Digitized by Sarayu Foundation Trust, Delhi and eGangotri

पिवायुःप्रशस्तमत्रोत्तरमुत्तरंचेतिपक्षेषुशक्तितारतम्येनैकपक्षाश्रयणंनत्वेकादशीत्यागः ॥ प्रमादादिनैकादश्या
मुपोषणाद्यकरणे द्वादश्यामपि व्रतंकार्यम् ॥ द्वादश्यामप्यकरणेयवमध्यचांद्रायणंप्रायश्चित्तम् ॥ नास्तिक्या
 दकरणेपिपीलिकामध्यचांद्रायणम् ॥ अशक्तपतिपुत्राद्युद्देशेनस्त्रीपुत्रभगिनीभ्रात्रादिभिरेकादशीव्रताचरणे
क्रतुशतजंपुण्यम् ॥ अथैकादशीव्रतदिननिर्णयः॥ ॥ तत्रव्रताधिकारिणोद्विविधाः ॥ वैष्णवाः स्मार्ताश्च ॥ तत्र
यद्यपियस्यदीक्षास्तिवैष्णवीत्यादिलक्षणयुक्तावैष्णवास्तद्भिन्नाःस्मार्ताइतिमहानिबंधेषूक्तम् ॥ तथापिस्वपारं
पर्यसिद्धमेववैष्णवत्वंस्मार्तत्वंचग्राह्यमन्यंतइतिसिंधूक्तमेवसर्वदेशेसर्वशिष्टपरिगृहीतंप्रचरति ॥ वेधोपिद्विविधः॥
अरुणोदयेदशमीवेधःसूर्योदयेतद्वेधश्च ॥ सूर्योदयात् प्राक्चतुर्घटिकात्मकोरुणोदयः ॥ सूर्योदयस्तुस्पष्टः ॥
तेनषट्पंचाशद्घटिकानंतरंकलामात्रदशमीप्रवेशेरुणोदयवेधोवैष्णवविषयः ॥ षष्टिघटिकात्मकसूर्योदयोत्तरंपला
दिमात्रदशमीसत्त्वेसूर्योदयवेधःस्मार्तविषयः ॥ ज्योतिर्विदादिवादेनवेधादिसंदेहेतु ॥ बहुवाक्यविरोधेनब्राह्मणे
षुविवादिषु ॥ एकादशींपरित्यज्यद्वादशींसमुपोषयेत् ॥ तथाच एकादशीद्विविधा विद्धाशुद्धाच ॥ अरुणोदय
वेधवतीविद्धा ॥ तांत्यक्त्वावैष्णवैर्द्वादश्येवउपोष्या ॥ अरुणोदयवेधरहिताशुद्धा ॥ साचतुर्विधा ॥ एकादशी

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥ ॥ अथैकादशीनिर्णयः ॥ ॥ तत्रैकादश्युपवासोद्वेधा ॥ भोजननिषेधपरिपालना
त्मकोव्रतात्मकश्च ॥ आद्येपुत्रवद्गृहस्थादीनांकृष्णपक्षेपिअधिकारः ॥ व्रतात्मकोपवासस्तुअपत्ययुक्तैर्गृहस्थै
श्चकृष्णपक्षेनकार्यः ॥ किंतुसमंत्रकंव्रतसंकल्पमकृत्वायथाशक्तिनियमयुतंभोजनवर्जनमेवकार्यम् ॥ एवंतिथि
क्षयेशुक्लैकादश्यामपिज्ञेयम् ॥ शयनीबोधिनीमध्यवर्तिकृष्णैकादशीषुसापत्यगृहस्थादीनांसर्वेषामधिकारः ॥
विष्णुसायुज्यकामैरायुःकामैःपुत्रकामैश्चकाम्यव्रतंपक्षद्वयेपिकार्यम् ॥ तत्रनकोपिनिषेधः ॥ वैष्णवगृहिणांकृष्णै
कादश्यपिनित्योपोष्या ॥ इदमेकादशीव्रतंशैववैष्णवसौरादीनांसर्वेषांनित्यम् ॥ अकरणेप्रत्यवायश्रवणात् ॥
संपत्त्यादिफलश्रवणात्काम्यंचभवति ॥ केचिन्मुहूर्तादिमितदशमीसत्वेदशम्यामेवभोजनंकर्तव्यम् ॥ सूर्योद
यात्पूर्वमेवप्रवृत्तायांशुद्धाधिकाधिकद्वादशिकायांतुनैरंतर्येणोपवासद्वयंकार्यंइतितिथिपालनमपिवदंतितन्नयुक्त
म् ॥ ॥ अथैकादशीव्रताधिकारः ॥ अष्टमवर्षादूर्ध्वमशीतिवर्षपर्यंतंएकादशीव्रताधिकारः ॥ शक्तस्यतुअ
शीतेरूर्ध्वमप्यधिकारः ॥ सभर्तृकाणांस्त्रीणांभर्त्रनुज्ञांपित्राद्यनुज्ञांविनोपवासव्रताद्याचरणेव्रतवैफल्यंभर्त्रायुः
क्षयोनरकश्च ॥ अशक्तानांतु ॥ नक्तंहविष्यान्नमनोदनंवाफलंतिलाःक्षीरमथांबुचाज्यम् ॥ यत्पंचगव्यंयदिवा

॥ अथैकादशीमाहात्म्यानुक्रमः ॥

॥ १ ॥

मात्राधिक्यवती ॥ १ ॥ द्वादशीमात्राधिक्यवती ॥ २ ॥ उभयाधिक्यवती ॥ ३ ॥ अनुभयाधिक्यवती ॥ ॥ ४ ॥ अत्राधिक्यंसूर्योदयोत्तरसत्त्वम् ॥ तत्रोदाहरणम् ॥ दशमीनाड्यः ५५ एकादशी ६० । १ द्वादश्याः क्षयः ५८ इयमेकादशीमात्राधिक्यवतीशुद्धावैष्णवैःपरोपोष्या स्मार्तगृहस्थैः पूर्वा ॥ १ ॥ अथदशमी ५५ एकादशी ५८ द्वादशी ६० इयंशुद्धाद्वादशीमात्राधिक्यवती ॥ अत्रवैष्णवानांद्वादश्यामुपोषणम् ॥ स्मार्तानां पूर्वा ॥ २ ॥ अथदशमी ५५ एकादशी ६०–१ द्वादशी ५ इयंशुद्धाउभयाधिक्यवती॥ अत्रसर्वैर्वैष्णवैःस्मार्तैश्चपरैवोपोष्या ॥३॥ अथदशमी ५५ एकादशी ५७ द्वादशी ५८ इयंमनुभयाधिक्यवती शुद्धा वैष्णवैःस्मार्तैश्चपूर्वैवोपोष्या ॥ ४ ॥ इतिसंक्षेपतोवैष्णवनिर्णयः ॥ अथस्मार्तनिर्णयः ॥ ॥ तत्रसूर्योदयवेधवतीविद्धातद्रहिताशुद्धाचेति ॥ द्विविधाऽपिप्रत्येकंचतुर्धा ॥ एकादशीमात्राधिक्यवती ॥ १ ॥ उभयाधिक्यवती ॥ २ ॥ द्वादशीमात्राधिक्यवती ॥ ३ ॥ अनुभयाधिक्यवती ॥ ४ ॥ इत्येवंअष्टभेदाभवंति ॥ ८ ॥ अत्रोदाहरणानि॥ दशमी ५८ एकादशी ६० । १ द्वादश्याः क्षयः ५८ इयंशुद्धाएकादशीमात्राधिक्यवती ॥ १ ॥ दशमी ४

एकादशी २ द्वादश्याःक्षयः ५८ एवंविद्धाएकादशीमात्राधिक्यवती ॥ २ ॥ अत्रोभयत्रापिस्मार्तानांगृहिणां पूर्वोपोष्या ॥ यतिभिर्निष्कामगृहिभिर्वनस्थैर्विधवाभिर्वैष्णवैश्वपरैवोपोष्या ॥ विष्णुप्रीतिकामैस्तुस्मार्तैरुपवास द्वयंकार्यमितिकेचित् ॥ उभयाधिक्यवतीशुद्धायथा ॥ दशमी ५८ एकादशी ६० द्वादशी ४ उभयाधिक्यव तीविद्धायथा ॥ दशमी २ एकादशी ३ द्वादशी ४ अत्रउभयत्रापिस्मार्तै वैष्णवैश्वसर्वैश्वाविशिष्टापरैवैकादश्यु पोष्या ॥ ३ ॥ द्वादशीमात्राधिक्यवतीशुद्धायथा ॥ दशमी ५८ एकादशी ५९ द्वादशी ६० । १ अत्रशुद्धत्वा त्स्मार्तानामेकादश्यामेवोपवासोनद्वादश्यामितिमाधवमतम् ॥ हेमाद्रिमतेतुसर्वैःपराद्वादश्येवोपोष्या ॥ केचित्तु मुमुक्षुभिःस्मार्तैःपरोपोष्येत्याहुः ॥ द्वादशीमात्राधिकाविद्धायथा ॥ दशमी १ एकादशीक्षयगामिनी ५८ द्वाद श्यावृद्धिः ६० । १ अत्रैकादश्याविद्धत्वात्तुद्वादश्यामेवस्मार्तानामप्युपवासः ॥ एवंचोभयाधिक्येद्वादशीमा त्राधिक्येचस्मार्तानांविद्धायास्त्यागोनान्यत्र ॥ वैष्णवानांतुषड्विधामप्याधिक्यवतींत्यक्त्वाद्वादश्युपोष्या ॥ अनुभयाधिक्यवतीशुद्धायथा ॥ दशमी ५७ एकादशी ५८ द्वादशी ५९ स्मार्तानामेकादश्यामेवोपवासोनद्वा

दश्याम् ॥ वैष्णवानांतुविद्धत्वात् द्वादश्यामेवोपवासः ॥ अनुभयाधिक्यवतीविद्धायथा ॥ दशमी २ एकाद
श्याःक्षयः ५६ द्वादशी ५५ अत्रापिस्मार्तानामेकादश्यामुपवासः ॥ वैष्णवानांद्वादश्यामुपवासः ॥ अस्मिन्नुभ
यानाधिक्यवतीविद्धाचरमेभेदेप्रथमभेदद्वयइवयतिभिर्मुमुक्षुभिर्विधवाभिःपरोपोष्या ॥ विष्णुप्रीतिकामैरुपवा
सद्वयंकार्यमितितुल्ययुक्त्याप्रतिभाति ॥ इदानींशिष्टास्तुहेमाद्रिमतंनिष्कामत्वादिकंचानादृत्यमाधवमतेनैवस
र्वंस्मार्तनिर्णयमविशेषेणवदंति ननुक्कचिदुपवासद्वयंशुद्धाधिकद्वादशिकायांसर्वेषामेकंपरोपवासंवावदंतीतिसर्व
त्रदेशेषुप्रायोमाधवोक्तानुसारएवप्रचारइतिबोध्यम् ॥ एतेनवैष्णवाष्टादशभेदानांस्मार्ताष्टादशभेदानांचनिर्णयः
सर्वोऽपगतार्थोभवतीतिविभावनीयम् ॥ विस्तरस्तुमहाग्रंथेष्वनुसंधेयः ॥ अत्राष्टादशभेदानांपृथक्पृथगुदाहरण
कथनेतन्निर्णयकथनेवाज्ञानांव्यामोहमात्रंस्यादितिसनिर्णयःपृथगेवपट्टेलिखित्वास्थापितोनुसंधेयः ॥ अत्रार्ध
रात्रोत्तरंदशमीसत्वेकपालवेधोद्विपंचाशद्घटिकादशमीसत्वेच्छायावेधस्त्रिपंचाशद्घटीत्वेदशम्याग्रस्ताख्योवेधश्चतुः
पंचाशत्त्वेसंपूर्णाख्यःपंचपंचाशत्वेतिवेधःषट्पंचाशत्वेमहावेधःसप्तपंचाशत्वेप्रलयाख्योष्टपंचाशत्त्वेमहाप्रलयए

Digitized by Sarayu Foundation Trust, Delhi and eGangotri

 कोनषष्टित्वेघोराख्यःषष्टित्वेराक्षसाख्य इतिवेधभेदानारदेनोक्तामध्वादिमतानुसारिभिःकैश्चिदेवकेचिदेवानुसृताः
माधवाचार्यादिसर्वसंमतस्तुषट्पंचाशद्घटीवेधएवेतिज्ञेयम् ॥ दशमीपंचदशघटीभिरेकादशीदूषितेतितूपवासा
॥ ३ ॥ तिरिक्तव्रते ॥ ॥ इतिधर्मसिंध्वनुसृतैकादशीनिर्णयः ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ अथषड्विंशत्येकादशीमाहात्म्यप्रारंभः ॥ ॥ सूतउवाच ॥ एवंप्रीत्यापुराविप्राः श्रीकृ
ष्णेनपरंतप ॥ माहात्म्यविधिसंयुक्तमुपदिष्टंविशेषतः ॥ १ ॥ उत्पत्तिंयःशृणोत्येवमेकादश्याद्विजोत्तमाः॥ भुक्त्वा
भोगाननेकांस्तुविष्णुलोकंप्रयातिसः ॥ २ ॥ ॥ पार्थउवाच ॥ ॥ उपवासस्यनक्तस्यएकभुक्तस्यचप्रभो ॥ किं
पुण्यंकिंविधानंहिब्रूहिसर्वंजनार्दन ॥ ३ ॥ श्रीकृष्णउवाच ॥ हेमंतेचैवसंप्राप्तेमासिमार्गशिरेशुभे ॥ कृष्णपक्षेतथा
पार्थएकादश्यामुपोषयेत् ॥ ४ ॥ नक्तंदशम्यांकुर्यात्तुदंतधावनपूर्वकम् ॥ दिवसस्याष्टमेभागेमंदीभूतेदिवाकरे ॥ ५ ॥
तत्रनक्तंविजानीयान्ननक्तंनिशिभोजनम् ॥ ततःप्रभातसमयेसंकल्पंनियतश्चरेत् ॥ ६ ॥ मध्याह्नेचतथापार्थशुचि
स्नातःसमाहितः ॥ नद्यांतडागेवाप्यांवाह्युत्तमंमध्यमंत्वधः ॥ ७ ॥ कूपेज्ञेयंतथाकूपेतदभावेप्रशस्यते ॥ अश्वक्रां
तेरथक्रांतेविष्णुक्रांतेवसुंधरे ॥ ८ ॥ मृत्तिकेहरमेपापंयन्मयापूर्वसंचितम् ॥ त्वयाहृतेनपापेनगच्छामिपरमांगतिम् ॥
॥ ९ ॥ अनेनमृत्तिकास्नानंविदध्यात्तुव्रतीनरः ॥ नालपेत्पतितैश्चौरैस्तथापाखंडिभिःसह ॥ १० ॥ मिथ्यापवा
दिनोदेववेदब्राह्मणनिंदकान् ॥ अन्यांश्चैवदुराचारानगम्यागामिनस्तथा ॥ ११ ॥ परद्रव्यापहर्तृंश्चदेवद्रव्यापहा
रिणः ॥ नसंभाषेतदृष्ट्वापिभास्करंचावलोकयेत् ॥ १२ ॥ ततोगोविंदमभ्यर्च्यनैवेद्यादिभिरादरात् ॥ दीपंदद्याद्गृहे

Digitized by Sarayu Foundation Trust, Delhi and eGangotri

 चैवभक्तियुक्तेनचेतसा ॥१३ ॥ तद्दिनेवर्जयेत्पार्थनिद्रांमैथुनमेवच ॥ गीतशास्त्रविनोदेनदिवारात्रंनयेद्व्रती ॥१४॥
रात्रौजागरणंकृत्वाभक्तियुक्तेनचेतसा ॥ विप्रेभ्योदक्षिणांदत्त्वाप्रणिपत्यक्षमापयेत् ॥ १५ ॥ यथाशुक्लातथाकृष्णा
 मान्यावैधर्मतत्परैः ॥ एकादश्योर्द्वयोराजन्विभेदंनैवकारयेत् ॥१६॥ एवंहिकुरुतेयस्तुशृणुतस्यापियत्फलम् ॥ शं
खोद्धारेनरःस्नात्वादृष्ट्वादेवंगदाधरम् ॥ १७ ॥ एकादश्युपवासस्यकलांनाप्नोतिषोडशीम् ॥ व्यतीपातेचदानस्यल
क्षमेकंफलंस्मृतम् ॥ १८ ॥ संक्रांतिषुचतुर्लक्षंदानस्यचधनंजय ॥ कुरुक्षेत्रेचयत्पुण्यंग्रहणेचंद्रसूर्ययोः ॥१९॥ तत्स
र्वंलभतेयस्तुह्येकादश्यामुपोषितः ॥ अश्वमेधस्ययज्ञस्यकरणाद्यत्फलंलभेत् ॥ २० ॥ ततःशतगुणंपुण्यमेकादश्युप
वासतः ॥ तपस्विनोगृहेनित्यंलक्षंयस्यचभुंजते ॥ २१ ॥ षष्टिवर्षसहस्राणितस्यपुण्यंचयद्भवेत् ॥ एकादश्युपवासेन
फलंप्राप्नोतिमानवः ॥२२॥ गोसहस्रेचयत्पुण्यंदत्तेवेदांगपारगे ॥ तस्मात्पुण्यंदशगुणमेकादश्युपवासिनाम् ॥२३॥
नित्यंचभुंजतेयस्यगृहेदशद्विजोत्तमाः ॥ यत्पुण्यंतद्दशगुणंभोजनेब्रह्मचारिणः ॥ २४ ॥ एतत्सहस्रंभूदानेकन्यादा
नेतुतत्स्मृतम् ॥ तस्माद्दशगुणंप्रोक्तंविद्यादानेतथैवच ॥ २५ ॥ विद्याद्दशगुणंचान्नंयोददातिबुभुक्षिते ॥ अन्नदान
समंदानंनभूतंनभविष्यति ॥ २६ ॥ तृप्तिमायांतिकौंतेयस्वर्गस्थाःपितृदेवताः ॥ एतत्पुण्यप्रभावश्चयत्सुरैरपिदुर्ल

CC-0. In Public Domain. UP State Museum, Hazratganj. Lucknow

मः ॥ २७ ॥ एकादश्याव्रतस्यापिपुण्यसंख्यानविद्यते ॥ नक्तस्यार्धंफलंतस्मादेकभुक्तेतदर्धकम् ॥ २८ ॥ एकभु
क्तंचनक्तंचउपवासस्तथैवच ॥ एतेष्वन्यतमंवापिव्रतंकुर्याद्धरेर्दिने ॥ २९ ॥ तावद्गर्जंतितीर्थानिदानानिनियमाय
माः ॥ एकादशीनसंप्राप्तायावत्तावन्मखाअपि ॥ ३० ॥ तस्मादेकादशीसर्वैरुपोष्याभवभीरुभिः ॥ ननखेनपिबे
त्तोयंनखादेन्मत्स्यसूकरौ ॥ ३१ ॥ एकादश्यांनभुंजीतयन्मांत्वंपृच्छसेऽर्जुन ॥ एतत्तेकथितंसर्वंव्रतानामुत्तमंव्रतम् ॥
॥ ३२ ॥ एकादशीसमंनास्तिकृत्वायज्ञसहस्रकम् ॥ ॥ अर्जुनउवाच ॥ उक्तात्वयाकथंदेवपुण्येयंसर्वतस्तिथिः
॥ ३३ ॥ सर्वेभ्योपिपवित्रेयंकथंह्येकादशीतिथिः ॥ ॥ श्रीकृष्णउवाच ॥ ॥ पुराकृतयुगेपार्थमुरुनामाहिदान
वः ॥ ३४ ॥ अत्यद्भुतोमहारौद्रः सर्वदेवभयंकरः ॥ इंद्रोविनिर्जितस्तेनह्याद्योदेवःपुरंदरः ॥ ३५ ॥ आदित्यावस
वोब्रह्मावायुरग्निस्तथैवच ॥ देवतानिर्जितास्तेनअत्युग्रेणचपांडव ॥ ३६ ॥ इंद्रेणकथितःसर्वोवृत्तांतःशंकरायवै ॥
स्वर्गलोकपरिभ्रष्टाविचरामोमहीतले ॥३७॥ उपायंब्रूहिमेदेवअमराणांतुकागतिः ॥ ॥ ईश्वरउवाच ॥ गच्छग
च्छसुरश्रेष्ठयत्रास्तिगरुडध्वजः ॥ ३८ ॥ शरण्यश्चजगन्नाथःपरित्राणपरायणः ॥ ईशस्यवचनंश्रुत्वादेवराजोमहा

१ शरणागतदीनार्तपरित्राणपरायणइति क्वचित्पाठः।

Digitized by Sarayu Foundation Trust, Delhi and eGangotri

 मनाः ॥ ३९ ॥ त्रिदशैःसहितःसर्वैर्गतस्तत्रधनंजय ॥ यत्रदेवोजगन्नाथःप्रसुप्तोहिजनार्दनः ॥ ४० ॥ जलमध्येप्र
सुप्तंतुदृष्ट्वादेवंजत्पतिम् ॥ कृतांजलिपुटोभूत्वाइदंस्तोत्रमुदीरयत् ॥ ४१ ॥ ॐ नमोदेवदेवायदेवदैवैःसुवंदित ॥ दै
 त्यारेपुंडरीकाक्षत्राहिनोमधुसूदन ॥ ४२ ॥ दैत्यभीताइमेदेवामयासहसमागताः ॥ शरणंत्वंजगन्नाथत्वंकर्तात्वंच
कारकः ॥ ४३ ॥ त्वंमातासर्वलोकानांत्वमेवजगतःपिता ॥ त्वंस्थितिस्त्वंतथोत्पत्तिस्त्वंचसंहारकारकः ॥४४॥
सहायस्त्वंचदेवानांत्वंचशांतिकरःप्रभो ॥ त्वंधराचत्वमाकाशःसर्वविश्वोपकारकः ॥ ४५ ॥ भवस्त्वंचस्वयंब्रह्मा
त्रैलोक्यप्रतिपालकः ॥ त्वंरविस्त्वंशशांकश्चत्वंचदेवोहुताशनः ॥ ४६ ॥ हव्यंहोमोहुतस्त्वंचमंत्रतंत्रर्त्विजोजपः ॥
यजमानश्चयज्ञस्त्वंफलभोक्तात्वमीश्वरः ॥ ४७ ॥ नत्वयारहितंकिंचित्त्रैलोक्येसचराचरे ॥ भगवन्देवदेवेशशरणा
गतवत्सल ॥ ४८ ॥ त्राहित्राहिमहायोगिन्भीतानांशरणंभव ॥ दानवैर्निर्जितादेवाःस्वर्गभ्रष्टाःकृताविभो ॥
॥ ४९ ॥ स्थानभ्रष्टाजगन्नाथविचरंतिमहीतले ॥ इंद्रस्यवचनंश्रुत्वाविष्णुर्वचनमब्रवीत् ॥५०॥ ॥ श्रीभगवानु
वाच ॥ ॥ कोसौदैत्योमहामायोदेवायेनविनिर्जिताः ॥ किंस्थानंतस्यकिंनामकिंबलंकस्तदाश्रयः ॥ ५१ ॥ एत
त्सर्वंसमाचक्ष्वमघवन्निर्भयोभव ॥ ॥ इंद्रउवाच ॥ ॥ भगवन्देवदेवेशभक्तानुग्रहकारक ॥ ५२ ॥ दैत्यःपूर्वंमहा

Digitized by Sarayu Foundation Trust, Delhi and eGangotri

नासीन्नाडीजंघइतिस्मृतः ॥ ब्रह्मवंशसमुद्भूतोमहोग्रःसुरसूदनः ॥ ५३ ॥ तस्यपुत्रोतिविख्यातोमुरुनामामहासुरः॥
तस्यचंद्रवतीनामनगरीचगरीयसी ॥ ५४ ॥ तस्यांवसन्सदुष्टात्मा विश्वंनिर्जित्यवीर्यवान् ॥ सुरान्स्ववशमानिन्ये
निराकृत्यत्रिविष्टपात् ॥ ५५ ॥ इंद्राग्नियमवाय्वीशसोमनिर्ऋतिपाशिनाम् ॥ पदेषुस्वयमेवासीत्सूर्योभूत्वातपत्य
पि ॥ ५६ ॥ पर्जन्यःस्वयमेवासीदजेयःसर्वदैवतैः ॥जहितंदानवंविष्णोसुराणांजयमावह ॥ ५७ ॥ तस्यतद्वचनंश्रु
त्वाकोपाविष्टोजनार्दनः ॥ उवाचशत्रुंदेवेंद्रहनिष्येतंमहाबलम् ॥ ५८ ॥ प्रयांतुसहिताः सर्वेचंद्रवत्यांमहाबलाः ॥
इत्युक्ताःप्रययुःसर्वेपुरस्कृत्यहरिंसुराः ॥ ५९ ॥ दृष्टोदेवैस्तुदैत्येंद्रोगर्जमानस्तुदानवैः ॥ असंख्यातसहस्रैस्तुदिव्य
प्रहरणायुधैः ॥ ६० ॥ हन्यमानास्तदादेवाअसुरैर्बाहुशालिभिः ॥ संग्रामंतेसमुत्सृज्यपलायंतेदिशोदश ॥ ६१ ॥
ततोदृष्ट्वाहृषीकेशंसंग्रामेसमुपस्थितम् ॥ अन्वधावन्नभिक्रुद्धाविविधायुधपाणयः ॥ ६२ ॥ अथतान्प्रद्रुतान्दृष्ट्वाशंख
चक्रगदाधरः ॥ विव्याधसर्वगात्रेषुशरैराशीविषोपमैः ॥ ६३ ॥ तेनाहतास्तेशतशोदानवानिधनंगताः ॥ एकांगो
दानवःस्थित्वायुध्यमानोमुहुर्मुहुः ॥ ६४ ॥ तस्योपरिहृषीकेशोयद्यदायुधमुत्सृजत् ॥ पुष्पवत्तत्समभ्येतिकुंठितंतत
स्यतेजसा ॥ ६५ ॥ शस्त्रास्त्रैर्विध्यमानोपियदाजेतुंनशक्यते ॥ युयोधचतदाक्रुद्धोबाहुभिःपरिघोपमैः ॥ ६६ ॥

बाहुयुद्धंकृतंतेनदिव्यवर्षसहस्रकम् ॥ तेनश्रांतःसभगवान्गतोबदरिकाश्रमम् ॥ ६७ ॥ तत्रहैमवतीनाम्नीगुहापरम
शोभना ॥ तांप्राविशन्महायोगीशयनार्थंजगत्पतिः ॥ ६८ ॥ योजनद्वादशायामाएकद्वाराधनंजय ॥ अहंतत्रप्रसु
प्तोस्मिभयभीतोनसंशयः ॥ ६९ ॥ महायुद्धेनतेनैवश्रांतोहंपांडुनंदन ॥ दानवःपृष्ठतोलग्नःप्रविवेशसतांगुहाम् ॥
॥ ७० ॥ प्रसुप्तंमांततोदृष्ट्वाचिंतयद्दानवोहृदि ॥ हरिमेनंहनिष्येहंदानवानांक्षयावहम् ॥७१॥ एवंसुदुर्मतेस्तस्यव्यव
सायंव्यवस्यच ॥ समुद्भूताममांगेभ्यःकन्यैकाचमहाप्रभा ॥ ७२ ॥ दिव्यप्रहरणादेवीयुद्धायसमुपस्थिता ॥ ईक्षिता
दानवेंद्रेणमुरुणापांडुनंदन ॥ ७३ ॥ युद्धंसमीहितंतेनस्त्रियातत्रप्रयाचितम् ॥ तेनायुध्यतसानित्यंतांदृष्ट्वाविस्मयंग
तः ॥ ७४ ॥ केनेयंनिर्मितारौद्राअत्युग्राशनिपातिनी ॥ इत्युक्त्वादानवेंद्रोसौयुयुधेकन्ययातया ॥७५॥ ततस्तयाम
हादेव्यात्वरयादानवोबली ॥ छित्त्वासर्वाणिशस्त्राणिक्षणेनविरथःकृतः ॥ ७६ ॥ बाहुप्रहरणोपेतोधावमानोमहाब
लात् ॥ तलेनाहत्यहृदयेतयादेव्यानिपातितः ॥७७॥ पुनरुत्थायसोधावत्कन्याहननकांक्षया ॥ दानवंपुनरायांतं
रोषेणाहत्यतच्छिरः ॥ ७८ ॥ क्षणान्निपातयामासभूमौतच्चसमुज्ज्वलत् ॥ दैत्यःकृत्तशिराःसोथययौवैवस्वतालयम् ॥ ३ ॥
॥ ७९ ॥ शेषाभयार्दितादीनाःपातालंविविशुर्द्विषः ॥ ततःसमुत्थितोदेवःपुरोदृष्ट्वासुरंहतम् ॥ ८० ॥ कन्यांपुर

स्थितांचापिकृतांजलिपुटांनताम् ॥ विस्मयोत्फुल्लनयनःप्रोवाचजगतांपतिः ॥ ८१ ॥ केनायंनिहतःसंख्येदानवो
दुष्टमानसः ॥ येनदेवाःसगंधर्वाःसेंद्राश्चसमरुद्गणाः ॥ ८२ ॥ सनागाःसहलोकेशालीलयैवविनिर्जिताः ॥ येनाहं
निर्जितोभीतःश्रांतः सुप्तोगुहामिमाम् ॥ ८३ ॥ केनकारुण्यभावेनरक्षितोहंपलायितः ॥ ॥ कन्योवाच ॥ ॥
मयाविनिहतोदैत्यस्त्वदंशोद्भूतयाप्रभो ॥ ८४ ॥ दृष्ट्वासुप्तंहरेत्वांतुदैत्योहंतुंसमुद्यतः ॥ त्रैलोक्यकंटकस्येत्थंव्यवसा
यंप्रबुध्यच ॥ ८५ ॥ हतोमयादुरात्माऽसौदेवतानिर्भयाःकृताः ॥ तवैवाहंमहाशक्तिःसर्वशत्रुभयंकरी ॥ ८६ ॥ त्रै
लोक्यरक्षणार्थायहतोलोकभयंकरः ॥ निहतंदानवंदृष्ट्वाकिमाश्चर्यंवदप्रभो ॥ ८७ ॥ ॥ श्रीभगवानुवाच ॥ ॥
निहतेदानवेंद्रेऽस्मिन्संतुष्टोहंत्वयानघे ॥ तुष्टाःपुष्टाश्चवैदेवाआनंदःसमजायत ॥ ८८ ॥ आनंदस्त्रिषुलोकेषुदेवानां
यस्त्वयाकृतः ॥ प्रसन्नोस्म्यनघेतुभ्यंवरंवरयसुव्रते ॥ ८९ ॥ ददामितन्नसंदेहोयत्सुरैरपिदुर्लभम् ॥ कन्योवाच ॥ य
दितुष्टोसिमेदेवयदिदेयोवरोमम ॥ ९० ॥ तारयेदंमहापापादुपवासपरंनरम् ॥ उपवासस्ययत्पुण्यंतस्यार्धंनक्तभो
जने ॥ ९१ ॥ तदर्धंचभवेत्तस्यएकभुक्तंकरोतियः ॥ यःकरोतिव्रतंभक्त्यादिनेममजितेंद्रियः ॥ ९२ ॥ सगत्वावै
ष्णवंस्थानंकल्पकोटिशतानिच ॥ भुंजानोविविधान्भोगानुपवासीजितेंद्रियः ॥ ९३ ॥ भगवंस्त्वत्प्रसादेनभवत्वे

 षवरोमम ॥ उपवासंचनक्तंचएकभुक्तंकरोतियः ॥ ९४ ॥ तस्यधर्मंचवित्तंचमोक्षंदेहिजनार्दन ॥ ॥ श्रीभगवा
नुवाच ॥ ॥ यत्त्वंवदसिकल्याणितत्सर्वंचभविष्यति ॥ ९५ ॥ ममभक्ताश्चयेलोकास्तवभक्ताश्चयेनराः ॥ त्रिषु
 लोकेषुविख्यातास्तेयांतिममसन्निधिम् ॥ ९६ ॥ एकादश्यांसमुत्पन्नाममशक्तिःपरायतः ॥ अतएकादशीत्येवंत
वनामभविष्यति ॥ ९७ ॥ दग्ध्वापापानिसर्वाणिदास्यामिपदमव्ययम् ॥ तृतीयाचाष्टमीचैवनवमीचचतुर्दशी ॥
॥ ९८ ॥ एकादशीविशेषेणतिथयोमेमहाप्रियाः ॥ सर्वतीर्थाधिकंपुण्यंसर्वदानाधिकंफलम् ॥ ९९ ॥ स
र्वव्रताधिकंचैवसत्यंसत्यंवदामिते ॥ एवंदत्त्वावरंतस्यास्तत्रैवांतरधीयत ॥ १०० ॥ हृष्टातुष्टातुसाजातातदा
एकादशीतिथिः ॥ इमामेकादशींपार्थकरिष्यंतिनरास्तुये ॥ १ ॥ तेषांशत्रुंहनिष्यामिदास्यामिपरमांगतिम् ॥
अन्येपियेकरिष्यंतिएकादश्यामहाव्रतम् ॥ २ ॥ हरामितेषांविघ्नांश्चसर्वसिद्धिंददामिच ॥ एवमुक्तासमुत्प
त्तिरेकादश्याःपृथासुत ॥ ३ ॥ इयमेकादशीनित्यासर्वपापक्षयंकरी ॥ एकैवचमहापुण्यासर्वपापनिषूदनी ॥
॥ ४ ॥ उदितासर्वलोकेषुसर्वसिद्धिकरीतिथिः ॥ शुक्लावाप्यथवाकृष्णाइतिभेदंनकारयेत् ॥ ५ ॥ कर्तव्येतुउभेपा
र्थनत्याज्याद्वादशीतिथिः ॥ अंतरंनैवकर्तव्यंसमस्तैर्व्रतकारिभिः ॥ ६ ॥ तिथिःसमानफलदापक्षयोरुभयोस्तथा॥

॥ ७ ॥ धेनुःशुक्लातथाकृष्णाउभयोः सदृशंपयः ॥ येकुर्वंतिनराःपार्थभेदबुद्धिविवर्जिताः ॥ तेयांतिपरमंस्थानंयत्रा
स्तेगरुडध्वजः ॥ ८ ॥ धन्यास्तेमानवालोकेविष्णुभक्तिपरायणाः ॥ एकादश्यास्तुमाहात्म्यंसर्वकालंतुयःपठेत् ॥
॥ ९ ॥ अश्वमेधस्ययत्पुण्यंतदाप्नोतिनसंशयः ॥ यःशृणोतिदिवारात्रौनरोविष्णुपरायणः ॥ ११० ॥ तद्भक्तमुख
निष्पन्नांकथांविष्णोःसुमंगलाम् ॥ कुलकोटिसमायुक्तोविष्णुलोकेमहीयते ॥ ११ ॥ एकादश्याश्चमाहात्म्यंपादमे
कंशृणोतियः ॥ ब्रह्महत्यादिकंपापंनश्यतेनात्रसंशयः ॥ १२ ॥ विष्णुधर्मःसमोनास्तिगीतार्थेनधनंजय ॥ एका
दशीसमंनास्तिव्रतंकेशवतोषणम् ॥ १३ ॥ इतिश्रीकृष्णार्जुनसंवादेमार्गशीर्षकृष्णैकादशीमाहात्म्यंसंपूर्णम् ॥
॥ अथमार्गशीर्षशुक्लैकादशीकथा ॥ ॥ युधिष्ठिरउवाच ॥ ॥ पृच्छामिदेवदेवेशसंशयोस्तिमहान्मम ॥ लोकानां
तुहितार्थायपापानांसंक्षयायच ॥ १ ॥ मार्गशीर्षेसितेपक्षेकिंनामैकादशीभवेत् ॥ कीदृशश्चविधिस्तस्याःकोदेव
स्तत्रपूज्यते ॥ २ ॥ एतदाचक्ष्वमेस्वामिन्विस्तरेणयथातथम् ॥ ॥ श्रीकृष्णउवाच ॥ ॥ सम्यक्पृष्टंत्वयाराजन्
साधुतेविमलामतिः ॥ ३ ॥ कथयिष्यामिराजेंद्रहरिवासरमुत्तमम् ॥ उत्पन्नासाऽसितेपक्षेतिथिर्हिममवल्लभा ॥४॥
मार्गशीर्षेसमुत्पन्नाममदेहान्नराधिप ॥ मुरस्यचवधार्थायप्रख्याताममवल्लभा ॥५॥ कथितासामयाचैवत्वदग्रेराजस

एका० त्तम ॥ पूर्वमेकादशीराजंस्त्रैलोक्येसचराचरे ॥ ६ ॥ मार्गशीर्षेसितेपक्षेचोत्पत्तिरितिनामतः ॥ अतःपरंप्रवक्ष्यामि माहा०
मार्गशीर्षसितांतथा ॥ ७ ॥ मोक्षानाम्नातिविख्यातांसर्वपापहरांपराम् ॥ देवंदामोदरंतस्यांपूजयेच्चप्रयत्नतः ॥ ८ ॥
॥ ५ ॥ गंधपुष्पादिभिश्चैवगीतनृत्यैःसुमंगलैः ॥ शृणुराजेंद्रवक्ष्यामिकथांपौराणिकींशुभाम् ॥ ९ ॥ यस्याःश्रवणमात्रेण
वाजपेयफलंलभेत् ॥ अधोगतिंगतायेवैपितृमातृसुतादयः ॥ १० ॥ अस्याःपुण्यप्रभावेणस्वर्गंयांतिनसंशयः ॥
एतस्मात्कारणाद्राजन्महिमानंशृणुष्वह ॥ ११ ॥ पुराचैनगेररम्येगोकुलेन्यवसन्नृपः ॥ वैखानसेतिराजर्षिःपुत्रव
त्पालयन्प्रजाः ॥ १२ ॥ द्विजाश्चन्यवसंस्तत्रचतुर्वेदपरायणाः ॥ एवंसराज्यंकुर्वाणोरात्रौतुस्वप्नमध्यतः ॥ १३ ॥
ददर्शजनकंस्वंतुअधोयोनिगतंनृपः ॥ एवंदृष्ट्वातुतंतत्रविस्मयाविष्टचेतनः ॥ १४ ॥ कथयामासवृत्तांतंद्विजाग्रेस्वप्न
संभवम् ॥ राजोवाच ॥ मयातुस्वपितादृष्टोनरकेपतितोद्विजाः ॥ १५ ॥ तारयस्वेतिमांतातअधोयोनिगतंसुत ॥
इतिब्रुवाणःसतदामयादृष्टःपितास्वयम् ॥ १६ ॥ तदाप्रभृतिभोविप्रानाहंशर्मलभाम्यहो ॥ एतद्राज्यंममममहदसुखा
याधुनामम ॥ १७ ॥ अश्वागजारथाश्चैवनमांरोचंतिसर्वथा ॥ नकोशोपिसुखायालंनकिंचित्सुखदंमम ॥ १८ ॥ ॥ ५ ॥
नदारानसुतामह्यंरोचंतेद्विजसत्तमाः ॥ किंकरोमिकगच्छामिशरीरंमेतुदह्यते ॥ १९ ॥ दानंव्रतंतपोयोगोयेनैवम

मपूर्वजाः ॥ मोक्षमायांतिविप्रेंद्रास्तदेवकथयंतुमे ॥ २० ॥ किंतेनजीवतालोकेसुपुत्रेणबलीयसा ॥ पितातुयस्य
नरकेतस्यजन्मनिरर्थकम् ॥ २१ ॥ ब्राह्मणाऊचुः ॥ पर्वतस्यमुनेरत्रह्याश्रमोनिकटेनृप ॥ गम्यतांराजशार्दूलभूतंभ
व्यंविजानतः ॥ २२ ॥ तेषांश्रुत्वाततोवाक्यंविषण्णोराजसत्तमः ॥ जगामतत्रयत्रासावाश्रमेपर्वतोमुनिः ॥२३॥
ब्राह्मणैर्वेष्टितःशांतैःप्रजाभिश्चसमंततः ॥ आश्रमोविपुलस्तस्यमुनिभिःसन्निषेवितः ॥२४॥ ऋग्वेदिभिर्याजुषैश्चसा
माथर्वणकोविदैः ॥ वेष्टितोमुनिभिस्तत्रद्वितीयइवपद्मजः ॥२५॥ दृष्ट्वातंमुनिशार्दूलंराजावैखानसस्तदा ॥ जगामचा
वनिंमूर्ध्नादंडवत्प्रणनामच ॥२६॥ पप्रच्छकुशलंतस्यसप्तस्वंगेष्वसौमुनिः ॥ राज्येनिष्कंटकत्वंचराजसौख्यसमन्वित
म् ॥२७॥ राजोवाच ॥ तवप्रसादात्कुशलमंगेषुममसप्तसु ॥ विभवेष्वनुकूलेषुकश्चिद्विघ्नउपस्थितः ॥२८॥ मयाहिस्व
पितादृष्टोनरकेपतितःप्रभो ॥ तारयस्वेतिमामाहस्वप्नेतेनैवदुःखितः ॥ तस्यसंतरणोपायंभगवन्नुपदिश्यताम् ॥२९॥
एतंमेसंशयंब्रह्मन्प्रष्टुंत्वामहमागतः ॥ एवंश्रुत्वानृपवचःपर्वतोमुनिसत्तमः ॥३०॥ ध्यानस्तिमितनेत्रोसौभूतंभव्यंव्य
चिंतयत् ॥ मुहूर्तमेकंध्यात्वाचप्रत्युवाचनृपोत्तमम् ॥३१॥ मुनिरुवाच ॥ ॥ जानेहंतवराजेंद्रपितुःपापंविकर्मणः ॥
पूर्वजन्मनितेपित्रास्वपत्नीद्वयमध्यतः ॥ ३२ ॥ कामासक्तेनचैकस्याऋतुभंगःकृतःस्त्रियाः ॥ त्राहिदेहीतिजल्पंत्या

Digitized by Sarayu Foundation Trust, Delhi and eGangotri

अन्यस्याश्चनराधिप ॥ ३३ ॥ कर्मणातेनसततंनरकेपतितोह्ययम् ॥ ॥ राजोवाच ॥ ॥ केनव्रतेनदानेनमोक्ष
स्तस्यभवेन्मुने ॥ ३४ ॥ निरयात्पापसंयुक्तात्तन्ममाचक्ष्वपृच्छतः ॥ ॥ मुनिरुवाच ॥ ॥ मार्गशीर्षेसितपक्षेमोक्षा
नाम्नीहरेस्तिथिः ॥ ३५ ॥ सर्वैस्तुतद्व्रतंकृत्वापित्रेपुण्यंप्रदीयताम् ॥ तस्याःपुण्यप्रभावेणमोक्षस्तस्यभविष्यति ॥
॥ ३६ ॥ मुनेर्वाक्यंततःश्रुत्वानृपःस्वगृहमागतः ॥ आग्रहायणिकीशुक्लाप्राप्ताभरतसत्तम ॥ ३७ ॥ अंतःपुरचरैःस
र्वैःपुत्रैर्दारैस्तदानृपः ॥ व्रतंकृत्वाविधानेनपित्रेपुण्यंददौनृपः ॥ ३८ ॥ तस्मिन्दत्तेतदापुण्येपुष्पवृष्टिरभूद्दिवः ॥
वैखानसपितातेनगतःस्वर्गंस्तुतोगणैः ॥ ३९ ॥ राजानमंतरिक्षाच्चशुद्धांगिरमभाषत ॥ स्वस्त्यस्तुतेपुत्रसदेत्यथस
त्रिदिवंगतः ॥ ४० ॥ एवंयःकुरुतेराजन्मोक्षामेकादशीमिमाम् ॥ तस्यपापंक्षयंयातिमृतोमोक्षमवाप्नुयात् ॥४१॥
नातःपरतराकाचिन्मोक्षदाविमलाशुभा ॥ पुण्यसंख्यांतुतेषांवैनजानेहंतुयैःकृता ॥ ४२ ॥ पठनाच्छ्रवणाच्चास्या
वाजपेयफलंलभेत् ॥ चिंतामणिसमाह्येषास्वर्गमोक्षप्रदायिनी ॥ ४३ ॥ ॥ इतिश्रीब्रह्मांडपुराणेमार्गशीर्षशुक्लै
कादश्यामोक्षानाम्न्यामाहात्म्यंसंपूर्णम् ॥ १ ॥ अथपौषकृष्णैकादशीकथा ॥ ॥ युधिष्ठिरउवाच ॥ ॥ पौषस्य

१ कथायाः ।

Digitized by Sarayu Foundation Trust, Delhi and eGangotri

कृष्णपक्षेतुद्वा[1]दशीयाभवेत्प्रभो ॥ किंनामकोविधिस्तस्याःकोदेवस्तत्रपूज्यते ॥ १ ॥ एतदाचक्ष्वमेस्वामिन्विस्तरे
णजनार्दन ॥ ॥ श्रीकृष्णउवाच ॥ ॥ कथयिष्यामिराजेंद्रभवतःस्नेहकारणात् ॥ २ ॥ तथातुष्टिर्नमेराजन्क्र
तुभिश्चाप्तदक्षिणैः ॥ यथातुष्टिर्भवेन्मह्यमेकादश्याव्रतेनवै ॥ ३ ॥ तस्मात्सर्वप्रयत्नेनकर्तव्योहरिवासरः ॥ पौषस्य
कृष्णपक्षेतुद्वादशीयाभवेन्नृप ॥ ४ ॥ तस्याविधिंमाहात्म्यंचशृणुष्वैकाग्रमानसः ॥ संवत्सरस्ययाराजन्नेकादश्योभ
वंतिहि ॥ ५ ॥ तासामपिहिसर्वासांविकल्पंनैवकारयेत् ॥ पौषस्यकृष्णपक्षेयासफलानामनामतः ॥ ६ ॥ नाराय
णोधिदेवोस्याःपूजयेत्तंप्रयत्नतः ॥ पूर्वेणविधिनाराजन्कर्तव्यैकादशीजनैः ॥ ७ ॥ नागानांचयथाशेषः पक्षिणांग
रुडोयथा ॥ यथाश्वमेधोयज्ञानांनदीनांजाह्नवीयथा ॥ ८ ॥ देवानांचयथाविष्णुर्द्विपदांब्राह्मणोयथा ॥ व्रतानांच
तथाराजन्प्रवरैकादशीतिथिः ॥ ९ ॥ तेजनाभरतश्रेष्ठममपूज्याश्चसर्वशः ॥ हरिवासरसंसक्तावर्ततेयेभृशंनृप ॥ १० ॥
२ सफलानामयाप्रोक्तातस्याःपूजाविधिंशृणु ॥ फलैर्मांपूजयेत्तत्रकालदेशोद्भवैःशुभैः ॥ ११ ॥ नारिकेरफलैःशुद्धै
स्तथाचामलकादिभिः ॥ जंबीरैर्दाडिमैश्चैवतथापूगफलैरपि ॥ १२ ॥ लवंगैर्विविधैश्चान्यैस्तथाचाम्रफलादिभिः ॥

1 अत्र द्वादशीशब्देनैकादशीग्राह्या । एवं चतुर्थश्लोकेपि ।

Digitized by Sarayu Foundation Trust, Delhi and eGangotri

पूजयेद्देवदेवेशंधूपैर्दीपैर्यथाक्रमम् ॥ १३ ॥ सफलायांदीपदानंविशेषेणप्रकीर्तितम् ॥ रात्रौजागरणंतत्रकर्तव्यंचप्रय
त्नतः ॥ १४ ॥ यावदुन्मिषतेनेत्रंतावज्जागर्तियोनिशि ॥ एकाग्रमानसोभूत्वातस्यपुण्यफलंशृणु ॥ १५ ॥ तत्स
मोनास्तिवैयज्ञस्तीर्थंतत्सदृशंनहि ॥ तत्समंनव्रतंकिंचिदिहलोकेनराधिप ॥ १६ ॥ पंचवर्षसहस्राणितपस्तप्त्वाच
यत्फलम् ॥ तत्फलंसमवाप्नोतिसफलाजागरेणवै ॥ १७ ॥ श्रूयतांराजशार्दूलसफलायाःकथानकम् ॥ चंपावती
तिविख्यातापुरीमाहिष्मतस्यच ॥ १८ ॥ माहिष्मतस्यराजर्षेश्चत्वारश्चाभवन्सुताः ॥ तेषांमध्येतुयोज्येष्ठःसमहापा
पसंयुतः ॥ १९ ॥ परदाराभिगामीचद्यूतवेश्यारतःसदा ॥ पितुर्द्रव्यंसपापिष्ठोगमयामाससर्वशः ॥ २० ॥ असद्वृ
त्तिरतोनित्यंदेवताद्विजनिंदकः॥ वैष्णवानांचवेदानांनित्यंनिंदारतःसवै ॥ २१ ॥ ईदृग्विधंतदादृष्ट्वापुत्रंमाहिष्मतो
नृपः ॥ राज्यान्निष्कासयामासलुंपकंनामनामतः ॥ २२ ॥ राज्यान्निष्कासितस्तेनपित्राचैवापिबंधुभिः ॥ परि
वारजनैःसर्वैस्त्यक्तोराज्ञोभयात्तदा ॥ २३ ॥ लुंपकोऽपितदात्यक्तश्चिंतयामासचैकलः ॥ मयात्रकिंप्रकर्तव्यंत्यक्तो
नपितृबांधवैः ॥ २४ ॥ इतिचिंतापरोभूत्वामतिंपापेतदाकरोत् ॥ मयातुगमनंकार्यंवनेत्यक्त्वापुरंपितुः ॥ २५ ॥
तस्माद्वनात्पितुःसर्वंचोरयिष्येपुरंनिशि ॥ दिवावनेचरिष्यामिरात्रावपिपितुःपुरे ॥ २६ ॥ इत्येवंसमतिक्र

त्वालुंपकोदैवपातितः ॥ निर्जगामपुराच्चस्माद्गतोसौगहनंवनम् ॥ २७ ॥ जीवघातकरोनित्यंनित्यंस्तेयप
रायणः ॥ सर्वंचनगरंतेनमुषितंपापकर्मणा ॥ २८ ॥ गृहीतश्चपरित्यक्तोलोकैराज्ञोभयात्तदा ॥ जन्मांतरी
यपापेनराज्यभ्रष्टःसपापकृत् ॥ २९ ॥ आमिषाभिरतोनित्यंनित्यंवैफलभक्षकः ॥ आश्रमस्तस्यदुष्टस्यवासु
देवस्यसंमतः ॥ ३० ॥ अश्वत्थोवर्ततेतत्रजीर्णोबहुलवार्षिकः ॥ देवत्वंतस्यवृक्षस्यवर्ततेतद्वनेमहत् ॥ ३१ ॥
तत्रैवन्यवसच्चासौलुंपकःपापबुद्धिमान् ॥ एवंकालक्रमेणैववसतस्तस्यपापिनः ॥ ३२ ॥ दुष्कर्मनिरतस्या
स्यकुर्वतःकर्मनिंदितम् ॥ पौषस्यकृष्णपक्षेतुपूर्वस्मिन्सफलादिनात् ॥ ३३ ॥ दशमीदिवसेराजन्निशायांशी
तपीडितः ॥ लुंपकोवस्त्रहीनोवैनिश्चेष्टोह्यभवत्तदा ॥ ३४ ॥ पीड्यमानस्तुशीतेनह्यश्वत्थस्यसमीपगः ॥ ननि
द्रानसुखंतस्यगतप्राणइवाभवत् ॥ ३५ ॥ पीडयन्दशनैर्दंतानेवंसोऽगमयन्निशाम् ॥ भानूदयेपितस्याथनसंज्ञासम
जायत ॥ ३६ ॥ लुंपकोगतसंज्ञस्तुसफलादिवसेततः ॥ मध्याह्नसमयेप्राप्तेसंज्ञांलेभेसपार्थिव ॥ ३७ ॥ प्राप्तसंज्ञो
मुहूर्तेनचोत्थितोसौतदासनात् ॥ प्रस्खलंश्चपदन्यासैःपंगुवच्चलितोमुहुः ॥ ३८ ॥ वनमध्येगतस्तत्रक्षुत्तृषापीडि
तोऽभवत् ॥ नशक्तिर्जीवघातेस्यलुंपकस्यदुरात्मनः ॥ ३९ ॥ फलानिभूमौपतितान्याहृत्यचसलुंपकः ॥ यावत्स

चागतस्तत्रतावदस्तमगाद्रविः ॥ ४० ॥ किंभविष्यतितातेतिविललापातिदुःखितः ॥ फलानितानिसर्वाणिवृ
क्षमूलेनिवेदयन् ॥ ४१ ॥ इत्युवाचफलैरेभिःप्रीयतांभगवान्हरिः ॥ उपविष्टोलुंपकश्चनिद्रांलेभेनवैनिशि ॥ ४२ ॥
तेनजागरणंमेनेभगवान्मधुसूदनः ॥ फलैश्चपूजनंमेनेसफलायांतथानघ ॥ ४३ ॥ कृतमेवंलुंपकेनअकस्माद्व्रतमुत्त
मम् ॥ तेनव्रतप्रभावेणप्राप्तंराज्यमकंटकम् ॥ ४४ ॥ पुण्यांकुरोदयाद्राजन्यथाप्राप्तंतथाशृणु ॥ रवेरुदयवेलायांदि
व्योश्वश्चाजगामह ॥ ४५ ॥ दिव्यवस्तुपरीवारोलुंपकस्यसमीपतः ॥ तस्थौसतुरगोराजन्वागुवाचाशरीरिणी ॥
॥ ४६ ॥ प्राप्नुहित्वंनृपसुतस्वराज्यंहतकंटकम् ॥ वासुदेवप्रसादेनसफलायांप्रभावतः ॥ ४७ ॥ पितुःसमीपंगच्छ
त्वंभुंक्ष्वराज्यमकंटकम् ॥ तथेत्युक्त्वात्वसौतत्रदिव्यरूपधरोभवत् ॥ ४८ ॥ कृष्णेमतिश्चतस्यासीत्परमावैष्णवीतथा ॥
दिव्याभरणशोभाढ्यस्तातंनत्वास्थितोगृहे ॥ ४९ ॥ वैष्णवायततोदत्तंपित्राराज्यमकंटकम् ॥ कृतंराज्यंतुतेनैवव
र्षाणिसुबहून्यपि ॥ ५० ॥ हरिवासरसंलीनोविष्णुभक्तिरतःसदा ॥ मनोज्ञास्त्वस्यपुत्राःस्युर्दाराःकृष्णप्रसादतः ॥
॥ ५१ ॥ ततःसवार्धकेप्राप्तेराज्यंपुत्रेनिवेश्यच ॥ वनंगतःसंयतात्माविष्णुभक्तिपरायणः ॥ ५२ ॥ साधयित्वात
थात्मानंविष्णुलोकंजगामह ॥ एवंयेवैप्रकुर्वंतिसफलैकादशीव्रतम् ॥ ५३ ॥ इहलोकेयशःप्राप्यमोक्षंयास्यंत्यसं

Digitized by Sarayu Foundation Trust, Delhi and eGangotri

शयम् ॥ धन्यास्तेमानवालोकेसफलाव्रतकारिणः ॥ ५४ ॥ तस्मिन्जन्मनितेमोक्षंलभंतेनात्रसंशयः ॥ सफला
याश्चमाहात्म्यश्रवणाद्विविशांपते ॥ राजसूयफलंप्राप्यवसेत्स्वर्गेचमानवः ॥ ५५ ॥ इतिपौषकृष्णैकादश्याःसफ
लानाम्न्यामाहात्म्यंसंपूर्णम् ॥ ॥ अथपौषशुक्लैकादशीकथा ॥ ॥ युधिष्ठिरउवाच ॥ ॥ कथितावैत्वयाकृ
ष्णसफलैकादशीशुभा ॥ कथयस्वप्रसादेनशुक्लापौषस्ययाभवेत् ॥ १ ॥ किंनामकोविधिस्तस्याःकोदेवस्तत्रपूज्य
ते ॥ कस्मैतुष्टोहृषीकेशत्वमेवपुरुषोत्तम ॥ २ ॥ श्रीकृष्णउवाच ॥ ॥ शृणुराजन्प्रवक्ष्यामिशुक्लापौषस्ययाभवेत् ॥
तस्याविधिंमहाराजलोकानांचहितायवै ॥ ३ ॥ पूर्वेणविधिनाराजन्कर्तव्यैषाप्रयत्नतः ॥ पुत्रदेतिचनाम्नासौस
र्वपापहरावरा ॥ ४ ॥ नारायणोऽधिदेवोस्याः कामदःसिद्धिदायकः ॥ नातःपरतराकाचित्त्रैलोक्येसचराच
रे ॥ ५ ॥ विद्यावंतंयशस्वंतंलक्ष्मीवंतंकरोत्यसौ ॥ शृणुराजन्प्रवक्ष्यामिकथांपापहरांपराम् ॥ ६ ॥ पु
रीभद्रावतीनाम्नीराजातत्रसुकेतुमान् ॥ तस्यराज्ञोथराज्ञीचशैब्यानाम्नीतिविश्रुता ॥ ७ ॥ पुत्रहीनेनराज्ञाच
कालोनीतोमनोरथैः ॥ नैवात्मजंनृपोलेभेवंशकर्तारमेवच ॥ ८ ॥ तेनैवराज्ञाधर्मेणचिंतितंबहुकालतः ॥ किं
करोमिक्वगच्छामिसुतप्राप्तिः कथंभवेत् ॥ ९ ॥ नराष्ट्रेनपुरेसौख्यंलेभेराजासुकेतुमान् ॥ शैब्ययाकांतयासा

धंप्रत्यहंदुःखितोऽभवत् ॥ १० ॥ तावुभौदंपतीनित्यंचिंताशोकपरायणौ ॥ पितरोस्यजलंदत्तंकवोष्णमुपभुंजते ॥
राज्ञःपश्चान्नपश्यामोयोस्मान्संतर्पयिष्यति ॥ ११ ॥ इत्येवंसंस्मरंतोस्यपितरोदुःखिनोभवन् ॥ नबांधवानमित्रा
णिनामात्याःसुहृदस्तथा ॥ १२ ॥ रोचंतेतस्यभूपस्यनगजाश्वपदातयः ॥ नैराश्यंभूपतेस्तस्यमनस्येवमजायत ॥
॥ १३ ॥ नरस्यपुत्रहीनस्यनास्तिवैजन्मनःफलम् ॥ अपुत्रस्यगृहंशून्यंहृदयंदुःखितंसदा ॥ १४ ॥ पितृदेवमनुष्या
णांनानृणित्वंसुतंविना ॥ तस्मात्सर्वप्रयत्नेनसुतमुत्पादयेन्नरः ॥ १५ ॥ इहलोकेयशस्तेषांपरलोकेशुभागतिः ॥
येषांतुपुण्यकर्तॄणांपुत्रजन्मगृहेभवेत् ॥ १६ ॥ आयुरारोग्यसंपत्तिस्तेषांगेहेप्रवर्तते ॥ पुत्राःपौत्राश्चलोकाश्चभवेयुः
पुण्यकर्मणाम् ॥ १७ ॥ पुण्यंविनानचप्राप्तिर्विष्णुभक्तिंविनातथा ॥ पुत्राणांसंपदोवापिविद्यायाश्चेतिमेमतिः ॥
॥ १८ ॥ एवंचिंतयमानोसौराजाशर्मनलब्धवान् ॥ प्रत्यूषेचिंतयद्राजानिशीथेचिंतयत्तथा ॥ १९ ॥ ततश्चात्म
विनाशंवैविचार्याथसुकेतुमान् ॥ आत्मघातेदुर्गतिंचचिंतयित्वातदानृपः ॥ २० ॥ दृष्ट्वात्मदेहंप्रक्षीणमपुत्रत्वंतथैव
च ॥ पुनर्विचार्यात्मबुद्ध्याह्यात्मनोहितकारणम् ॥ २१ ॥ अश्वारूढस्ततोराजाजगामगहनंवनम् ॥ पुरोहितादयः
सर्वेनजानंतिगतंनृपम् ॥ २२ ॥ गंभीरेविपिनेराजामृगपक्षिनिषेविते ॥ विचचारतदातस्मिन्वनवृक्षान्विलोकयन् ॥

Digitized by Sarayu Foundation Trust, Delhi and eGangotri

॥ २३ ॥ वटानश्वत्थबिल्वांश्चखर्जूरान्पनसांस्तथा ॥ बकुलांश्चसदापर्णांस्तिंदुकांस्तिलकानपि ॥ २४ ॥ शालां
स्तालांस्तमालांश्चददर्शसरलान्नृपः ॥ इंगुदीककुभांश्चैवश्लेष्मातकबिभीतकान् ॥ २५ ॥ शल्लकीकरमर्दांश्चपाट
लान्खदिरानपि ॥ शाकांश्चैवपलाशांश्चशोभितान्ददृशेपुनः ॥ २६ ॥ मृगव्याघ्रवराहांश्चसिंहान्शाखामृगानपि ॥
गवयान्कृष्णसारांश्चसृगालान्शशकानपि ॥ २७ ॥ वनमार्जारकान्क्रूरान्शल्लकांश्चमरानपि ॥ ददर्शभुजगान्रा
जावल्मीकादभिनिःसृतान् ॥ २८ ॥ तथावनगजान्मत्तान्कलभैःसहसंगतान् ॥ यूथपांश्चचतुर्दंतान्करिणीगणम
ध्यगान् ॥ २९ ॥ तान्दृष्ट्वाचिंतयामासह्यात्मनःसगजान्नृपः ॥ तेषांसविचरन्मध्येराजाशोभामवापह ॥३०॥ मह
दाश्चर्यसंयुक्तंददर्शविपिनंनृपः ॥ क्वचिच्छिवारुतंशृण्वन्नुलूकविरुतंतथा ॥ ३१ ॥ तांस्तान्पक्षिमृगान्पश्यन्बभ्रा
मवनमध्यगः ॥ एवंददर्शगहनंनृपोमध्यंगतेरवौ ॥ ३२ ॥ क्षुत्तृड्भ्यांपीडितोराजाइतश्चेतश्चधावति ॥ चिंतयामा
सनृपतिःसंशुष्कगलकंधरः ॥ ३३ ॥ मयातुकिंकृतंकर्मप्राप्तंदुःखंयदीदृशम् ॥ मयावैतोषितादेवायज्ञैःपूजाभिरेव
च ॥ ३४ ॥ तथैवब्राह्मणादानैस्तोषितामिष्टभोजनैः ॥ प्रजाश्चैवयथाकालंपुत्रवत्परिपालिताः ॥ ३५ ॥ कस्मा
द्दुःखंमयाप्राप्तमीदृशंदारुणंमहत् ॥ इतिचिंतापरोराजाजगामाथाग्रतोवनम् ॥ ३६ ॥ सुकृतस्यप्रभावेणसरोदृष्टंम

 नोरमम् ॥ मानसेनस्पर्द्धमानंपद्मिनीपरिशोभितम् ॥ ३७ ॥ कारंडवैश्चक्रवाकैराजहंसैश्चनादितम् ॥ मकरैर्बहुभि
र्मत्स्यैरन्यैर्जलचरैर्युतम् ॥ ३८ ॥ समीपेसरसस्तत्रमुनीनामाश्रमान्बहून् ॥ ददर्शराजालक्ष्मीवान्निमित्तैः शुभशंसि
 भिः ॥ ३९ ॥ सव्यात्परतरंचक्षुरपसव्यस्तथाकरः ॥ प्रास्फुरन्नृपतेस्तस्यकथयन्शोभनंफलम् ॥ ४० ॥ तस्यती
रेमुनीन्दृष्ट्वाकुर्वाणान्नैगमंजपम् ॥ अवतीर्यहयात्तस्मान्मुनीनामग्रतःस्थितः ॥ ४१ ॥ पृथक्पृथग्ववंदेसमुनींस्तान्सं
शितव्रतान् ॥ कृतांजलिपुटोभूत्वादंडवच्चप्रणम्यसः ॥ ४२ ॥ हर्षेणमहताविष्टोबभूवनृपसत्तमः ॥ तमूचुस्तेपिमुन
यः प्रसन्नाः स्मोवयंतव ॥ ४३ ॥ कथयस्वाद्यवैराजन्यत्तेमनसिवर्तते ॥ ॥ राजोवाच ॥ ॥ केयूयमुग्रतपसः
काआख्याभवतामपि ॥ ४४ ॥ किमर्थंसंगतायूयंवदंतुममतत्त्वतः ॥ ॥ मुनयऊचुः ॥ ॥ विश्वेदेवावयंराजन्
स्नानार्थमिहचागताः ॥ ४५ ॥ माघोनिकटमायातएतस्मात्पंचमेहनि ॥ अद्यह्येकादशीराजन्पुत्रदानामनामतः ॥
॥४६॥ पुत्रंददात्यसौशुक्लापुत्रदापुत्रमिच्छताम् ॥ ॥ राजोवाच ॥ ॥ ममापियत्नोमुनयः सुतस्योत्पादनेमहान् ॥
॥ ४७ ॥ यदितुष्टाभवंतोमेपुत्रोवैदीयतांशुभः ॥ ॥ मुनयऊचुः ॥ ॥ अस्मिन्नेवदिनेराजन्पुत्रदानामवर्तते ॥
॥ ४८ ॥ एकादशीतिथिः ख्याताक्रियतांव्रतमुत्तमम् ॥ आशीर्वादेनचास्माकंकेशवस्यप्रसादतः ॥ ४९ ॥ अव

श्यंतवराजेंद्रपुत्रप्राप्तिर्भविष्यति ॥ इत्येवंवचनात्तेषांकृतंराज्ञाव्रतंशुभम् ॥ ५० ॥ द्वादश्यांपारणंकृत्वामुनीन्नत्वापुनःपुनः ॥ आजगामगृहंराजाराज्ञीगर्भंसमादधे ॥ ५१ ॥ मुनीनांवचनेनैवपुत्रदायाः प्रसादतः ॥ पुत्रोजातस्तथाकालेतेजस्वीपुण्यकर्मकृत् ॥ ५२ ॥ पितरंतोषयामासप्रजापालोबभूवसः ॥ एतस्मात्कारणाद्राजन्कर्तव्यंपुत्रदाव्रतम् ॥ ५३ ॥ लोकानांचहितार्थायतवाग्रेकथितंमया ॥ एतद्व्रतंतुयेमर्त्याःकुर्वंतिपुत्रदाभिधम् ॥ ५४ ॥ पुत्रंप्राप्येहलोकेतुमृतास्तेस्वर्गगामिनः ॥ पठनाच्छ्रवणाद्राजन्नश्वमेधफलंलभेत् ॥ ५५ ॥ इतिश्रीभविष्योत्तरपु० पौषशुक्लैकादश्याः पुत्रदानाम्यामाहात्म्यंसंपूर्णम् ॥ अथमाघकृष्णैकादशीकथा ॥ ॥ दाल्भ्यउवाच ॥ ॥ मर्त्यलोकेतुसंप्राप्ताः पापंकुर्वंतिजंतवः ॥ ब्रह्महत्यादिपापैश्चह्यन्यैश्चविविधैर्युताः ॥ १ ॥ परद्रव्यापहर्तारः परव्यसनमोहिताः ॥ कथंनयांतिनरकान्ब्रह्मंस्तद्ब्रूहितत्त्वतः ॥ २ ॥ अनायासेनभगवन्दानेनाल्पेनकेनचित् ॥ पापंप्रशममायातियेनतद्वक्तुमर्हसि ॥ ३ ॥ ॥ पुलस्त्यउवाच ॥ ॥ साधुसाधुमहाभागगुह्यमेतत्सुदुर्लभम् ॥ यन्नकस्यचिदा

---

१ इतआरभ्यषट्तिलाः पापनाशनाइत्यंतग्रंथेनहेमाद्र्युक्ततिलद्वादशींतिलदाख्यव्रतद्वयविधानयोर्मिश्रीकरणेनकिंचिदधिकपूरणेनचैकोविधिरनेनलिखितइतिभाति ।

Digitized by Sarayu Foundation Trust, Delhi and eGangotri

स्यातंब्रह्मविष्णिंवद्रदैवतैः ॥४॥ तदहंकथयिष्यामित्वयापृष्टोद्विजोत्तम ॥ पौषमासेतुसंप्राप्तेशुचिः स्नातोजितेंद्रियः
॥५॥ कामक्रोधाभिमानेर्ष्यालोभपैशून्यवर्जितः ॥ देवदेवंचसंस्मृत्यपादौप्रक्षाल्यवारिणा ॥६॥ पुष्यर्क्षेणतुसंगृह्यगो
मयंतत्रमानवः ॥ तिलान्प्रक्षिप्यकार्पासंपिंडकांश्चैवकारयेत् ॥७॥ अष्टोत्तरशतंहोमेनात्रकार्याविचारणा॥ माघमासे
तुसंप्राप्तेह्याषाढर्क्षंभवेद्यदि ॥८॥ मूलंवाकृष्णपक्षस्यद्वादश्यांनियमंततः॥गृह्णीयात्पुण्यफलदंविधानंतस्यमेशृणु ।९।
देवदेवंसमभ्यर्च्यसुस्नातःप्रयतःशुचिः॥कृष्णनामानिसंकीर्त्यएकादश्यामुपोषितः॥१०॥रात्रौजागरणंकुर्याद्रात्रौहो
मंचकारयेत्॥ श्रीविष्णोर्नाममंत्रेणसर्पिषाज्वलितेऽनले ॥११॥ अर्चयेद्देवदेवेशंद्वितीयेऽह्निपुनर्हरिम् ॥ चंदनागुरु
कर्पूरैर्नैवेद्यंकृसरंतथा ॥ १२ ॥संस्तुत्यनाम्नातेनैवकृष्णाख्येनपुनः पुनः ॥ कूष्माण्डैर्नारिकेलैश्चह्यथवाबीजपूरकैः
॥ १३ ॥ सर्वाभावेतुविप्रेंद्रशस्तंपूगीफलैर्युतम् ॥ अर्घ्यंदद्याद्विधानेनपूजयित्वाजनार्दनम् ॥ १४ ॥ कृष्णकृष्णकृ
पालुस्त्वमगतीनांगतिर्भव ॥ संसारार्णवमग्नानांप्रसीदपरमेश्वर ॥ १५ ॥ नमस्तेपुंडरीकाक्षनमस्तेविश्वभावन ॥
गृहाणार्घ्यंमयादत्तंलक्ष्म्यासहजगत्पते ॥ १६ ॥ ततस्तुपूजयेद्विप्रमुदकुंभंप्रदापयेत् ॥ छत्रोपानद्युगैः सार्धंकृष्णो
मेप्रीयतामिति ॥ १७ ॥ कृष्णाधेनुःप्रदातव्यायथाभक्त्याद्विजोत्तम ॥ तिलपात्रंद्विजश्रेष्ठदद्यात्तत्रविचक्षणः ॥

१ तिलौदनंदद्यादितिशेषः ।

Digitized by Sarayu Foundation Trust, Delhi and eGangotri

॥ १८ ॥ स्नानप्राशनयोःशस्ताः श्वेताःकृष्णास्तिलामुने ॥ तान्प्रदद्यात्प्रयत्नेनयथाशक्त्याद्विजोत्तम ॥ १९ ॥
तिलप्ररोहजाःक्षेत्रेयावत्संख्यास्तिलाद्विज ॥ तावद्वर्षसहस्राणिस्वर्गलोकेमहीयते ॥ २० ॥ तिलस्नायीतिलोद्वर्ती
तिलहोमीतिलोदकी ॥ तिलभुक्तिलदाताचषट्तिलाःपापनाशकाः ॥ २१ ॥ इदमेवषट्तिलाख्याख्यापक
म् ॥ ॥ नारदउवाच ॥ ॥ कृष्णकृष्णमहाबाहोनमस्तेविश्वभावन ॥ षट्तिलैकादशीभूतंकीदृशंफलमश्नुते
॥ २२ ॥ सोपाख्यानंममब्रूहीयदितुष्टोसियादव ॥ ॥ श्रीकृष्णउवाच ॥ ॥ शृणुब्रह्मन्यथावृत्तंदृष्टंतत्कथया
मिते ॥ २३ ॥ मृत्युलोकेपुराह्यासीद्ब्राह्मण्येकाचनारद ॥ व्रतचर्यारतानित्यंदेवपूजारतासदा ॥ २४ ॥ मासोपवा
सनिरताममभक्ताचसर्वदा ॥ कृष्णोपवाससंयुक्ताममपूजापरायणा ॥ २५ ॥ शरीरंक्लेशितंनित्यमुपवासैस्तयाद्विज ॥
दीनानांब्राह्मणानांचकुमारीणांचभक्तितः ॥ २६ ॥ गृहादिकंप्रयच्छंतीसर्वकालंमहामतिः ॥ अतिकृच्छ्ररता
सातुसर्वकालेषुवैद्विज ॥ २७ ॥ ब्राह्मणानान्नदानेनतर्पितादेवतानच ॥ ततःकालेनमहतामयावैचिंतितंद्विज ॥ २८ ॥
शुद्धमस्याःशरीरंहिव्रतैःकृच्छ्रैर्नसंशयः ॥ अर्जितोवैष्णवोलोकःकायक्लेशेनचैतया ॥ २९ ॥ नदत्तमन्नदानंहियेनतृप्तिः
पराभवेत ॥ विचिंत्यैवंमयाब्रह्मन्मृत्युलोकमुपेत्यच ॥ ३० ॥ कापालंरूपमास्थायभिक्षामात्रेणयाचिता ॥ ॥ ब्राह्मण्यु

Digitized by Sarayu Foundation Trust, Delhi and eGangotri

एका० वाच॥ कस्मात्त्वमागतोब्रह्मन्वदसत्यंममाग्रतः ॥ ३१॥ पुनरेवमयाप्रोक्तंदेहिभिक्षांचसुंदरि ॥ तयाकोपेनमहताभृ माहा०
त्पिंडस्तत्रभाजने ॥३२॥ क्षिप्तोयावदहंब्रह्मन्पुनःस्वर्गंगतोद्विज ॥ ततःकालेनमहतातापसीसुमहाव्रता ॥३३॥ स
॥१२॥ देहास्वर्गमायाताव्रतचर्याप्रभावतः ॥ मृत्पिंडस्यप्रभावेणगृहंप्राप्तंमनोरमम् ॥ ३४ ॥ परंतच्चैवविप्रर्षेधान्यकोशविव
र्जितम् ॥ गृहंयावत्प्रविश्यैषानकिंचित्तत्रपश्यति ॥ ३५ ॥ तावद्गृहाद्विनिष्क्रम्यममांतेचागताद्विज ॥ क्रोधेनमह
ताविष्टाइदंवचनमब्रवीत् ॥ ३६ ॥ मयाव्रतैश्चकृच्छ्रैश्चह्युपवासैरनेकशः ॥ पूजयाऽऽराधितोदेवःसर्वलोकस्यभावनः
॥ ३७ ॥ नतत्रदृश्यतेकिंचिद्गृहेममजनार्दन ॥ ततश्चोक्तामयासातुगृहंगच्छयथागतम् ॥ ३८ ॥ आगमिष्यंतिसु
तरांकौतूहलसमन्विताः ॥ द्रष्टुंत्वांदेवपत्न्यस्तुदिव्यरूपसमन्विताः ॥ ३९ ॥ द्वारंनोद्घाटयविनाषट्तिलापुण्यवा
चनात् ॥ एवमुक्तागतासातुयावद्वैमानुषीगृहम् ॥ अत्रांतरेसमायातादेवपत्न्यश्चनारद ॥ ४० ॥ ताभिश्चकथितंतत
त्त्वांद्रष्टुंहिसमागताः ॥ द्वारमुद्घाटयत्वंचपश्यामस्त्वांशुभानने ॥ ४१ ॥ ॥ मानुष्युवाच ॥ ॥ यदिद्रष्टुंसमा
याताः सत्यंवाच्यंविशेषतः ॥ षट्तिलायाव्रतंपुण्यंद्वारोद्घाटनकारणात् ॥ ४२ ॥ एकापिनावदत्तत्रषट्तिलैका ॥१२॥
दशीव्रतम् ॥ अन्ययाकथितंतत्रद्रष्टव्यामानुषीमया ॥ ४३ ॥ ततोद्वारंसमुद्घाटयद्दृष्टाताभिश्चमानुषी ॥ नदेवीनच

CC-0. In Public Domain. UP State Museum, Hazratganj. Lucknow

गंधर्वीनासुरीनचपन्नगी ॥ दृष्टापूर्वंतथानारीयादृशीयंद्विजर्षभ ॥ ४४ ॥ देवीनामुपदेशेनषट्तिलायाव्रतंकृतम् ॥
मानुष्यासत्यव्रतयाभुक्तिमुक्तिफलप्रदम् ॥ ४५ ॥ रूपकांतिसमायुक्ताक्षणेनसमवापसा ॥ धनंधान्यंचवस्त्रादिसुवर्णं
रौप्यमेवच ॥ भवनंसर्वसंपन्नंषट्तिलायाः प्रसादतः ॥ ४६ ॥ अतितृष्णानकर्तव्याविचशाठ्यंविवर्जयेत् ॥ आत्म
वित्तानुसारेणतिलान्वस्त्रादिदापयेत् ॥ ४७ ॥ लभतेचैवमारोग्यंततोजन्मनिजन्मनि ॥ दारिद्र्यंनचकष्टंचनचदौ
र्भाग्यमेवच ॥ ४८ ॥ नभवेद्वैद्विजश्रेष्ठषट्तिलायामुपोषणात् ॥ अनेनविधिना ...स्तिलदानान्नसंशयः ॥ ४९ ॥
मुच्यतेपातकैःसर्वैर्नात्रकार्याविचारणा ॥ दानंचविधिनासम्यक्सर्वपापप्रणाशनम् ॥ नानर्थःकश्चिन्नायासःशरीरे
मुनिसत्तम ॥ ५० ॥ ॥ इतिश्रीभवि० माघकृष्णैकादश्याःषट्तिलानाम्न्यामाहात्म्यंसंपूर्णम् ॥ ॥ ॥
॥ अथमाघशुक्लैकादशीकथा ॥ ॥ युधिष्ठिरउवाच ॥ ॥ कृष्णकृष्णाप्रमेयात्मन्नादिदेवजगत्पते ॥ स्वेदजा
३ अंडजाश्चैवउद्भिज्जाश्चजरायुजाः ॥ १ ॥ तेषांकर्ताविकर्तात्वंपालकःक्षयकारकः ॥ माघस्यकृष्णपक्षेतुषट्तिलाक
थितात्वया ॥ २ ॥ शुक्लायैकादशीतांचकथयस्वप्रसादतः ॥ किंनामकोविधिस्तस्याःकोदेवस्तत्रपूज्यते ॥ ३ ॥
श्रीकृष्णउवाच ॥ ॥ कथयिष्यामिराजेंद्रशुक्लेमाघस्ययाभवेत् ॥ जयानाम्नीतिविख्यातासर्वपापहरापरा ॥ ४ ॥

पवित्रापापहंत्रीचकामदामोक्षदानृणाम् ॥ ब्रह्महत्यापहंत्रीचपिशाचत्वविनाशिनी ॥ नैवतस्याव्रतेचीर्णेप्रेतत्वंजा
जायतेनृणाम् ॥ ५ ॥ नातःपरतराकाचित्पापघ्नीमोक्षदायिनी ॥ एतस्मात्कारणाद्राजन्नकर्तव्येयंप्रयत्नतः ॥ ६॥
श्रूयतांराजशार्दूलकथापौराणिकीशुभा ॥ पंकजाख्यपुराणेस्यामहिमाकथितोमया ॥ ७ ॥ एकदानाकलोकेवै
इंद्रोराज्यंचकारह ॥ देवाश्चतत्रसौख्येननिवसंतिमनोरमे ॥ ८ ॥ पीयूषपाननिरताह्यप्सरोगणसेविताः ॥ नंदनंतु
वनंतत्रपारिजातोपशोभितम् ॥ ९ ॥ रमयंतिरमंत्यत्रह्यप्सरोभिर्दिवौकसः ॥ एकदारममाणोऽसौदेवेंद्रःस्वेच्छयानृ
प ॥ १० ॥ नर्तयामासहर्षात्सपंचाशत्कोटिनायिकाः ॥ गंधर्वास्तत्रगायंतिगंधर्वः पुष्पदंतकः ॥ ११ ॥ चित्रसे
नश्चतत्रैवचित्रसेनसुतातथा ॥ मालिनीतिचनाम्नातुचित्रसेनस्यकामिनी ॥१२॥ मालिन्यांतुसमुत्पन्नःपुष्पवानि
तिनामतः ॥ तस्यपुष्पवतः पुत्रोमाल्यवान्नामनामतः ॥ १३ ॥ गंधर्वीपुष्पवत्याख्यामाल्यवत्यतिमोहिता ॥ का
मस्यचशरैस्तीक्ष्णैर्विद्धांगीसाबभूवह ॥ १४ ॥ तयाभावकटाक्षैश्चमाल्यवांस्तुवशीकृतः ॥ लावण्यरूपसंपत्त्यात
स्यारूपंनृपशृणु ॥ १५ ॥ बाहूतस्यास्तुकामेनकंठपाशौकृताविव ॥ चंद्रवद्वदनंतस्यानयनेश्रवणायते ॥ १६ ॥
कर्णौतुशोभितौतस्याःकुंडलाभ्यांनृपोत्तम ॥ कंठोग्रैवेयसंयुक्तोदिव्याभरणभूषितः ॥ १७ ॥ पीनोन्नतौकुचौत

Digitized by Sarayu Foundation Trust, Delhi and eGangotri

स्यास्तौहेमकलशाविव ॥ अतिक्षामंतदुदरंमुष्टिमात्रंचमध्यमम् ॥१८॥ नितंबौविपुलौतस्याविस्तीर्णंजघनस्थलम्
चरणौशोभमानौतौरक्तोत्पलसमद्युती ॥ १९ ॥ ईदृश्यांपुष्पवत्यांसमाल्यवानपिमोहितः ॥ शक्रस्यपरितोषाय
नृत्यार्थंतौसमागतौ ॥ २० ॥ गायमानौचतौतत्रह्यप्सरोगणसंगतौ ॥ नशुद्धगानंगायेतांचित्तभ्रमसमन्वितौ ॥२१
बद्धदृष्टीतथान्योन्यंकामबाणवशंगतौ ॥ ज्ञात्वाखिरवर्षभस्तत्रसंगतंमानसंतयोः ॥ २२ ॥ कालक्रियाणांसंलोपा
त्तथागीतावभंजनात् ॥ चिंतयित्वातुमघवानवज्ञानंतथाऽऽत्मनः ॥ २३ ॥ कुपितश्चतयोरित्थंशापंदास्यन्निदंज
गौ ॥ धिग्वांपापरतौमूढावाज्ञाभंगकरौमम ॥ २४ ॥ युवांपिशाचौभवतंदंपतीरूपधारिणौ ॥ मृत्युलोकमनुप्राप्तौभुं
जानौकर्मणःफलम् ॥ २५ ॥ एवंमघवताशप्तावुभौदुःखितमानसौ ॥ हिमवंतमनुप्राप्ताविंद्रशापविमोहितौ ॥२६॥
उभौपिशाचतांप्राप्तौदारुणंदुःखमेवच ॥ संतप्तमानसौतत्रमहाकृच्छ्रगतावुभौ ॥ २७ ॥ गंधरसंचस्पर्शंचनजानीतौ
विमोहितौ ॥ पीडयमानौतुदाहेनदेहपातकरेणच ॥ २८ ॥ तौननिद्रासुखंप्राप्तौकर्मणातेनपीडितौ ॥ परस्परंखा
दमानौचेरतुर्गिरिगह्वरम् ॥ २९ ॥ पीडयमानौतुशीतेनतुषारप्रभवेणतौ ॥ दंतघर्षंप्रकुर्वाणौरोमांचितवपुर्धरौ ॥
॥ ३० ॥ ऊचेपिशाचःशीतार्तःस्वपत्नींतुपिशाचिकाम् ॥ किमावाभ्यांकृतंपापमत्यंतंदुःखदायकम् ॥ ३१ ॥ येन

प्राप्तं पिशाचत्वं स्वेन दुष्कृतकर्मणा ॥ नरकं दारुणं मन्ये पिशाचत्वं च गर्हितम् ॥ ३२ ॥ तस्मात्सर्वप्रयत्नेन पापं नैव समा
चरेत् ॥ इति चिंतापरौ तत्र ह्यास्तां दुःखेन कर्शितौ ॥ ३३ ॥ दैवयोगात्तयोः प्राप्ता माघस्यैकादशी सिता ॥ जयाना
मीति विख्याता तिथीनामुत्तमा तिथिः ॥३४॥ तस्मिन्दिने तु संप्राप्ते वाताहारविवर्जितौ ॥ आसाते तत्र नृपते जलपान
विवर्जितौ ॥ ३५ ॥ न कृतो जीवघातश्च न पत्रफलभक्षणम् ॥ अश्वत्थस्य समीपे तु पतितौ दुःखसंयुतौ ॥ ३६ ॥ रवि
रस्तंगतो राजंस्तथैव स्थितयोस्तयोः ॥ प्राप्ता चैव निशा घोरा दारुणा शीतकारिणी ॥३७॥ वेपमानौ तु तौ तत्र हिमेन च
जडीकृतौ ॥ परस्परेण संलग्नौ गात्रयोर्भुजयोरपि ॥३८॥ न निद्रां न रतिं तत्र न तौ सौख्यमविंदताम् ॥ एवं तौ राजशा
र्दूलशापेनेंद्रस्य पीडितौ ॥ ३९ ॥ इत्थं तयोर्दुःखितयोर्निर्जगाम तदा निशा ॥ जयायास्तु व्रते चीर्णे रात्रौ जागरणे कृ
ते ॥ ४० ॥ तयोर्व्रतप्रभावेण यथा ह्यासीत्तथा शृणु ॥ द्वादशीदिवसे प्राप्ते ताभ्यां चीर्णे जयाव्रते ॥ ४१ ॥ विष्णोः प्रसा
दान्नृपते पिशाचत्वं तयोर्गतम् ॥ पुष्पवती माल्यवांश्च पूर्वरूपौ बभूवतुः ॥ ४२ ॥ पुरातनस्नेहयुतौ पूर्वालंकारसंयुतौ ॥
विमानमधिरूढौ तावप्सरोगणसेवितौ ॥ ४३ ॥ स्तूयमानौ तु गंधर्वैस्तुंबुरुप्रमुखैस्तथा ॥ हावभावसमायुक्तौ गतौ ना
के मनोरमे ॥ ४४ ॥ देवेंद्रस्याग्रतो गत्वा प्रणामं चक्रतुर्मुदा ॥ तथाविधौ तु तौ दृष्ट्वा मघवा विस्मितोऽब्रवीत् ॥ ४५ ॥

इंद्रउवाच ॥ ॥ वदतंकेनपुण्येनपिशाचत्वंविनिर्गतम् ॥ ममशापवशंप्राप्तौकेनदेवेनमोचितौ ॥ ४६ ॥ ॥ माल्य
वानुवाच ॥ ॥ वासुदेवप्रसादेनजयायाःसुव्रतेनच ॥ पिशाचत्वंगतंस्वामिन्सत्यंभक्तिप्रभावतः ॥ ४७ ॥ इति
श्रुत्वावचस्तस्यप्रत्युवाचसुरेश्वरः ॥ पवित्रौपावनौजातौवंदनीयौममापिच ॥ ४८ ॥ हरिवासरकर्तारौविष्णुभक्ति
परायणौ॥ हरिभक्तिरतायेचशिवभक्तिरतास्तथा ॥४९॥ अस्माकमपितेमर्त्याःपूज्यावंद्यानसंशयः ॥ विहरस्वयथा
सौख्यंपुष्पवत्यासुरालये ॥५०॥ एतस्मात्कारणाद्राजन्कर्तव्योहरिवासरः ॥ जयानामेतिराजेंद्रब्रह्महत्यापहारकः
॥ ५१ ॥ दत्तानिसर्वदानानियज्ञास्तेनकृतानृप ॥ सर्वतीर्थेषुसुस्नातःकृतंयेनजयाव्रतम् ॥ ५२ ॥ यःकरोतिनरो
भक्त्याश्रद्धायुक्तोजयाव्रतम् ॥ कल्पकोटिशतंयावद्वैकुंठेमोदतेध्रुवम् ॥ पठनाच्छ्रवणाद्राजन्नग्निष्टोमफलंलभेत् ॥
॥ ५३ ॥ इतिश्रीभविष्योत्तरपुराणेश्रीकृष्णयुधिष्ठिरसंवादेमाघशुक्लैकादश्याजयायामाहात्म्यंसंपूर्णम् ॥ ॥
॥ अथफाल्गुनकृष्णैकादशीकथा ॥ युधिष्ठिरउवाच ॥ फाल्गुनस्यासितेपक्षेकिंनामैकादशीभवेत् ॥ वासुदेवकृपा
सिंधोकथयस्वप्रसादतः ॥ १ ॥ ॥ श्रीकृष्णउवाच ॥ कथयिष्यामिराजेंद्रकृष्णायाफाल्गुनीभवेत् ॥ विजयेतिच
साप्रोक्ताकर्तॄणांजयदासदा ॥ २ ॥ तस्याश्चव्रतमाहात्म्यंसर्वपापहरंपरम् ॥ नारदःपरिपप्रच्छब्रह्माणंकमलासनम्

॥ ३ ॥ फाल्गुनस्यासितेपक्षेविजयानामयातिथिः ॥ तस्याव्रतंसुरश्रेष्ठकथयस्वप्रसादतः ॥ ४ ॥ इतिपृष्टोनारदेन
प्रत्युवाचपितामहः ॥ ॥ ब्रह्मोवाच ॥ शृणुनारदवक्ष्यामिकथांपापहरांपराम् ॥ ५ ॥ पुरातनंव्रतंह्येतत्पवित्रंपाप
 नाशनम् ॥ यन्नकस्यचिदाख्यातंमयैतद्विजयाव्रतम् ॥ ६ ॥ जयंददातिविजयानृणांचैवनसंशयः ॥ रामस्तपोवनं
यातोवर्षाण्येवचतुर्दश ॥ ७ ॥ न्यवसत्पंचवट्यांतुससीतश्चसलक्ष्मणः ॥ तत्रैववसतस्तस्यराघवस्यमहात्मनः ॥८॥
रावणेनहृताभार्यासीतानाम्नीतपस्विनी ॥ तेनदुःखेनरामोऽसौमोहमभ्यागतस्तदा ॥ ९ ॥ भ्रमन्जटायुषंतत्रददर्श
विगतायुषम् ॥ राज्ञेविज्ञाप्यतत्सर्वंसोऽपिमृत्युवशंगतः ॥ १० ॥ कबंधोनिहतःपश्चाद्भ्रमतारण्यमध्यतः ॥ सुग्रीवेण
समंसख्यमजर्यंसमजायत ॥ ११ ॥ वानराणामनीकानिरामार्थंसंगतानिवै ॥ ततोहनूमताद्दृष्टालंकोद्यानेतुजान
की ॥ १२ ॥ रामसंज्ञापनंतस्यैदत्तंकर्ममहत्कृतम् ॥ समेत्यरामेणपुनःसर्वंतत्रनिवेदितम् ॥ १३ ॥ अथश्रुत्वाराम
चंद्रोवाक्यंचैवहनूमतः ॥ सुग्रीवानुमतेनैवप्रस्थानंसमरोचयत् ॥ १४ ॥ सगत्वावानरैःसार्धंतीरंनदनदीपतेः ॥ दृष्ट्वा
ब्धिंदुस्तरंरामोविस्मितोऽभूत्कपिप्रियः ॥ १५ ॥ प्रोत्फुल्ललोचनोभूत्वालक्ष्मणंवाक्यमब्रवीत् ॥ सौमित्रेकेनपुण्येन
तीर्यतेवरुणालयः ॥ १६ ॥ अगाधसलिलैःपूर्णै क्रैर्भीमैःसमाकुलः ॥ उपायंनैवपश्यामियेनैवसुतरोभवेत् ॥१७॥

॥ लक्ष्मणउवाच ॥ ॥ आदिदेवस्त्वमेवासिपुराणपुरुषोत्तम ॥ बकदाल्भ्योमुनिश्चात्रवर्ततेद्वीपमध्यतः ॥१८॥
अस्मात्स्थानाद्योजनार्धमाश्रमस्तस्यराघव ॥ अनेनदृष्टाब्रह्माणोबहवोरघुनंदन ॥ १९ ॥ तंपृच्छगत्वाराजेंद्रपु
राणमृषिपुंगवम् ॥ इतिवाक्यंततः श्रुत्वालक्ष्मणस्यातिशोभनम् ॥ २० ॥ जगामराघवोद्रष्टुंबकदाल्भ्यंमहा
मुनिम् ॥ प्रणनाममुनिंमूर्ध्नारामोविष्णुमिवामराः ॥२१॥ मुनिर्ज्ञात्वाततोरामंपुराणपुरुषोत्तमम् ॥ केनापिकारणेनै
वप्रविष्टंमानुषींतनुम् ॥ २२ ॥ उवाचसऋषिस्तत्रकुतोरामतवागमः ॥ ॥ रामउवाच ॥ ॥ त्वत्प्रसादादहोवि
प्रवरुणालयसन्निधिम् ॥ २३ ॥ आगतोऽस्मिससैन्योऽत्रलंकांजेतुंसराक्षसाम् ॥ भवतश्चानुकूल्येनतीर्यतेऽब्धिर्यथा
मया ॥ २४ ॥ तमुपायंवदमुनेप्रसादंकुरुसुव्रत ॥ एतस्मात्कारणादेवद्रष्टुंत्वाहमुपागतः ॥ २५ ॥ ॥ मुनिरुवाच ॥
कथयिष्याम्यहंरामव्रतानामुत्तमंव्रतम् ॥ कृतेनयेनसहसाविजयस्तेभविष्यति ॥ २६ ॥ लंकांजित्वाराक्षसांश्चदी
र्घांकीर्तिमवाप्स्यसि ॥ एकाग्रमानसोभूत्वाव्रतमेतत्समाचर ॥ २७ ॥ फाल्गुनस्यासितपक्षेविजयैकादशीभवेत् ॥
तस्याव्रतेकृतेरामविजयस्तेभविष्यति ॥ २८ ॥ निःसंशयंसमुद्रंचतरिष्यसिसवानरः ॥ विधिस्तुश्रूयतांरामव्रत
स्यास्यफलप्रदः ॥ २९ ॥ दशमीदिवसेप्राप्तेकुंभमेकंचकारयेत् ॥ हैमंवाराजतंवापिताम्रंवाप्यथमृन्मयम् ॥ ३० ॥

स्थापयेत्स्थंडिलेकुंभंजलपूर्णंसपल्लवम् ॥ [illegible]ान्यान्यधस्तस्ययवानुपरिविन्यसेत् ॥ ३१ ॥ तस्योपरिन्यसेद्देवंहैमं
नारायणंप्रभुम् ॥ एकादशीदिनेप्राप्ते[illegible][1]नंसमाचरेत् ॥ ३२ ॥ निश्चलेस्थापितेकुंभेगंधमाल्यानुलेपिते ॥ गं
धैर्धूपैस्तथादीपैर्नैवेद्यैर्विविधैरपि ॥ [illegible] ॥ दाडिमैर्नालिकेरैश्चपूजयेच्चविशेषतः ॥ कुंभाग्रेतद्दिनंरामनेतव्यंभक्ति
भावतः ॥ ३४ ॥ रात्रौजागरणंतत्रतस्याग्रेकारयेद्बुधः ॥ द्वादशीदिवसेप्राप्तेमार्तंडस्योदयेनृप ॥ ३५ ॥ नीत्वाकुं
भंजलोद्देशेनद्यांप्रस्रवणेतथा ॥ तडागेस्थापयित्वावापूजयित्वायथाविधि ॥ ३६ ॥ दद्यात्सदैवतंकुंभंब्राह्मणेवेदपा
रगे ॥ कुंभेनसहराजेंद्रमहादानानिदापयेत् ॥ ३७ ॥ अनेनविधिनारामयूथपैःसहसंगतः ॥ कुरुव्रतंप्रयत्नेनविजय
स्तेभविष्यति ॥३८॥ इतिश्रुत्वावचोरामोयथोक्तमकरोत्तथा ॥ कृतेव्रतेसविजयीबभूवरघुनंदनः ॥३९॥ अनेनविधि
नाराजन्येकुर्वंतिनराव्रतम् ॥ इहलोकेजयस्तेषांपरलोकस्तथाऽक्षयः ॥४०॥ एतस्मात्कारणाद्राजन्कर्तव्यंविजया
व्रतम् ॥ विजयायाश्चमाहात्म्यंसर्वकिल्बिषनाशनम् ॥ पठनाच्छ्रवणात्तस्यवाजपेयफलंलभेत् ॥ ४१ ॥ इतिश्री
स्कंदपुराणेकृष्णयुधिष्ठिरसंवादेफाल्गुनकृष्णैकादश्याविजयानाम्यामाहात्म्यंसमाप्तम् ॥ ॥ श्रीकृष्णार्पणमस्तु ॥ ॥१६॥

१ नारायणमितिशेषः ।

॥ अथफाल्गुनशुक्लैकादशीकथा ॥ ॥ मांधातोवाच ॥ वदब्रह्मन्महाभागयेनश्रेयोभवेन्मम ॥ कृपयातद्ब्रह्मयो नेयद्यनुग्राह्यतामयि ॥१॥ सरहस्यंसेतिहासंव्रतानामुत्तमंव्रतम् ॥ ॥ वसिष्ठउवाच ॥ ॥ कथयाम्यधुनातुभ्यंसर्व व्रतफलप्रदम् ॥२॥ आमलक्याव्रतंराजन्महापातकनाशनम् ॥ मोक्षदंसर्वलोकानांगोसहस्रफलप्रदम् ॥३॥ अत्रैवो दाहरंतीममितिहासंपुरातनम् ॥ यथामुक्तिमनुप्राप्तोव्याधोहिंसासमन्वितः॥४॥वैदिशंनामनगरंहृष्टपुष्टजनावृतम् ॥ ब्राह्मणैःक्षत्रियैर्वैश्यैःशूद्रैश्चसमलंकृतम् ॥५॥ रुचिरंनृपशार्दूलब्रह्मघोषनिनादितम् ॥ ननास्तिकोदुष्कृतिकस्तस्मि न्पुरवरेसदा ॥६॥ तत्रसोमान्वयोराजाविख्यातःपाशबिंदवः ॥ राजश्चैत्ररथोनामधर्मात्मासत्यसंगरः ॥७॥ नागा युतबलःश्रीमाञ्छस्त्रशास्त्रार्थपारगः ॥ तस्मिञ्छासतिधर्मज्ञेधर्मात्मनिधरांप्रभो ॥ ८ ॥ कृपणोनैवकुत्रापिदृश्यतेनै वनिर्धनः ॥ सुकालःक्षेममारोग्यमदुर्भिक्षंनचेतयः ॥ ९ ॥ विष्णुभक्तिरतालोकास्तस्मिन्पुरवरेसदा ॥ हरिपूजार ताश्चैवराजाचापिविशेषतः ॥ १० ॥ नशुक्लांनैवकृष्णांचद्वादशींभुंजतेजनाः ॥ सर्वधर्मान्परित्यज्यहरिभक्तिपरा यणाः ॥ ११ ॥ एवंसंवत्सराजग्मुर्बहवोराजसत्तम ॥ जनस्यसौख्ययुक्तस्यहरिभक्तिरतस्यच ॥ १२ ॥ अथकाले

१ एकादशीमित्यर्थः ।

नसंप्राप्ताद्वादशीपुण्यसंयुता ॥ फाल्गुनस्यसितेपक्षेनाम्नाह्यामलकीस्मृता ॥ १३ ॥ तामवाप्यजनाःसर्वेबालकाः
स्थविरानृप ॥ नियमंचोपवासंचसर्वेचक्रुर्नराविभो ॥ १४ ॥ महाफलंव्रतंज्ञात्वास्नानंकृत्वानदीजले ॥ तत्रदेवाल
येराजालोकयुक्तोमहाप्रभुः ॥ १५ ॥ पूर्णकुंभमवस्थाप्यछत्रोपानहसंयुतम् ॥ पंचरत्नसमायुक्तंदिव्यगंधाधिवासि
तम् ॥ १६ ॥ दीपमालान्वितंचैवजामदग्न्यसमन्वितम् ॥ पूजयामासुरव्यग्राधात्रींचमुनिभिर्जनाः ॥ १७ ॥ जामद
ग्न्यनमस्तेस्तुरेणुकानंदवर्धन ॥ आमलकीकृतच्छायभुक्तिमुक्तिवरप्रद ॥ १८ ॥ धात्रिधातृसमुद्भूतेसर्वपातकना
शिनि ॥ आमलकिनमस्तुभ्यंगृहाणार्घोदकंमम ॥ १९ ॥ धात्रिब्रह्मस्वरूपासित्वंतुरामेणपूजिता ॥ प्रदक्षि
णाविधानेनसर्वपापहराभव ॥ २० ॥ तत्रजागरणंचक्रुर्जनाःसर्वेस्वभक्तितः ॥ एतस्मिन्नेवकालेतुव्याधस्तत्र
समागतः ॥ २१ ॥ क्षुधाश्रमपरिव्याप्तोमहाभारेणपीडितः ॥ कुटुंबार्थंजीवघातीसर्वधर्मबहिष्कृतः ॥ २२ ॥ जा
गरंतत्रसोऽपश्यदामलक्यांक्षुधान्वितः ॥ दीपमालाकुलंदृष्ट्वातत्रैवनिषसादसः ॥ २३ ॥ किमेतदितिसंचिंत्यप्राप्त
वान्विस्मयंभृशम् ॥ ददर्शकुंभंतत्रस्थंदेवंदामोदरंतथा ॥ २४ ॥ ददर्शामलकीवृक्षंतत्रस्थांश्चैवदीपकान् ॥ वैष्णवंच
तथाऽऽख्यानंशुश्रावपठतांनृणाम् ॥२५॥ एकादश्याश्चमाहात्म्यंशुश्रावक्षुधितोऽपिसन् ॥ जाग्रतस्तस्यसारात्रिर्गता

विस्मितचेतसः ॥ २६ ॥ ततः प्रभातसमयेविविशुर्नगरंजनाः ॥ व्याधोपिगृहमागत्यबुभुजेप्रीतमानसः ॥ २७ ॥
ततःकालेनमहताव्याधःपंचत्वमागतः ॥ एकादश्याः प्रभावेणरात्रौजागरणेनच ॥ २८ ॥ राज्यंप्रपेदेसुमहच्चतुरं
गबलान्वितम् ॥ जयंतीनामनगरीतत्रराजाविदूरथः ॥ २९ ॥ तस्मात्सतनयोजज्ञेनाम्नावसुरथोबली ॥ चतुरंगब
लोपेतोधनधान्यसमन्वितः ॥ ३० ॥ दशायुतानिग्रामाणांबुभुजेभयवर्जितः ॥ तेजसाऽऽदित्यसदृशःकांत्याचंद्रस
मप्रभः ॥ ३१ ॥ पराक्रमेविष्णुसमःक्षमयापृथिवीसमः ॥ धार्मिकः सत्यवादीचविष्णुभक्तिपरायणः ॥३२॥ ब्रह्म
ज्ञः कर्मशीलश्चप्रजापालनतत्परः ॥ यजतेविविधान्यज्ञान्सराजापरदर्पहा ॥ ३३ ॥ दानानिविविधान्येवप्रददा
तिचसर्वदा ॥ एकदामृगयांयातोदैवान्मार्गपरिच्युतः ॥ ३४ ॥ नदिशोनैवविदिशोवेत्तितत्रमहीपतिः ॥ उपधाय
चदोर्मूलमेकाकीगहनेवने ॥ ३५ ॥ श्रांतश्चक्षुधितोऽत्यंतंसंविवेशमहीपतिः ॥ अत्रांतरेम्लेच्छगणः पर्वतांतरवास
भाक् ॥ ३६ ॥ आययौतत्रयत्रास्तेराजापरबलार्दनः ॥ कृतवैरास्तुतेराज्ञासर्वेदैवोपतापिताः ॥ ३७ ॥ परिवार्य
ततस्तस्थूराजानंभूरिदक्षिणम् ॥ हन्यतांहन्यतांचायंपूर्ववैरविरुद्धधीः ॥३८॥ अनेननिहताःपूर्वंपितरोभ्रातरःसुताः

१ क्षुधितः श्रांत एकाकी महीपतिर्दोर्मूलं बाहुमूलं उपधायोपबर्हं कृत्वा संविवेश निद्रित इत्यर्थः ।

 ॥ पौत्राश्चभागिनेयाश्चमातुलाश्चनिपातिताः ॥ ३९ ॥ निष्कासिताश्चस्वस्थानाद्विक्षिप्ताश्चदिशोदश ॥ एतावदु
क्त्वातेसर्वेतत्रैनंहंतुमुद्यताः ॥ पाशैश्चपट्टिशैः खड्गैर्बाणैर्धनुषिसंस्थितैः ॥ ४० ॥ सर्वाणिशस्त्राणिसमापतंतिनवैश
 रीरेप्रविशंतितस्य ॥ तेचापिसर्वेहतशस्त्रसंघाम्लेच्छाबभूवुर्गतजीवदेहाः ॥ ४१ ॥ पदापिचलितुंतत्रनशेकुस्तेऽरयो
भृशम् ॥ शस्त्राणिकुंठतांजग्मुःसर्वेषांहतचेतसाम् ॥ दीनाबभूवुस्तेसर्वेयेतंहंतुंसमागताः ॥ ४२ ॥ एतस्मिन्नेवकाले
तुतस्यराज्ञःशरीरतः ॥ निःसृताप्रमदाह्येकासर्वावयवशोभना ॥ ४३ ॥ दिव्यगंधसमायुक्तादिव्याभरणभूषिता ॥
दिव्यमाल्यांबरधराभ्रुकुटीकुटिलानना ॥४४॥ स्फुरिताभ्यांचनेत्राभ्यांपावकंवमतीबहु ॥ चक्रोद्यतकराचैवकाल
रात्रिरिवापरा ॥ ४५ ॥ अभ्यधावतसंक्रुद्धाम्लेच्छानत्यंतदुःखितान् ॥ निहताश्चयदाम्लेच्छास्तेविकर्मरतास्त
था ॥ ४६ ॥ ततोराजाविबुद्धःसन्ददर्शमहदद्भुतम् ॥ हतान्म्लेच्छगणान्दृष्ट्वाराजाहर्षमवापसः ॥४७॥ इहकेनहता
म्लेच्छाअत्यंतंवैरिणोमम ॥ केनचेदंमहत्कर्मकृतमस्मद्धितार्थिना ॥४८॥ एतस्मिन्नेवकालेतुवागुवाचाशरीरिणी ॥
तंस्थितंनृपतिंदृष्ट्वानिकामंविस्मयान्वितम् ॥ ४९ ॥ शरणंकेशवादन्योनास्तिकोपिद्वितीयकः ॥ इतिश्रुत्वाऽऽका
शवाणींविस्मयोत्फुल्ललोचनः ॥ ५० ॥ वनात्तस्मात्सकुशलीसमायातः सभूमिभुक् ॥ राज्यंचकारधर्मात्माधरायां

देवतेशवत् ॥ ५१ ॥ ॥ वसिष्ठउवाच ॥ ॥ तस्मादामलकींराजन्येकुर्वंतिनरोत्तमाः ॥ तेयांतिवैष्णवंलोकंना
त्रकार्याविचारणा ॥ ५२ ॥ ॥ इतिश्रीब्रह्मांडपुराणेआमलक्याख्यफाल्गुनशुक्लैकादशीमाहात्म्यंसंपूर्णम् ॥ ॥
अथचैत्रकृष्णैकादशीकथा ॥ ॥ युधिष्ठिरउवाच ॥ ॥ फाल्गुनस्यसितेपक्षेश्रुतासाऽऽमलकीमया ॥ चैत्रस्य
कृष्णपक्षेतुकिंनामैकादशीभवेत् ॥ १ ॥ कोविधिः किंफलंतस्याब्रूहिकृष्णममाग्रतः ॥ ॥ श्रीकृष्णउवाच ॥
शृणुराजेंद्रवक्ष्यामिपापमोचनिकाव्रतम् ॥ २ ॥ यल्लोमशोब्रवीत्पृष्टोमांधात्राचक्रवर्तिना ॥ ॥मांधातोवाच ॥ ॥
भगवञ्छ्रोतुमिच्छामिलोकानांहितकाम्यया ॥ ३ ॥ चैत्रमास्यसितेपक्षेकिंनामैकादशीभवेत् ॥ कोविधिःकिंफलं
तस्याःकथयस्वप्रसादतः ॥ ४ ॥ ॥ लोमशउवाच ॥ ॥ चैत्रमास्यसितेपक्षेनाम्नावैपापमोचनी ॥ एकादशी
समाख्यातापिशाचत्वविनाशिनी ॥ ५ ॥ शृणुतस्याःप्रवक्ष्यामिकामदांसिद्धिदांनृप ॥ कथांविचित्रांशुभदांपा
४ पघ्नींधर्मदायिनीम् ॥ ६ ॥ पुराचैत्ररथोद्देशेअप्सरोगणसेविते ॥ वसंतसमयेप्राप्तेपुष्पैराकुलितेवने ॥ ७ ॥ गंधर्वक
न्यास्तत्रैवरमंतिसहकिन्नरैः ॥ पाकशासनमुख्याश्चक्रीडंतेचदिवौकसः ॥ ८ ॥ नापरंसुंदरंकिंचिद्वनाच्चैत्ररथाद्वन
म् ॥ तस्मिन्वनेतुमुनयस्तपंतिबहुलंतपः ॥ ९ ॥ सहदेवैस्तुमघवारमतेमधुमाधवौ ॥ एकोमुनिवरस्तत्रमेधावीना

मनामतः ॥ १० ॥ अप्सरातंमुनिवरंमोहनायोपचक्रमे ॥ मंजुघोषेतिविख्याताभावंतस्यविचिन्वती ॥११॥ क्रो
शमात्रेस्थितातस्यभयादाश्रमसन्निधौ ॥ गायंतीमधुरंसाधुपीडयंतीविपंचिकाम् ॥ १२ ॥ गायंतींतामथालोक्यपु
 ष्पचंदनवेष्टिताम् ॥ कामोपिविजयाकांक्षीशिवभक्तंमुनीश्वरम् ॥ १३ ॥ तस्याः शरीरसंसर्गंशिववैरमनुस्मरन् ॥
कृत्वाभ्रुवौधनुष्कोटीगुणंकृत्वाकटाक्षकम् ॥ १४ ॥ मार्गणौनयनेकृत्वापक्षयुक्तौयथाक्रमम् ॥ कुचौकृत्वापटकुटीं
विजयायोपसंस्थितः ॥ १५ ॥ मंजुघोषाभवत्तत्रकामस्येववरूथिनी ॥ मेधाविनंमुनिंदृष्ट्वासापिकामेनपीडिता
॥ १६ ॥ यौवनोद्भिन्नदेहोऽसौमेधाव्यतिविराजते ॥ सितोपवीतसहितोदंडीस्मरइवापरः ॥ १७ ॥ मंजुघो
षास्थितातत्रदृष्ट्वातंमुनिपुंगवम् ॥ मदनस्यवशंप्राप्तामंदंमंदमगायत ॥ १८ ॥ रणद्वलयसंयुक्तासिंजन्नूपुरमेखला ॥
गायंतींभावसंयुक्तांविलोक्यमुनिपुंगवः ॥ १९ ॥ मदनेनससैन्येननीतोमोहवशंबलात् ॥ मंजुघोषासमागम्यमुनिं
दृष्ट्वातथाविधम् ॥ २० ॥ हावभावकटाक्षैस्तुमोहयामासचांगना ॥ अधःसंस्थाप्यवीणांसाषस्वजेतंमुनीश्वरम् ॥२१॥

१ तांमंजुघोषामालोक्यविजयाकांक्षीकामोपिशिववैरमनुस्मरन्सन्तस्याःशरीरसंसर्गादिकंकृत्वाशिवभक्तंमुनीश्वरंप्रतिवि
जयायोपसंस्थितः अभूदितिशेषः ।

वल्लीवाकुलितावृक्षंवातवेगेनवेपिता ॥ सोपिरेमेतयासार्द्धंमेधावीमुनिपुंगवः ॥ २२ ॥ तस्मिन्नेववनोद्देशेहष्ट्वा
तद्देहमुत्तमम् ॥ शिवतत्त्वंसविस्मृत्यकामतत्त्ववशंगतः ॥ २३ ॥ ननिशांनदिनंसोपिरमन्जानातिकामुकः ॥
बहुलश्चगतःकालोमुनेराचारलोपकः ॥ २४ ॥ मंजुघोषादेवलोकंगमनायोपचक्रमे ॥ गच्छंतीप्रत्युवाचाथरमंतं
मुनिपुंगवम् ॥२५॥ आदेशोदीयतांब्रह्मन्स्वधामगमनायमे ॥ ॥ मेधाव्युवाच ॥ ॥ अद्यैवत्वंसमायाताप्रदोषा
दौवरानने ॥ २६ ॥ यावत्प्रभातसंध्यास्यात्तावत्तिष्ठममांतिके ॥ इतिश्रुत्वामुनेर्वाक्यंभयभीताबभूवसा ॥ २७ ॥
पुनर्वैरमयामासतंमुनिंनृपसत्तम ॥ मुनिशापभयाद्भीताबहुलान्परिवत्सरान् ॥ २८ ॥ वर्षाणिसप्तपंचाशन्नवमासा
न्दिनत्रयम् ॥ सारेमेमुनिनातस्यनिशार्द्धमिवचाभवत् ॥ २९ ॥ सातंपुनरुवाचाथतस्मिन्कालेगतेमुनिम् ॥ आदे
शोदीयतांब्रह्मन्गंतव्यंस्वगृहेमया ॥ ३० ॥ मेधाव्युवाच ॥ ॥ प्रातः कालोधुनैवास्तेश्रूयतांवचनंमम ॥ कुर्वेसं
ध्यादिकंयावत्तावत्त्वंसुस्थिराभव ॥ ३१ ॥ इतिवाक्यंमुनेः श्रुत्वाभयाश्चर्यसमाकुलम् ॥ स्मितंकृत्वातुसाकिंचित्प्र
त्युवाचसुविस्मिता ॥ ३२ ॥ अप्सराउवाच ॥ ॥ कियत्प्रमाणाविप्रेंद्रतवसंध्यागताः किल ॥ मयिप्रसादंकृत्वा
तुगतः कालोविचार्यताम् ॥ ३३ ॥ इतितस्यावचः श्रुत्वाविस्मयोत्फुल्ललोचनः ॥ सध्यात्वाहृदिविप्रेंद्रःप्रमाणम

Digitized by Sarayu Foundation Trust, Delhi and eGangotri

करोत्तदा ॥ ३४ ॥ समाश्वसप्तपंचाशद्गतामम तयासह ॥ नेत्राभ्यांविस्फुलिंगान्समुंचमानोतिकोपनः ॥ ३५ ॥
कालरूपांचतांदृष्ट्वातपसः क्षयकारिणीम् ॥ दुःखार्जितंममतपोनीतंतदनयाक्षयम् ॥ ३६ ॥ विचार्येत्थंसकंपोष्ठोमु
निस्तुव्याकुलेंद्रियः ॥ तांशशापचमेधावीत्वंपिशाचीभवेतिहि ॥ ३७ ॥ धिक्त्वांपापेदुराचारेकुलटेपातकप्रिये ॥
तस्यशापेनसादग्धाविनयावनतास्थिता ॥ ३८ ॥ उवाचवचनंसुभ्रूःप्रसादंवांछतीमुनिम् ॥ कृत्वाप्रसादंविप्रेंद्र
शापस्योपशमंकुरु ॥३९॥ सतांसंगेहिभवतिमित्रत्वंसप्तमेपदे ॥ त्वयासहममब्रह्मन्गताः सुबहवःसमाः ॥ ४० ॥
एतस्मात्कारणात्स्वामिन्प्रसादंकुरुसुव्रत ॥ ॥ मुनिरुवाच ॥ ॥ शृणुमेवचनंभद्रेशापानुग्रहकारकम् ॥ ४१ ॥
किंकरोमित्वयापापेक्षयंनीतंमहत्तपः ॥ चैत्रस्यकृष्णपक्षेयाभवेदेकादशीशुभा ॥ ४२ ॥ पापमोचनिकानामसर्व
पापक्षयंकरी ॥ तस्याव्रतेकृतेसुभ्रूः पिशाचत्वंप्रयास्यति ॥ ४३ ॥ इत्युक्त्वातांसमेधावीजगामपितुराश्रमम् । त
मागतंसमालोक्यच्यवनःप्रत्युवाचह ॥ ४४ ॥ किमेतद्विहितंपुत्रत्वयापुण्यक्षयःकृतः ॥ ॥ मेधाव्युवाच ॥ ॥
पापंकृतंमहत्तातरमिताचाप्सरसमया ॥ ४५ ॥ प्रायश्चित्तंब्रूहिममयेनपापक्षयोभवेत् ॥ ॥ च्यवनउवाच ॥ ॥ चै
त्रस्यचासितपक्षेनाम्नावैपापमोचनी ॥ ४६ ॥ अस्याव्रतेकृतेपुत्रपापराशिःक्षयंव्रजेत् ॥ इतिश्रुत्वापितुर्वाक्यंकृतं

तेनव्रतोत्तमम् ॥ ४७ ॥ गतंपापंक्षयंतस्यपुण्ययुक्तोबभूवसः ॥ साप्येवंमंजुघोषाचकृत्वातद्व्रतमुत्तमम् ॥ ४८ ॥ पि
शाचत्वविनिर्मुक्तापापमोचनिकाव्रतात् ॥ दिव्यरूपधराभूत्वागतानाकंवराप्सरा ॥ ४९ ॥ ॥ ॥ लोमशउवा
च ॥ ॥ इत्थंभूतप्रभावंहिपापमोचनिकाव्रतम् ॥ पापमोचनिकांराजन्येकुर्वंतीहमानवाः ॥ ५० ॥ तेषांपापंचय
त्किंचित्तत्सर्वंक्षीणतांव्रजेत् ॥ पठनाच्छ्रवणादस्यागोसहस्रफलंलभेत् ॥ ५१ ॥ ब्रह्महाहेमहारीचसुरापोगुरुतल्प
गः ॥ व्रतस्यचास्यकरणात्पापमुक्ताभवंतिति ॥ बहुपुण्यप्रदंह्येतत्करणाद्व्रतमुत्तमम् ॥ ५२ ॥ इ० भ० पाप
मोचनिकाख्यचैत्रकृष्णैकादशीमाहात्म्यं संपूर्णम् ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥
॥ अथचैत्रशुक्लैकादशीकथा ॥ ॥ युधिष्ठिरउवाच ॥ ॥ वासुदेवनमस्तुभ्यंकथयस्वममाग्रतः ॥ चैत्रस्यशुक्लप
क्षेतुकिंनामैकादशीभवेत् ॥ १ ॥ श्रीकृष्णउवाच ॥ ॥ शृणुष्वैकमनाराजन्कथामेकांपुरातनीम् ॥ वसिष्ठोयाम
कथयत्प्राग्दिलीपायपृच्छते ॥ २ ॥ दिलीपउवाच ॥ ॥ भगवञ्छ्रोतुमिच्छामिकथयस्वप्रसादतः ॥ चैत्रेमासि
सितेपक्षेकिन्नामैकादशीभवेत् ॥ ३ ॥ ॥ वसिष्ठउवाच ॥ ॥ साधुपृष्टंनृपश्रेष्ठकथयामितवाग्रतः ॥ चैत्र
स्यशुक्लपक्षेतुकामदानामनामतः ॥ ४ ॥ एकादशीपुण्यतमापापेंधनदवानलः ॥ शृणुराजन्कथामेतांपापघ्नीं

Digitized by Sarayu Foundation Trust, Delhi and eGangotri

पुत्र[1]दायिनीम् ॥ ५ ॥ पुराभोगिपुरेरम्येहेमरत्नविभूषिते ॥ पुंडरीकमुखानागानिवसंतिमदोत्कटाः ॥ ६ ॥ तस्मिन्पु
रेपुंडरीकोराजाराज्यंकरोतिच ॥ गंधर्वैःकिन्नरैश्चैवह्यप्सरोभिःससेव्यते ॥७॥ वराप्सरातुललितागंधर्वोललितस्त
था ॥ उभौरागेणसंयुक्तौदंपतीकामपीडितौ ॥८॥ रेमातेस्वगृहेरम्येधनधान्ययुतेसदा ॥ ललितायास्तुहृदयेपतिर्वस
तिसर्वदा ॥ ९ ॥ हृदयेतस्यललितानित्यंवसतिभामिनी ॥ एकदापुंडरीकाद्याः क्रीडंतःसदसिस्थिताः ॥ १० ॥
गीतगानंप्रकुरुतेललितोदयितांविना ॥ पदबंधस्स्खलज्जिह्वोबभूवललितांस्मरन् ॥ ११ ॥ मनोभावंविदित्वास्य
कर्कोटोनागसत्तमः ॥ पदबंधच्युतिंतस्यपुंडरीकेन्यवेदयत् ॥ १२ ॥ क्रोधसंरक्तनयनःपुंडरीकोभवत्तदा ॥ शशा
पललितंतत्र[2]मदनातुरचेतसम् ॥ १३ ॥ राक्षसोभवदुर्बुद्धेक्रव्यादः पुरुषादकः ॥ यतःपत्नीवशोजातोगायंश्चैवममा
ग्रतः ॥ १४ ॥ वचनात्तस्यराजेंद्ररक्षोरूपोबभूवह ॥ रौद्राननोविरूपाक्षोदृष्टमात्रोभयंकरः ॥ १५ ॥ बाहूयोजन
विस्तीर्णौमुखंकंदरसन्निभम् ॥ चंद्रसूर्यनिभेनेत्रेग्रीवापर्वतसन्निभा ॥ १६ ॥ नासारंध्रेतुविवरेअधरौयोजनार्द्धकौ ॥
शरीरंतस्यराजेंद्रउत्थितंयोजनाष्टकम् ॥ १७ ॥ ईदृशोराक्षसःसोभूद्भुंजानःकर्मणःफलम् ॥ ललितातमथालोक्य

१ पुण्यवर्धिनीमित्यपिपाठः । २ गायंतंमदनातुरमित्यपिपाठः ।

स्वपतिंविकृताकृतिम् ॥ १८ ॥ चिंतयामासमनसादुःखेनमहतार्दिता ॥ किंकरोमिक्कगच्छामिपतिः शापेनपीडि
तः ॥ १९ ॥ इतिसंस्मृत्यमनसानशर्मलभतेतुसा ॥ चचारपतिनासार्द्धंललितागहनेवने ॥ २० ॥ बभ्रामविपि
नेदुर्गेकामरूपःसराक्षसः ॥ निर्घृणःपापनिरतोविरूपःपुरुषादकः ॥ २१ ॥ नसुखंलभतेरात्रौनदिवातापपीडितः॥
ललितादुःखितातीवपतिंदृष्ट्वातथाविधम् ॥ २२ ॥ भ्रमंतीतेनसार्द्धंसारुदतीगहनेवने ॥ कदाचिदगमद्विंध्यशिख
रेबहुकौतुके ॥ २३ ॥ ऋष्यश्रृंगमुनेस्तत्रदृष्ट्वाश्रमपदंशुभम् ॥ शीघ्रंजगामललिताविनयावनतास्थिता ॥ २४ ॥
प्रत्युवाचमुनिर्दृष्ट्वाकात्वंकस्यसुताशुभे ॥ किमर्थंत्वमिहायातासत्यंवदममाग्रतः ॥ २५ ॥ ॥ ललितोवाच ॥ ॥
वीरधन्वेतिगंधर्वःसुतांतस्यमहात्मनः ॥ ललितांनाममांविद्धिपत्यर्थमिहचागताम् ॥ २६ ॥ भर्तामेशापदोषेणराक्ष
सोभून्महामुने ॥ रौद्ररूपोदुराचारस्तंदृष्ट्वानास्तिमेसुखम् ॥ २७ ॥ सांप्रतंशाधिमांब्रह्मन्प्रायश्चित्तंकरोमितत् ॥ ये
नपुण्येनमेभर्ताराक्षसत्वाद्विमुच्यते ॥ २८ ॥ ऋषिरुवाच ॥ ॥ चैत्रमासस्यरंभोरुशुक्लपक्षोऽस्तिसांप्रतम् ॥ काम
दैकादशीनाम्नायाकृताकामदानृणाम् ॥ २९ ॥ कुरुष्वतद्व्रतंभद्रेविधिपूर्वंमयोदितम् ॥ तस्यव्रतस्ययत्पुण्यंतत्स्वभ
र्त्रेप्रदीयताम् ॥ ३० ॥ दत्तेपुण्येक्षणात्तस्यशापदोषः प्रशाम्यति ॥ इतिश्रुत्वामुनेर्वाक्यंललिताहर्षिताऽभवत् ॥

॥ ३१ ॥ उपोष्यैकादशींराजन्द्वादशीदिवसेतदा ॥ विप्रस्यैवसमीपेतुवासुदेवाग्रतःस्थिता ॥ ३२ ॥ वाक्यमूचेतु
ललितास्वपत्युत्तारणायवै ॥ मयातुयद्व्रतंचीर्णंकामदायाउपोषणम् ॥ ३३ ॥ तस्यपुण्यप्रभावेणगच्छत्वस्यपिशा
 चता ॥ ललितावचनादेवंवर्तमानोपितत्क्षणे ॥ ३४ ॥ गतपापःसललितोदिव्यदेहोबभूवह ॥ राक्षसत्वंगतंतस्य
प्राप्तोगंधर्वतांपुनः ॥ ३५ ॥ हेमरत्नसमाकीर्णोरेमेललितयासह ॥ तौविमानसमारूढौपूर्वरूपाधिकावुभौ ॥ ३६ ॥
दंपतीचापिशोभेतांकामदायाः प्रभावतः ॥ इतिज्ञात्वानृपश्रेष्ठकर्तव्यैषाप्रयत्नतः ॥ ३७ ॥ लोकानांचहितार्थाय
यतवाग्रेकथितामया ॥ ब्रह्महत्यादिपापघ्नीपिशाचत्वविनाशिनी ॥३८॥ नातःपरतराकाचित्त्रैलोक्येसचराचरे॥
पठनाच्छ्रवणाद्वापिवाजपेयफलंलभेत् ॥ ३९ ॥ इतिश्रीवराहपुराणेकामदानामचैत्रशुक्लैकादशीमा० समाप्तम् ॥
॥ अथवैशाखकृष्णैकादशीकथा ॥ ॥ युधिष्ठिरउवाच ॥ ॥ वैशाखस्यासितपक्षेकिन्नामैकादशीभवेत् ॥ महि
मानंकथयमेवासुदेवनमोस्तुते ॥ १ ॥ ॥ श्रीकृष्णउवाच ॥ ॥ सौभाग्यदायिनीराजन्निहलोकेपरत्रच ॥ वैशा
खकृष्णपक्षेतुनाम्नाचैववरूथिनी ॥ २ ॥ वरूथिन्याव्रतेनैवसौख्यंभवतिसर्वदा ॥ पापहानिश्चभवतिसौभाग्यप्राप्ति

१ राक्षसरूपेण ।

Digitized by Sarayu Foundation Trust, Delhi and eGangotri

रेवच ॥ ३ ॥ दुर्भगायाकरोत्येनांसास्रीसौभाग्यमाप्नुयात् ॥ लोकानांचैवसर्वेषांभुक्तिमुक्तिप्रदायिनी ॥ ४ ॥ सर्व
पापहरान्नृणांगर्भवासनिकृंतनी ॥ वरूथिन्याव्रतेनैवमांधाता स्वर्गतिंगतः ॥ ५ ॥ धुंधुमाराद्यश्चान्येराजानोबहव
स्तथा ॥ ब्रह्मकपालनिर्मुक्तोबभूवभगवान्भवः ॥ ६ ॥ दशवर्षसहस्राणितपस्तप्यतियोनरः ॥ तत्तुल्यंफलमाप्नो
तिवरूथिन्याव्रतादपि ॥ ७ ॥ रविग्रहेकुरुक्षेत्रेस्वर्णभारंददातियः ॥ तत्तुल्यंफलमाप्नोतिवरूथिन्याव्रतान्नरः ॥८॥
श्रद्धावान्यस्तुकुरुतेवरूथिन्याव्रतंनरः ॥ वांछितंलभतेसोपिइहलोकेपरत्रच ॥९ ॥ पवित्रापावनीह्येषामहापातक
नाशिनी ॥ भुक्तिमुक्तिप्रदाचापिकर्तॄणांनृपसत्तम ॥ १० ॥ अश्वदानान्नृपश्रेष्ठगजदानंविशिष्यते ॥ गजदानाद्भू
मिदानंतिलदानंततोधिकम् ॥ ११ ॥ ततःसुवर्णदानंतुअन्नदानंततोधिकम् ॥ अन्नदानात्परंदानंनभूतंनभविष्य
ति ॥ १२ ॥ पितृदेवमनुष्याणांतृप्तिरन्नेनजायते ॥ तत्समंकविभिःप्रोक्तंकन्यादानंनृपोत्तम ॥ १३ ॥ धेनुदानंच
तत्तुल्यमित्याहभगवान्स्वयम् ॥ प्रोक्तेभ्यःसर्वदानेभ्योविद्यादानंविशिष्यते ॥ १४ ॥ तत्फलंसमवाप्नोतिनरःकृत्वा
वरूथिनीम् ॥ कन्यावित्तेनजीवंतियेनराःपापमोहिताः ॥१५॥ तेनरानरकंयांतियावदाभूतसंप्लवम् ॥ तस्मात्सर्वप्रय
त्नेननग्राह्यंकन्यकाधनम् ॥ १६ ॥ यश्चगृह्णातिलोभेनकन्यांक्रीत्वाचतद्धनम् ॥ सोन्यजन्मनिराजेंद्रओतुर्भवतिनि

श्रितम् ॥ १७ ॥ कन्यांवित्तेनयोदद्याद्यथाशक्तिस्वलंकृताम् ॥ तत्पुण्यसंख्यांकर्तुंहिचित्रगुप्तोनवेत्त्यलम् ॥१८॥ तत्फलंसमवाप्नोतिनरःकृत्वावरूथिनीम् ॥ कांस्यंमांसंमसूरान्नंचणकान्कोद्रवांस्तथा ॥ शाकंमधुपरान्नंचपुनर्भोजनमैथुने ॥ १९ ॥ वैष्णवोव्रतकर्ताचदशम्यांदशवर्जयेत् ॥ द्यूतक्रीडांचनिद्रांचतांबूलंदंतधावनम् ॥ २० ॥ परापवादंपैशून्यंपतितैःसहभाषणम् ॥ क्रोधंचैवानृतंवाक्यमेकादश्यांविवर्जयेत् ॥ २१ ॥ कांस्यंमांसंमसूरांश्चक्षौद्रंवितथभाषणम् ॥ व्यायामंचप्रयासंचपुनर्भोजनमैथुने॥२२॥क्षौरंतैलंपरान्नंचद्वादश्यांपरिवर्जयेत् ॥ अनेनविधिनाराजन्विहितायैर्वरूथिनी ॥ सर्वपापक्षयंकृत्वादद्यात्सांतेऽक्षयांगतिम् ॥ २३ ॥ रात्रौजागरणंकृत्वापूजितोयैर्जनार्दनः॥ सर्वपापविनिर्मुक्तास्तेयांतिपरमांगतिम् ॥ २४ ॥ तस्मात्सर्वप्रयत्नेनकर्तव्यापापभीरुभिः ॥ क्षपारितनयाद्भीतैर्नरदेववरूथिनी ॥ २५ ॥ पठनाच्छ्रवणाद्राजन्गोसहस्रफलंलभेत् ॥ सर्वपापविनिर्मुक्तोविष्णुलोकेमहीयते ॥२६॥

इतिश्रीभविष्योत्तरपुराणेवैशाखकृष्णैकादश्यावरूथिन्याख्यायामाहात्म्यंसमाप्तम् ॥ ॥ ॥

॥ अथवैशाखशुक्लैकादशीकथा ॥ ॥ युधिष्ठिरउवाच ॥ ॥ वैशाखशुक्लपक्षेतुकिंनामैकादशीभवेत् ॥ किंफलं

१ तेषामितिशेषः । २ यमात् ।

Digitized by Sarayu Foundation Trust, Delhi and eGangotri

कोविधिस्तस्याः कथयस्वजनार्दन ॥ १ ॥ ॥ श्रीकृष्णउवाच ॥ ॥ कथयामिकथामेतां शृणुत्वंधर्मनंदन ॥
वसिष्ठोयामकथयत्पुरारामायपृच्छते ॥ २ ॥ ॥ रामउवाच ॥ ॥ भगवञ्छ्रोतुमिच्छामिव्रतानामुत्तमंव्रतम् ॥
सर्वपापक्षयकरंसर्वदुःखनिकृंतनम् ॥ ३ ॥ मयादुःखानिभुक्तानिसीताविरहजानिवै ॥ ततोऽहंभयभीतोस्मिपृच्छा
मित्वांमहामुने ॥ ४ ॥ वसिष्ठउवाच ॥ ॥ साधुपृष्टंत्वयारामतवैषानैष्ठिकीमतिः ॥ त्वन्नामग्रहणेनैवपूतोभवति
मानवः ॥ ५ ॥ तथापिकथयिष्यामिलोकानांहितकाम्यया ॥ पवित्रंपावनानांचव्रतानामुत्तमंव्रतम् ॥ ६ ॥ वैशा
खस्यसितेपक्षेद्वादशीरामयाभवेत् ॥ मोहिनीनामसाप्रोक्तासर्वपापहरापरा ॥ ७ ॥ मोहजालात्प्रमुच्येतपातकानां
समूहतः ॥ अस्याव्रतप्रभावेणसत्यंसत्यंवदाम्यहम् ॥८॥ अतस्तुकारणाद्रामकर्तव्यैषाभवादृशैः ॥ पातकानांक्षयकरी
महादुःखविनाशिनी ॥ ९ ॥ शृणुष्वैकमनारामकथांपुण्यप्रदांशुभाम् ॥ यस्याः श्रवणमात्रेणमहापापंप्रणश्यति ॥
॥ १० ॥ सरस्वत्यास्तटेरम्येपुरीभद्रावतीशुभा ॥ द्युतिमान्नामनृपतिस्तत्रराज्यंकरोतिवै ॥ ११ ॥ सोमवंशोद्भवो
रामधृतिमान्सत्यसंगरः ॥ तत्रवैश्योनिवसतिधनधान्यसमृद्धिमान् ॥१२॥ धनपालइतिख्यातः पुण्यकर्मप्रवर्तकः ॥
प्रपासत्राद्यायतनतडागारामकारकः ॥ १३ ॥ विष्णुभक्तिपरः शांतस्तस्यासन्पंचपुत्रकाः ॥ सुमनाद्युतिमांश्चैवमे

Digitized by Sarayu Foundation Trust, Delhi and eGangotri

धावीसुकृतीतथा ॥ १४ ॥ पंचमोधृष्टबुद्धिश्चमहापापरतःसदा ॥ वारस्त्रीसंगनिरतोविटगोष्ठीविशारदः ॥ १५ ॥
द्यूतादिव्यसनासक्तःपरस्त्रीरतिलालसः॥ नदेवांश्चातिथीन्वृद्धान्नपितॄंश्चार्चेद्द्विजानपि ॥ १६ ॥ अन्यायकर्ताद्दुष्टा
त्मापितृद्रव्यक्षयंकरः ॥ अभक्ष्यभक्षकः पापः सुरापानरतः सदा ॥ १७ ॥ वेश्याकंठक्षिप्तबाहुर्भ्रमद्दृष्टिश्चतुष्पथे ॥
पित्रानिष्कासितोगेहात्परित्यक्तश्चबांधवैः ॥ १८ ॥ स्वदेहभूषणान्येवंक्षयंनीतानितेनवै ॥ गणिकाभिःपरित्य
क्तोनिंदितश्चधनक्षयात् ॥ १९ ॥ ततश्चिंतापरोजातोवस्त्रहीनःक्षुधार्दितः ॥ किंकरोमिक्वगच्छामिकेनोपा
येनजीव्यते ॥ २० ॥ तस्करत्वंसमारब्धंतत्रैवनगरेततः ॥ गृहीतोराजपुरुषैर्मुक्तश्चपितृगौरवात् ॥ २१ ॥
पुनर्बद्धःपुनर्मुक्तःपुनर्मुक्तःसवैभटैः ॥ धृष्टबुद्धिर्दुराचारोनिबद्धोनिगडैर्दृढैः ॥ २२ ॥ कशाघातैस्ताडितश्चपीडित
श्चपुनःपुनः ॥ नस्थातव्यंहिमंदात्मंस्त्वयामद्देशगोचरे ॥२३ ॥ एवमुक्त्वाततोराज्ञामोचितोदृढबंधनात् ॥ निर्ज
गामभयात्तस्यगतोसौगहनंवनम् ॥ २४ ॥ क्षुत्तृषापीडितश्चायमितश्चेतश्चधावति ॥ सिंहवन्निजघानासौमृगसूकर
चित्तलान् ॥ २५ ॥ आमिषाहारनिरतोवनेतिष्ठतिसर्वदा ॥ शरासनेशरंकृत्वानिषंगंपृष्ठसंगतम् ॥ २६ ॥ अरण्य
चारिणोहंतिपक्षिणश्चचतुष्पदान् ॥ चकोरांश्चमयूरांश्चकंकांस्तित्तिरिमूषकान् ॥ २७ ॥ एतानन्यान्हंतिनित्यंधृ

Digitized by Sarayu Foundation Trust, Delhi and eGangotri

ष्टबुद्धिः सनिर्घृणः ॥ पूर्वजन्मकृतैः पापैर्निमग्नः पापकर्दमे ॥ २८ ॥ दुःखशोकसमाविष्टश्चिंतयन्सोप्यहर्निशम् ॥
कौंडिन्यस्याश्रमंप्राप्तः कस्माच्चित्पुण्यगौरवात् ॥ २९ ॥ माधवेमासिजाह्नव्यांकृतस्नानंतपोधनम् ॥ आससाद
धृष्टबुद्धिः शोकभारेणपीडितः ॥ ३० ॥ तद्वस्त्रबिंदुस्पर्शेनगतपाप्माहताशुभः ॥ कौंडिन्यस्याग्रतः स्थित्वाप्रत्युवा
वाचकृतांजलिः ॥ ३१ ॥ ॥ धृष्टबुद्धिरुवाच ॥ ॥ प्रायश्चित्तंवदब्रह्मन्विनावित्तेनयद्भवेत् ॥ आजन्मकृतपा
पस्यनास्तिवित्तंममाधुना ॥ ३२ ॥ ॥ ऋषिरुवाच ॥ ॥ शृणुष्वैकमनाभूत्वायेनपापक्षयस्तव ॥ वैशाखस्य
सितेपक्षेमोहिनीनामनामतः ॥ ३३ ॥ एकादशीव्रतंतस्याः कुरुमद्वाक्यनोदितः ॥ मेरुतुल्यानिपापानिक्षयंनयति
देहिनाम् ॥ ३४ ॥ बहुजन्मार्जितान्येषामोहिनीसमुपोषिता ॥ इतिवाक्यंमुनेः श्रुत्वाधृष्टबुद्धिः प्रसन्नहृत् ॥ ३५ ॥
व्रतंचकारविधिवत्कौंडिन्यस्योपदेशतः ॥ कृतेव्रतेनृपश्रेष्ठहतपापोबभूवसः ॥ ३६ ॥ दिव्यदेहस्ततोभूत्वागरुडो
परिसंस्थितः ॥ जगामवैष्णवंलोकंसर्वोपद्रववर्जितम् ॥ ३७ ॥ इतीदृशंरामचंद्रतमोमोहनिकृंतनम् ॥ नातः परतरं
किंचित्त्रैलोक्येसचराचरे ॥ ३८ ॥ यज्ञादितीर्थदानानिकलांनार्हंतिषोडशीम् ॥ पठनाच्छ्रवणाद्राजन्गोसहस्रफ
लंलभेत् ॥ ३९ ॥ इतिश्रीकूर्मपुराणेमोहिन्याख्यवैशाखशुक्लैकादशीमाहात्म्यंसमाप्तम् ॥ ॥

॥ अथज्येष्ठकृष्णैकादशीकथा ॥ ॥ युधिष्ठिरउवाच ॥ ॥ ज्येष्ठस्यकृष्णपक्षेतुकिंनामैकादशीभवेत् ॥ श्रोतु
मिच्छामिमाहात्म्यंतद्वदस्वजनार्दन ॥ १ ॥ ॥ श्रीकृष्णउवाच ॥ ॥ साधुपृष्टंत्वयाराजँल्लोकानांहितका
म्यया ॥ बहुपुण्यप्रदाह्येषामहापातकनाशिनी ॥ २ ॥ अपरानामराजेंद्रअपारफलदायिनी ॥ लोकेप्रसिद्धतांया
तिअपरांयस्तुसेवते ॥ ३ ॥ ब्रह्महत्याभिभूतोपिगोत्रहाभ्रूणहातथा ॥ परापवादवादीचपरस्त्रीरसिकोपिच ॥ ४ ॥
अपरासेवनाद्राजन्विपाप्माभवतिध्रुवम् ॥ कूटसाक्ष्यंमानकूटंतुलाकूटंकरोतियः ॥ ५ ॥ कूटवेदंपठेद्विप्रःकूटशास्त्रं
तथैवच ॥ ज्योतिषीकूटगणकःकूटायुर्वेदकोभिषक् ॥ ६ ॥ कूटसाक्षिसमाह्येतेविज्ञेयानरकौकसः ॥ अपरासेवना
द्राजन्पापमुक्ताभवंतिते ॥ ७ ॥ क्षत्रियःक्षात्रधर्मंयस्त्यक्त्वायुद्धात्पलायते ॥ सयातिनरकंघोरंस्वीयधर्मबहिष्कृ
तः ॥ ८ ॥ अपरासेवनात्सोपिपापंत्यक्त्वादिवंव्रजेत् ॥ विद्यामधीत्ययःशिष्योगुरुनिंदांकरोतिच ॥ ९ ॥ महा
पातकसंयुक्तोनिरयंयातिदारुणम् ॥ अपरासेवनात्सोपिसद्गतिंप्राप्नुयान्नरः ॥ १० ॥ पुष्करत्रितयेस्नात्वाकार्ति
क्यांयत्फलंलभेत् ॥ मकरस्थेरवौमाघेप्रयागेयत्फलंनृणाम् ॥ ११ ॥ काश्यांयत्प्राप्यतेपुण्यंशिवरात्रेरुपोषणात् ॥ ॥२५॥
गंगायांपिंडदानेनयत्फलंप्राप्यतेनृभिः ॥ १२ ॥ सिंहस्थितेदेवगुरौगौतमीस्नानतोनरः ॥ यत्फलंसमवाप्नोतिकुंभे

केदारदर्शनात् ॥ १३ ॥ बदर्याश्रमयात्रायास्तत्तीर्थसेवनादपि ॥ यत्फलंसमवाप्नोतिकुरुक्षेत्रेरविग्रहे ॥ १४ ॥ गजाश्वहेमदानेनयज्ञेकृत्स्नसुवर्णदः ॥ तत्फलंसमवाप्नोतिअपरायाव्रतान्नरः ॥ १५ ॥ अर्धप्रसूतांगांदत्त्वासुवर्णवसुधां तथा ॥ नरोयत्फलमाप्नोतिअपरायाव्रतेनतत् ॥ १६ ॥ पापद्रुमकुठारोयंपापेंधनदवानलः ॥ पापांधकारसूर्योयं पापसारंगकेसरी ॥ १७ ॥ अपरैकादशीराजन्कर्तव्यापापभीरुभिः ॥ बुद्बुदाइवतोयेषुपुत्तिकाइवजंतुषु ॥ १८ ॥ जायंतेमरणायैवएकादश्याव्रतंविना ॥ अपरांसमुपोष्यैवपूजयित्वात्रिविक्रमम् ॥ १९ ॥ सर्वपापविनिर्मुक्तोविष्णुलोकंव्रजेन्नरः ॥ लोकानांचहितार्थायतवाग्रेकथितंमया ॥ पठनाच्छ्रवणाद्राजन्सर्वपापैःप्रमुच्यते ॥ २० ॥ ॥ इतिश्रीब्रह्मांडपुराणेज्येष्ठकृष्णापराख्यैकादशीमाहात्म्यंसमाप्तम् ॥

॥ अथज्येष्ठशुक्लैकादशीकथा ॥ ॥ भीमसेनउवाच ॥ ॥ पितामहमहाबुद्धेशृणुमेपरमंवचः ॥ युधिष्ठिरश्चकुंती चतथाद्रुपदनंदिनी ॥ १ ॥ अर्जुनोनकुलश्चैवसहदेवस्तथैवच ॥ एकादश्यांनभुंजंतिकदाचिदपिसुव्रत ॥ २ ॥ ते मांब्रुवंतिवैनित्यंमाभुंक्ष्वत्वंवृकोदर ॥ अहंतानब्रुवंतातबुभुक्षादुःसहामम ॥ ३ ॥ दानंदास्यामिविधिवत्पूजयिष्यामि केशवम् ॥ विनोपवासंलभ्येतकथमेकादशीव्रतम् ॥ ४ ॥ भीमसेनवचःश्रुत्वाव्यासोवचनमब्रवीत् ॥ व्यासउवाच ॥

यदिस्वर्गोत्यभीष्टस्तेनरकोऽनिष्टएवच ॥ ५ ॥ एकादश्यांनभोक्तव्यंपक्षयोरुभयोरपि ॥ ॥ भीमसेनउवाच ॥
पितामहमहाबुद्धेकथयामितवाग्रतः ॥ ६ ॥ एकभुक्तेनशक्तोहमुपवासःकुतोमुने ॥ वृकोनामास्तियोवह्निःससदा
जठरेमम ॥ ७ ॥ अतीवान्नंयदाश्नामितदासमुपशाम्यति ॥ एकंशक्तोस्म्यहंकर्तुंचोपवासंमहामुने ॥ ८ ॥ तदेकंव
दनिश्चित्ययेनश्रेयोहमाप्नुयाम् ॥ ॥ व्यासउवाच ॥ ॥ श्रुतास्तेमानवाधर्मावैदिकाश्चश्रुतास्त्वया ॥ ९ ॥ क
लौयुगेनशक्यंतेतेवैकर्तुंनराधिप ॥ सुखोपायंचाल्पधनमल्पक्लेशंमहाफलम् ॥ १० ॥ पुराणानांचसर्वेषांसारभूतंव
दामिते ॥ एकादश्यांनभुंजीतपक्षयोरुभयोरपि ॥ ११ ॥ एकादश्यांनभुंक्तेयोनयातिनरकंतुसः ॥ व्यासस्यवचनं
श्रुत्वाकंपितोश्वत्थपत्रवत् ॥ १२ ॥ भीमसेनोमहाबाहुर्भीतोवाक्यमभाषत ॥ ॥ भीमसेनउवाच ॥ ॥
पितामहनशक्तोहमुपवासेकरोमिकिम् ॥ १३ ॥ ततोबहुफलंब्रूहिव्रतमेकंममप्रभो ॥ ॥ व्यासउवाच ॥ ॥
वृषस्थेमिथुनस्थेर्केशुक्लायैकादशीभवेत् ॥ १४ ॥ ज्येष्ठमासेप्रयत्नेनसोपोष्याजलवर्जिता ॥ स्नानेचाचमनेचैववर्ज
यित्वोदकंबुधः ॥ १५ ॥ उपयुंजीतनैवान्यद्व्रतभंगोन्यथाभवेत् ॥ उदयादुदयंयावद्वर्जयित्वाजलंबुधः ॥ १६ ॥
अप्रयत्नादवाप्नोतिद्वादशद्वादशीफलम् ॥ ततःप्रभातेविमलेद्वादश्यांस्नानमाचरेत् ॥१७॥ जलंसुवर्णंदत्त्वाचद्विजा

तिभ्योयथाविधि ॥ भुंजीतकृतकृत्यस्तुब्राह्मणैःसहितोवशी ॥ १८ ॥ एवंकृतेतुयत्पुण्यंभीमसेनशृणुष्वतत् ॥
संवत्सरस्ययामध्येएकादश्योभवंतिवै ॥ १९ ॥ तासांफलमवाप्नोतिअत्रमेनास्तिसंशयः ॥ इतिमांकेशवःप्राहशंख
चक्रगदाधरः ॥ २० ॥ एकादश्यांसितेपक्षेज्येष्ठस्योदकवर्जितम् ॥ उपोष्यफलमाप्नोतितच्छृणुष्ववृकोदर ॥२१॥
सर्वतीर्थेषुयत्पुण्यंसर्वदानेषुयत्फलम् ॥ तत्फलंसमवाप्नोतिइमांकृत्वावृकोदर ॥ २२ ॥ संवत्सरस्ययावत्यःशुक्लाःकृ
ष्णावृकोदर ॥ उपोषितास्ताःसर्वास्युरेकादश्योनसंशयः ॥ २३ ॥ धनधान्यवहाःपुण्याःपुत्रारोग्यफलप्रदाः ॥ उ
पोषितानरव्याघ्रइतिसत्यंवदामिते ॥ २४ ॥ यमदूतामहाकायाःकरालाःकृष्णपिंगलाः ॥ दंडपाशधरारौद्रामर
णेदृष्टिगोचरम् ॥ २५ ॥ नप्रयांतिनरव्याघ्रएकादश्यामुपोषणात् ॥ पीतांबरधराःसौम्याश्चक्रहस्तामनोजवाः ॥
॥ २६ ॥ अंतकालेनयंत्येवमानवंवैष्णवींपुरीम् ॥ तस्मात्सर्वप्रयत्नेनसोपोष्योदकवर्जिता ॥ २७ ॥ जलधेनुंततोद
त्वासर्वपापैःप्रमुच्यते ॥ इतिश्रुत्वातदाचक्रुःपांडवाजनमेजय ॥ २८ ॥ ततःप्रभृतिभीमेनकृतेयंनिर्जलाशुभा ॥
पांडवद्वादशीनाम्नालोकेख्याताबभूवह ॥ २९ ॥ भीमसेनोव्रतंचक्रेनिर्जलंवसुधाधिप ॥ अत्यंतक्षुत्तृषाऽविष्टःकथ

१ सर्वहोमेषुयत्पुण्यंतदस्याःसमुपोषणात्इतिहेमाद्रौपाठः । अंतकालेनयंत्येनंवैष्णवावैष्णवींपुरीमितिहेमाद्रौपाठः ।

एका० मप्यनयद्द्वयम् ॥ ३० ॥ यामयोस्तृतीयेऽशक्तोगंगायामपतच्चिरम् ॥ तत्रस्नात्वायथेच्छंसः किंचिच्छर्मंतुलब्धवान् ॥ माहा०
॥ ३१ ॥ निशाकथंचिदक्रामद्देवंव्यासोक्तमाचरत् ॥ अतोऽपराह्णेस्नातव्यं द्वितीयंभीमसूचकम् ॥ ३२ ॥ तथात्व
॥२७॥ मपिभूपालसोपवासार्चनंहरेः ॥ कुरुत्वंचप्रयत्नेनसर्वपापप्रशांतये ॥ ३३ ॥ करिष्याम्यद्यदेवेशजलवर्ज्यमुपोषणम् ॥
भोक्ष्येपरेऽह्निदेवेशह्यन्नंचतववासरात् ॥ ३४ ॥ इत्युच्चार्यततोमंत्रमुपवासपरोभवेत् ॥ सर्वपापविनाशायश्रद्धादमस
मन्वितः ॥ ३५ ॥ मेरुमंदरमानंतुस्त्रियोथपुरुषस्ययत् ॥ पापंतद्भस्मतांयातिएकादश्याःप्रभावतः ॥ ३६ ॥ नश
क्नोतिचयोदातुंजलधेनुंनराधिप ॥ सकांचनोघटस्तेनदेयोवस्त्रेणसंवृतः ॥ ३७ ॥ तोयस्यनियमंयोऽस्यांकुरुतेवैस
पुण्यभाक् ॥ पलकोटिसुवर्णस्ययामेयामेऽश्नुतेफलम् ॥ ३८ ॥ स्नानंदानंजपंहोमंयदस्यांकुरुतेनरः ॥ तत्सर्वंचाक्ष
यंप्रोक्तमेतत्कृष्णस्यभाषितम् ॥ ३९ ॥ किंवापरेणधर्मेणनिर्जलैकादशींनृप ॥ उपोष्यचनरोभक्त्यावैष्णवंपदमाप्नु
यात् ॥ ४० ॥ सुवर्णमन्नंवासांसियदस्यांसंप्रदीयते ॥ तदस्यचकुरुश्रेष्ठसर्वमप्यक्षयंभवेत् ॥ ४१ ॥ एकादशीदिने
योन्नंभुंक्तेपापंभुनक्तिसः ॥ इहलोकेसचांडालोमृतःप्राप्नोतिदुर्गतिम् ॥ ४२ ॥ येप्रदास्यंतिदानानिद्वादशींसमुपो ॥२७॥
ष्यच ॥ ज्येष्ठमासिसितपक्षेप्राप्स्यंतिपरमंपदम् ॥ ४३ ॥ ब्रह्महामद्यपस्तेनोगुरुद्वेष्टासदाऽनृती ॥ मुच्यंतेपातकैः

सर्वैर्निर्जलायैरुपोषिता ॥ ४४ ॥ विशेषंशृणुराजेंद्रनिर्जलैकादशीदिने ॥ यत्कर्तव्यंनरैःस्त्रीभिःश्रद्धादमसमन्वितैः ॥ ४५ ॥ जलशायीतुसंपूज्योदेयाधेनुश्चतन्मयी ॥ प्रत्यक्षावानृपश्रेष्ठघृतधेनुरथापिवा ॥ ४६ ॥ दक्षिणाभिश्चश्रेष्ठाभिर्मिष्टान्नैश्चपृथग्विधैः ॥ तोषणीयाःप्रयत्नेनद्विजाधर्मभृतांवर ॥ ४७ ॥ तुष्टोभवतिवैक्षिप्रंतैस्तुष्टैर्मोक्षदोहरिः॥ आत्मद्रोहःकृतस्तैस्तुयैर्नैषासमुपोषिता ॥ ४८ ॥ पापात्मानोदुराचाराद्दुष्टास्तेनात्रसंशयः ॥ कुलानांचशतंसात्रमनाचाररतंसदा ॥ ४९ ॥ आत्मनासहतैर्नीतंवासुदेवस्यमंदिरम् ॥ शांतैर्दानपरैश्चैवअर्चद्भिश्चतथाहरिम् ॥ ५० ॥ कुर्वद्भिर्जागरंरात्रौयैरेषासमुपोषिता ॥ अन्नंपानंतथागावोवस्त्रंशय्यासनंशुभम् ॥ ५१ ॥ कमंडलुस्तथाछत्रंदातव्यंनिर्जलादिने ॥ उपानहौचयोदद्यात्पात्रभूतेद्विजोत्तमे ॥ ५२ ॥ ससौवर्णेनयानेनस्वर्गलोकंव्रजेद्ध्रुवम् ॥ यश्चेमांशृणुयाद्भक्त्यायश्चापिपरिकीर्तयेत् ॥ ५३ ॥ उभौतौस्वर्गतौस्यातांनात्रकार्याविचारणा ॥ यत्फलंसंनिहत्यायांराहुग्रस्तेदिवाकरे ॥ कृत्वाश्राद्धंलभेन्मर्त्यस्तदस्याःश्रवणादपि ॥ ५४ ॥ ॥ इतिश्रीभारतपाद्मयोरुक्तंज्येष्ठशुक्लनिर्जलैकादशीमाहात्म्यंसंपूर्णम् ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

१ कुरुक्षेत्रे ।

Digitized by Sarayu Foundation Trust, Delhi and eGangotri

॥ अथाषाढकृष्णैकादशीकथा ॥ ॥ युधिष्ठिरउवाच ॥ ॥ ज्येष्ठशुक्लेनिर्जलायामाहात्म्यंवैश्रुतंमया ॥ आ
षाढकृष्णपक्षेतुकिंनामैकादशीभवेत् ॥ १ ॥ कथयस्वप्रसादेनममाग्रेमधुसूदन ॥ ॥ श्रीकृष्णउवाच ॥ ॥
व्रतानामुत्तमंराजन्कथयामितवाग्रतः ॥ २ ॥ सर्वपापक्षयकरंभुक्तिमुक्तिप्रदायकम् ॥ आषाढस्यासितेपक्षे
योगिनीनामनामतः ॥ ३ ॥ एकादशीनृपश्रेष्ठमहापातकनाशिनी ॥ संसारार्णवमग्नानांपोतरूपासनातनी ॥४ ॥
जगत्त्रयेसारभूतायोगिनीतिनराधिप ॥ कथयामिकथांतस्याःपौराणींपापहारिणीम् ॥ ५ ॥ अलकाधिपति
र्नाम्नाकुबेरःशिवपूजकः ॥ तस्यासीत्पुष्पबटुकोहेममालीतिनामतः ॥ ६ ॥ तस्यपत्नीसुरूपासीद्विशालाक्षीति
नामतः ॥ सतस्यांस्नेहसंयुक्तः कामपाशवशंगतः ॥७॥ शिवपूजनवेलायांनित्यंपुष्पाणिचानयत् ॥ एकस्मिन्दिव
सेतस्यामुखंदृष्ट्वातिमोहितः ॥८॥ मानसात्पुष्पनिचयमानीयस्वगृहेस्थितः ॥ पत्नीप्रेमसमायुक्तोनकुबेरालयंगतः
॥ ९ ॥ कुबेरोदेवसदनेकरोतिशिवपूजनम् ॥ मध्याह्नसमयेराजन्पुष्पाणिप्रसमीक्षते ॥ १० ॥ हेममालीस्वभवने
रमतेकांतयासह ॥ यक्षराट्प्रत्युवाचाथकालातिक्रमकोपितः ॥११॥ कस्मान्नायातिभोयक्षाहेममालीदुरात्मवान्
निश्चयःक्रियतामस्यप्रत्युवाचपुनःपुनः ॥ १२ ॥ यक्षाऊचुः ॥ वनिताकामुकोगेहेरमतेस्वेच्छयानृप ॥ तेषांवा

क्यंसमाकर्ण्यकुबेरः कोपपूरितः ॥ १३ ॥ आह्वयामासतंतूर्णंबटुकंहेममालिनम् ॥ ज्ञात्वाकालात्ययंसोपिभयव्या
कुललोचनः ॥१४ ॥ आजगामनमस्कृत्यकुबेरस्याग्रतःस्थितः ॥ तंदृष्ट्वाधनदः क्रुद्धःकोपसंरक्तलोचनः॥१५॥
प्रत्युवाचरुषाविष्टःकोपाद्विस्फुरिताधरः ॥ धनदउवाच ॥ रेपापदुष्टदुर्वृत्तकृतवान्देवहेलनम् ॥ १६ ॥ अतोभव
श्वित्रयुक्तोवियुक्तःकांतयासदा ॥ अस्मात्स्थानादपध्वस्तोगच्छस्थानमथाधमम् ॥ १७ ॥ इत्युक्तेवचनेतेनतस्मा
त्स्थानात्पपातसः ॥ महादुःखाभिभूतश्चकुष्ठपीडितविग्रहः ॥ १८ ॥ नैवतोयंनभक्ष्यंचवनेरौद्रेलभत्यसौ ॥ नसु
खंदिवसेतस्यननिद्रांलभतेनिशि ॥ १९ ॥ छायायांपीडिततनुर्निदाघेऽत्यंतपीडितः ॥ शिवपूजाप्रभावेणस्मृति
स्तस्यनगच्छति ॥२०॥ पातकेनाभिभूतोपिकर्मपूर्वमनुस्मरन् ॥ भ्रममाणस्ततोगच्छद्धिमाद्रिंपर्वतोत्तमम् ॥२१॥
तत्रापश्यन्मुनिवरंमार्कंडेयंतपोनिधिम् ॥ यस्यायुर्विद्यतेराजन्ब्रह्मणोदिनसप्तकम् ॥२२॥ आश्रमंसगतस्तस्यब्रह्मषेर्ब्र
ह्मसदःसमम् ॥ ववंदेचरणौतस्यदूरतःपापकर्मकृत् ॥ २३ ॥ मार्कंडेयोमुनिवरोदृष्ट्वातंकुष्ठिनंतदा ॥ परोपकरणा
र्थायसमाहूयेदमब्रवीत् ॥ २४ ॥ ॥ मार्कंडेयउवाच ॥ ॥ कस्मात्कुष्ठाभिभूतस्त्वंकुतोनिंद्यतरोह्यसि ॥ इत्यु
क्तःप्रत्युवाचाथमार्कंडेयेनधीमता ॥ २५ ॥ ॥ हेममाल्युवाच ॥ ॥ यक्षराजस्यानुचरोहेममालीतिनामतः ॥

Digitized by Sarayu Foundation Trust, Delhi and eGangotri

मानसात्पुष्पनिचयमानीयप्रत्यहंमुने ॥ २६ ॥ शिवपूजनवेलायांकुबेरायसमर्पये ॥ एकस्मिन्दिवसेकाललोपश्च
विहितोमया ॥ २७ ॥ पत्नीसौख्यप्रसक्तेनकामव्याकुलचेतसा ॥ ततःक्रुद्धेनशप्तोऽहंराजराजेनवैमुने ॥ २८ ॥ कु
॥२९॥ ष्ठाभिभूतःसंजातोवियुक्तःकांतयासह ॥ अधुनातवसान्निध्यंप्राप्तोस्मिशुभकर्मणा ॥ २९ ॥ सतांस्वभावतश्चित्तंप
रोपकरणक्षमम् ॥ इतिज्ञात्वामुनिश्रेष्ठशाधिमांचकृतैनसम् ॥ ३० ॥ ॥ मार्कंडेयउवाच ॥ ॥ त्वयासत्यमिह
प्रोक्तंनासत्यंभाषितंयतः ॥ अतोव्रतोपदेशंतेकरिष्यामिशुभप्रदम् ॥३१॥ आषाढेकृष्णपक्षेत्वंयोगिनीव्रतमाचर॥
अस्यव्रतस्यपुण्येनकुष्ठात्त्वंमुच्यसेध्रुवम् ॥ ३२ ॥ इतिवाक्यंमुनेःश्रुत्वादंडवत्पतितोभुवि ॥ उत्थापितश्चमुनिना
बभूवातीवहर्षितः ॥३३॥ मार्कंडेयोपदेशेनकृतंतेनव्रतोत्तमम् ॥ तद्व्रतस्यप्रभावेणदेवरूपोबभूवसः ॥ ३४ ॥ संयोगं
कांतयालेभेबुभुजेसौख्यमुत्तमम् ॥ ईदृग्विधंनृपश्रेष्ठकथितंयोगिनीव्रतम् ॥ ३५ ॥ अष्टाशीतिसहस्राणिद्विजान्भो
जयतेतुयः ॥ तत्फलंसमवाप्नोतियोगिनीव्रतकृन्नरः ॥ ३६ ॥ महापापप्रशमनीमहापुण्यफलप्रदा ॥ पठनाच्छ्रव
णादस्यागोसहस्रफलंलभेत् ॥ ३७ ॥ ॥ इतिश्रीब्रह्मवै० आषाढकृ० योगिन्याख्यैकादशीमाहात्म्यंसंपूर्णम् ॥ ॥२९॥
॥ अथाषाढशुक्लैकादशीकथा ॥ ॥ युधिष्ठिरउवाच ॥ ॥ आषाढस्यसितेपक्षेकिंनामैकादशीभवेत् ॥ कोदेवः

कोविधिस्तस्याएतदाख्याहिकेशव ॥ १ ॥ ॥ श्रीकृष्णउवाच ॥ ॥ कथयामिमहीपालकथामाश्चर्यकारिणीम् ॥ कथयामासयांब्रह्मानारदायमहात्मने ॥ २ ॥ ॥ नारदउवाच ॥ ॥ कथयस्वप्रसादेनविष्णोराराधनायमे॥ आषाढशुक्लपक्षेतुकिंनाम्नैकादशीपितः ॥ ३ ॥ ॥ ब्रह्मोवाच ॥ ॥ वैष्णवोऽसिमुनिश्रेष्ठसाधुपृष्टंकलिप्रिय ॥ नातः परतरंलोकेपवित्रंहरिवासरात् ॥ ४ ॥ एकादश्याव्रतंपुण्यंपापघ्नंसर्वकामदम् ॥ नकृतंयैर्नरैर्लोकेतेनरानिरयैषिणः ॥ ५ ॥ पद्मानामेतिविख्याताशुचौह्येकादशीसिता ॥ हृषीकेशप्रीतयेतुकर्तव्यंव्रतमुत्तमम् ॥ ६ ॥ कथयामितवाग्रेहंकथांपौराणिकींशुभाम् ॥ यस्याःश्रवणमात्रेणमहापापंप्रणश्यति ॥ ७ ॥ मांधातानामराजर्षिर्विवस्वद्वंशसंभवः ॥ बभूवचक्रवर्तीससत्यसंधःप्रतापवान् ॥ ८ ॥ धर्मतःपालयामासप्रजाःपुत्रानिवौरसान् ॥ नतस्यराज्येदुर्भिक्षंनाधयोव्याधयस्तथा ॥ ९ ॥ निरातंकाः प्रजास्तस्यधनधान्यसमन्विताः ॥ नान्यायोपार्जितंद्रव्यंकोशेतस्यमहीपतेः ॥ १० ॥ तस्यैवंकुर्वतोराज्यंबहुवर्षगणोगतः ॥ कदाचिदथसंप्राप्तेविपाकेपापकर्मणः ॥ ११ ॥ वर्षत्रयंतद्विषयेनववर्षबलाहकः ॥ तेनोद्विग्नाःप्रजास्तत्रबभूवुःक्षुधयाऽर्दिताः ॥ १२ ॥ स्वाहास्वधावषट्कारवेदाध्ययनवर्जिताः ॥ बभूवुर्विषयास्तस्यसस्याभावेनपीडिताः ॥ १३ ॥ अथप्रजाःसमागत्यराजानमिदमब्रुवन् ॥ श्रूयतांवचनं

राजन्प्रजानांहितकारकम् ॥ १४ ॥ आपोनाराइतिप्रोक्ताःपुराणेषुमनीषिभिः ॥ अयनंताभगवतस्तेननारायणः
स्मृतः ॥ १५ ॥ पर्जन्यरूपीभगवान्विष्णुःसर्वगतःसदा ॥ सएवकुरुतेवृष्टिंवृष्टेरन्नंततःप्रजाः ॥ १६ ॥ तदभावेन
नृपतेक्षयंगच्छंतिवैप्रजाः ॥ तथाकुरुनृपश्रेष्ठयोगक्षेमोयथाभवेत् ॥ १७ ॥ ॥ राजोवाच ॥ ॥ सत्यमुक्तंभव
द्भिश्चनमिथ्याभिहितंवचः ॥ अन्नंब्रह्ममयंप्रोक्तमन्नेसर्वंप्रतिष्ठितम् ॥ १८ ॥ अन्नाद्भवंतिभूतानिजगदन्नेनवर्तते ॥ इ
त्येवंश्रूयतेलोकेपुराणेबहुविस्तरे ॥ १९ ॥ नृपाणामपचारेणप्रजानांपीडनंभवेत् ॥ नाहंपश्याम्यात्मकृतंदोषंबु
द्ध्याविचारयन् ॥ २० ॥ तथापिप्रयतिष्यामिप्रजानांहितकाम्यया ॥ इतिकृत्वामतिंराजापरिमेयबलान्वितः ॥
॥ २१ ॥ नमस्कृत्यविधातारंजगामगहनंवनम् ॥ चचारमुनिमुख्यानामाश्रमांस्तपसैधितान् ॥ २२ ॥ ददर्शाथब्रह्म
सुतमृषिमंगिरसंनृपः ॥ तेजसाद्योतितदिशंद्वितीयमिवपद्मजम् ॥ २३ ॥ तंदृष्ट्वाहर्षितोराजाअवतीर्यचवाहनात् ॥
नमश्चक्रेऽस्यचरणौकृतांजलिपुटोवशी ॥ २४ ॥ मुनिस्तमभिनंद्याथस्वस्तिवाचनपूर्वकम् ॥ पप्रच्छकुशलंराज्ये
सप्तस्वंगेषुभूपतेः ॥ २५ ॥ निवेदयित्वाकुशलंपप्रच्छानामयंनृपः ॥ ततश्चमुनिनाराजादृष्टागमनकारणः ॥ अब्र
वीन्मुनिशार्दूलंस्वस्यागमनकारणम् ॥ २६ ॥ ॥ राजोवाच ॥ भगवन्धर्मविधिनाममपालयतोमहीम् ॥ अना

Digitized by Sarayu Foundation Trust, Delhi and eGangotri

वृष्टिःसंप्रवृत्तानाहंवेद्म्यत्रकारणम् ॥ २७॥ संशयच्छेदनार्थंत्वद्यागतोहंतवांतिकम् ॥ योगक्षेमविधानेनप्रजानांनिर्वृ
तिंकुरु ॥२८॥ ॥ ऋषिरुवाच ॥ ॥ एतत्कृतयुगंराजन्युगानामुत्तमंस्मृतम् ॥ अत्रब्रह्मोत्तरालोकाधर्मश्चात्रचतु
ष्पदः ॥ २९ ॥ अस्मिन्युगेतपोयुक्ताब्राह्मणानेतरेजनाः ॥ विषयेतवराजेंद्रवृषलोयत्तपस्यति ॥ ३० ॥ अकार्य
करणात्तस्यनवर्षतिबलाहकः ॥ कुरुतस्यवधेयत्नंयेनदोषःप्रशाम्यति ॥ ३१ ॥ राजोवाच ॥ नाहमेनंवधिष्यामि
तपस्यंतमनागसम् ॥ धर्मोपदेशंकथयउपसर्गविनाशने ॥ ३२ ॥ ॥ ऋषिरुवाच ॥ ॥ यद्येवंतर्हिनृपतेकुरुष्वै
कादशीव्रतम् ॥ शुचिमासेसितपक्षेपद्मानामेतिविश्रुता ॥ ३३ ॥ तस्याव्रतप्रभावेणसुवृष्टिर्भविताध्रुवम् ॥ सर्व
सिद्धिप्रदाह्येषासर्वोपद्रवनाशिनि ॥ ३४ ॥ अस्याव्रतंकुरुनृपसप्रजःसपरिच्छदः ॥ इतिवाक्यंमुनेःश्रुत्वाराजास्व
गृहमागतः ॥ ३५ ॥ आषाढमासेसंप्राप्तेपद्माव्रतमथाकरोत् ॥ प्रजाभिःसहसर्वाभिश्चातुर्वर्ण्यसमन्वितः ॥ ३६ ॥
एवंकृतेव्रतेराजन्प्रववर्षबलाहकः ॥ जलेनप्लाविताभूमिरभवत्सस्यशालिनी ॥ ३७ ॥ हृषीकेशप्रसादेनजनाःसौ
ख्यंप्रपेदिरे ॥ एतस्मात्कारणादेवकर्तव्यंव्रतमुत्तमम् ॥ ३८ ॥ भुक्तिमुक्तिप्रदंचैवलोकानांसुखदायकम् ॥ पठना
च्छ्रवणादस्याःसर्वपापैःप्रमुच्यते ॥ ३९ ॥ इतिश्रीब्रह्मांडपुराणेआषाढशुक्लपद्माख्यैकादशीव्रतमाहात्म्यंसंपूर्णम् ॥

Digitized by Sarayu Foundation Trust, Delhi and eGangotri

इयमेवशयन्याख्या ॥ एतस्यांविष्णुशयनव्रतं चातुर्मास्यव्रतग्रहणंचोक्तंभविष्ये ॥ श्रीकृष्णउवाच ॥ इयमेकादशीरा
जन्छयनीत्यभिधीयते ॥ विष्णोःप्रसादसिद्ध्यर्थमस्यांचशयनव्रतम् ॥१॥ कर्तव्यंराजशार्दूलजनैर्मोक्षेच्छुभिःसदा॥
चातुर्मास्यव्रतारंभोप्यस्यामेवविधीयते॥२॥युधिष्ठिरउवाच॥ कथंकृष्णप्रकर्तव्यंश्रीविष्णोःशयनव्रतम् ॥ तद्ब्रूहिकृप
यादेवचातुर्मास्यव्रतानिच॥३ ॥ श्रीकृष्णउवाच॥ शृणुपार्थप्रवक्ष्यामिगोविंदशयनव्रतम् ॥ चातुर्मास्येचयान्युक्ता
न्यासंस्तानिव्रतानिच ॥४॥ कर्कराशिगतेसूर्येशुचौशुक्लेतुपक्षके ॥ एकादश्यांजगन्नाथंस्वापयेन्मधुसूदनम् ॥ ५ ॥ तु
लाराशिस्थितेतस्मिन्पुनरुत्थापयेद्धरिम्॥आषाढस्यसितेपक्षेएकादश्यामुपोषितः॥६॥ चातुर्मास्यव्रतानांतुकुर्वीत
नियमंततः॥ स्थापयेत्प्रतिमांविष्णोःशंखचक्रगदाधराम् ॥७॥ पीतांबरधरांसौम्यांपर्यंकेवैसितेशुभे॥सितवस्त्रसमा
च्छन्नेसोपधानेयुधिष्ठिर॥८॥ इतिहासपुराणज्ञोब्राह्मणोवेदपारगः॥ स्नापयित्वादधिक्षीरघृतक्षौद्रसिताजलैः ॥९॥
समालेप्यशुभैर्गंधैर्धूपैर्दीपैश्चभूरिशः॥पूजयेत्कुसुमैःशस्तैर्मंत्रेणानेनपांडव॥१०॥सुप्तेत्वयिजगन्नाथेजगत्सुप्तंचराचरम्
विबुद्धेत्वयिबुद्ध्येतजगत्सर्वंचराचरम् ॥११॥ एवंतांप्रतिमांविष्णोःपूजयित्वायुधिष्ठिर ॥ प्रभाषेताग्रतोविष्णोःकृ
तांजलिपुटोनरः ॥ १२ ॥ चतुरोवार्षिकान्मासान्देवस्योत्थापनावधि ॥ ग्रहीष्येनियमान्छुद्धान्निर्विघ्नान्कुरुमेप्र

भो ॥ १३ ॥ इतिसंप्रार्थ्यदेवेशंप्रह्वःसंशुद्धमानसः ॥ स्त्रीवानरोवामद्भक्तोधर्मार्थंचधृतव्रतः ॥ १४ ॥ गृह्णीयान्नि
यमानेतान्दंतधावनपूर्वकम् ॥ व्रतप्रारंभकालास्तुप्रोक्ताःपंचैवविष्णुना ॥ १५ ॥ एकादशीद्वादशीचपूर्णिमाच
तथाऽष्टमी ॥ कर्कटाख्याचसंक्रांतिस्तेषुकुर्याद्यथाविधि ॥ १६ ॥ चतुर्धागृह्यवैचीर्णंचातुर्मास्यव्रतंनरः ॥ कार्ति
केशुक्लपक्षेतुद्वादश्यांतत्समापयेत् ॥ १७ ॥ नशैशवंचमौढ्यंचशुक्रगुर्वोर्नवातिथेः ॥ खंडत्वंचिंतयेदादौचातुर्मा
स्यविधौनरः ॥ १८ ॥ अशुचिर्वाशुचिर्वापियदिस्त्रीयदिवापुमान् ॥ व्रतमेकंनरःकृत्वामुच्यतेसर्वपातकैः ॥ १९ ॥
प्रतिवर्षंतुयःकुर्याद्व्रतंवैसंस्मरन्हरिम् ॥ देहांतेऽतिप्रदीप्तेनविमानेनार्कतेजसा ॥ २० ॥ मोदतेविष्णुलोकेऽसौयाव
दाभूतसंप्लवम् ॥ तेषांफलानिवक्ष्यामिकर्तॄणांतुपृथक्पृथक् ॥ २१ ॥ देवतायतनेनित्यंमार्जनंजलसेचनम् ॥ प्रलेप
नंगोमयेनरंगवल्ल्यादिकंतथा ॥२२॥ यःकरोतिनरश्रेष्ठचातुर्मास्यमतंद्रितः ॥ समाप्तौचयथाशक्त्याकुर्याद्ब्राह्मणभो
जनम् ॥ २३ ॥ सप्तजन्मसुविप्रेंद्रःसत्यधर्मपरोभवेत् ॥ (१)[3] दध्नाक्षीरेणचाज्येनक्षौद्रेणसितयातथा ॥ २४ ॥
स्नापयेद्विधिनादेवंचातुर्मास्येजनाधिप ॥ सयातिविष्णुसारूप्यंसुखमक्षय्यमश्नुते ॥ २५ ॥ नृपोभूमिंप्रदद्याद्योयथा

१ प्रारंभमितिशेषः । २ प्रथमारंभे । ३ एतत्सूक्ष्मांकस्थापनं पृथक् पृथक् माहात्म्यस्थापनार्थम् ।

 शक्त्याचकांचनम् ॥ विप्रायदेवमुद्दिश्यसफलंचसदक्षिणम् ॥ २६ ॥ अक्षयाँल्लभतेभोगान्स्वर्गइंद्रइवापरः ॥ लोकं
ससमवाप्नोतिविष्णोरत्रनसंशयः ॥ २७ ॥ देवायहेमपद्मंतुदद्यान्नैवेद्यसंयुतम् ॥ गंधपुष्पाक्षताद्यैर्योदेवब्राह्मणयोरपि
 ॥ २८ ॥ पूजांयः कुरुतेनित्यंचातुर्मास्येव्रतीनरः ॥ अक्षयंसुखमाप्नोतिपुरंदरपुरंव्रजेत् ॥ २९ ॥ यस्तुवैचतुरोमासां
स्तुलस्याहरिमर्चयेत् ॥ तुलसींकांचनींकृत्वाब्राह्मणायनिवेदयेत् ॥३०॥ कांचनेनविमानेनवैष्णवींलभतेगतिम् ॥
(२) देवायगुग्गुलंयोवैदीपंचार्पयतेनरः ॥ ३१ ॥ समाप्तौधूपिकांदद्याद्दीपिकांचमहामते ॥ सभोगीजायतेश्रीमां
स्तथाऽसौभाग्यवानपि ॥ ३२ ॥ प्रदक्षिणास्तुयःकुर्यान्नमस्कारान्विशेषतः ॥ अश्वत्थस्याथवाविष्णोःकार्तिकयव
धिसध्रुवम् ॥ ३३ ॥ विष्णुलोकमवाप्नोतिसत्यंसत्यंनसंशयः ॥ (३) संध्यादीपप्रदोयस्तुप्रांगणेद्विजदेवयोः ॥३४॥
समाप्तौदीपिकांदद्याद्वस्त्रंचैकंचकांचनम् ॥ वैकुंठंसमवाप्नोतितेजस्वीसभवेदिह ॥ ३५ ॥ विष्णुपादोदकंयस्तुपिबे
च्छ्रद्धासमन्वितः ॥ विष्णोर्लोकमवाप्नोतिनचास्मिन्नजायतेनरः ॥ ३६ ॥ शतमष्टोत्तरंयस्तुगायत्रीजपमाचरेत् ॥
त्रिकालंवैष्णवेहर्म्येनसपापेनलिप्यते ॥ ३७ ॥ पुराणंशृणुयान्नित्यंधर्मशास्त्रमथापिवा ॥ कांचनेनयुतंवस्त्रंपुस्तकं
चनिवेदयेत् ॥ ३८ ॥ पुण्यवान्धनवान्भोगीसत्यशौचपरायणः ॥ ज्ञानवाँल्लोकविख्यातोबहुशिष्यःसुधा

Digitized by Sarayu Foundation Trust, Delhi and eGangotri

मिकं॥३९॥ नामंमंत्रव्रतपरःशंभोर्वाकेशवस्यच ॥ समाप्तौप्रतिमांदद्यात्तस्यदेवस्यकांचनीम् ॥४०॥ पुण्यवान्दोष
निर्मुक्तःसभवेच्चगुणालयः ॥ (४) कृतनित्यक्रियोभूत्वासूर्यायार्घ्यंनिवेदयेत् ॥ ४१ ॥ सूर्यमंडलमध्यस्थंदेवंध्या
त्वाजनार्दनम् ॥ समाप्तौकांचनंदद्याद्रक्तवस्त्रंचगांतथा ॥ ४२ ॥ आरोग्यंपूर्णमायुश्चकीर्तिंलक्ष्मींबलंलभेत् ॥ (५)
तिलहोमंतुयःकुर्याच्चातुर्मास्येदिनेदिने ॥ ४३॥भक्त्याव्याहृतिभिर्मंत्रैर्गायात्र्यावाव्रतान्वितः ॥ अष्टोत्तरशतंचाथ
अष्टाविंशतिमेववा ॥ ४४ ॥ तिलपात्रंसमाप्तौतुदद्याद्विप्रायधीमते ॥ वाङ्मनःकायजनितैः पापैर्मुच्येतसंचितैः॥
॥ ४५ ॥ नरोगैरभिभूयेतलभेत्संततिमुत्तमाम् ॥ (६) अन्नहोमंतुयःकुर्याच्चातुर्मास्यमतंद्रितः ॥ ४६ ॥ समाप्तौ
घृतकुंभंतुदद्यात्सवस्त्रकांचनम् ॥ आरोग्यकांतिमतुलपुत्रसौभाग्यसंपदः ॥ ४७ ॥ शत्रुक्षयंचलभतेब्रह्मणाप्रतिमो
भवेत् ॥ (७) अश्वत्थसेवांयःकुर्यात्सर्वपापैःप्रमुच्यते ॥ ४८ ॥ विष्णुभक्तोभवेत्पश्चादंतेवस्त्रंप्रदापयेत् ॥ सकां
चनंब्राह्मणायनवैरोगान्सविंदते ॥ ४९ ॥ तुलसींधारयेद्यस्तुविष्णुप्रीतिकरांशुभाम् ॥ विष्णुलोकमवाप्नोतिसर्वपा
पैःप्रमुच्यते ॥ ५० ॥ ब्राह्मणान्भोजयेत्पश्चाद्विष्णुमुद्दिश्यपांडव ॥(८) यस्तुसुप्तेहृषीकेशेदूर्वांममृतसंभवाम् ॥

१ भवतीतिशेषः । २ चातुर्मास्ये इतिशेषः ।

॥ ५१ ॥ सदाप्रातर्वहेन्मूर्ध्नित्वंदूर्वेइतिमंत्रतः ॥ व्रतांतेचकुरुश्रेष्ठदूर्वांस्वर्णविनिर्मिताम् ॥५२॥ दद्याद्दक्षिणयासार्धं
मंत्रेणानेनसुव्रत ॥ यथाशाखाप्रशाखाभिर्विस्तृतासिमहीतले ॥ ५३ ॥ तथाममापिसंतानंदेहित्वमजरामरम् ॥
॥३३॥ नाशुभंप्राप्नुयाज्जातुपापेभ्यःप्रविमुच्यते ॥ ५४ ॥ भुक्त्वातुसकलान्भोगान्स्वर्गलोकेमहीयते ॥ (९) गीतंतुदेव
देवस्यकेशवस्यशिवस्यवा ॥ ५५ ॥ करोतिपुरतोनित्यंजागृतेःफलमाप्नुयात् ॥ चातुर्मास्यव्रतीदद्याद्घंटांदेवायसु
स्वराम् ॥ ५६ ॥ सरस्वतिजगन्नाथेजगज्जाड्यापहारिणि ॥ साक्षाद्ब्रह्मकलत्रंचविष्णुरुद्रादिभिःस्तुता ॥ ५७ ॥
गुरोरवज्ञयायच्चानध्यायेऽध्ययनंकृतम् ॥ तन्ममाध्ययनोत्पन्नंजाड्यंहरवरानने ॥ ५८ ॥ घंटादानेनतुष्टात्वंब्रह्म
णीलोकपावनी ॥ (१०) विप्रपादावनिर्मुक्ततोयंयःप्रत्यहंपिबेत् ॥ ५९ ॥ चातुर्मास्येनरोभक्त्यामद्रूपंब्राह्मणंस्म
रन् ॥ मनोवाक्कायजनितैर्मुक्तोभवतिकिल्बिषैः ॥ ६० ॥ व्याधिभिर्नाभिभूयेतश्रीरायुस्तस्यवर्धते ॥ समाप्तौगोयु
गंदद्याद्गामेकांवापयस्विनीम् ॥६१॥ तत्राप्यशक्तौराजेंद्रदद्याद्वासोयुगंव्रती ॥ ब्राह्मणंवंदतेयस्तुसर्वदेवमयंश्रुतम् ॥
॥६२॥ कृतकृत्योभवेत्सद्यःसर्वपापैःप्रमुच्यते ॥ समाप्तौभोजयेद्विप्रानायुर्वित्तंचविंदति ॥६३॥ (११) संस्पृशेत्क ॥३३॥
पिलांयोवैनित्यंभक्तिसमन्वितः ॥ तामेवालंकृतांदद्यात्सवत्सांदक्षिणायुताम् ॥६४॥ सार्वभौमोभवेद्राजादीर्घायुश्च

प्रतापवान् ॥ सवसेदिंद्रवत्स्वर्गेवत्सरान्रोमसंमितान् ॥ ६५ ॥ नमस्करोतियः सूर्यंगणेशंवापिनित्यशः ॥ आयु
रारोग्यमैश्वर्यंलभतेकांतिमुत्तमाम् ॥ ६६ ॥ विघ्नराजप्रसादेनप्राप्नुयादीप्सितंफलम् ॥ सर्वत्रविजयंचैवनात्रकार्या
विचारणा ॥ ६७ ॥ विघ्नेशार्कौसुवर्णस्यासिंदुरारुणसन्निभौ ॥ निवेदयेद्ब्राह्मणायसर्वकामार्थसिद्धये ॥ ६८ ॥ य
स्तुरौप्यंशिवप्रीत्यैदद्याद्भक्त्याक्रतुद्वये ॥ ताम्रंवाप्रत्यहंदद्यात्स्वशक्त्याशिवतुष्टये ॥ ६९ ॥ सुरूपाँल्लभतेपुत्रान्रुद्र
भक्तिपरायणान् ॥ समाप्तौमधुपूर्णंतुपात्रंराजतमुत्तमम् ॥ ७० ॥ प्रदद्यात्ताम्रदानेतुताम्रपात्रंगुडान्वितम् ॥ (१२)
यस्तुसुप्तेहृषीकेशेस्वर्णंदद्यात्स्वशक्तितः ॥ ७१ ॥ वस्त्रयुग्मतिलैःसार्धंसर्वपापैःप्रमुच्यते ॥ इहभुक्त्वामहाभोगानंते
शिवपुरंव्रजेत् ॥ ७२ ॥ वस्त्रदानंतुयःकुर्याच्चातुर्मास्येद्विजातये ॥ अभ्यर्च्यगंधपुष्पाद्यैर्विष्णुर्मेप्रीयतामिति ॥७३॥
शय्यांदद्यात्समाप्तौतुवासःकांचनपट्टिकाम् ॥ अक्षय्यंसुखमाप्नोतिधनंसधनदोपमम् ॥ ७४ ॥ योगोपीचंदनंदद्या
न्नित्यंवर्षासुमानवः ॥ श्रीपतिस्तस्यसंतुष्टोभुक्तिमुक्तिंददातिच ॥ ७५ ॥ समाप्तावपितद्दद्यात्तुलापरिमितंशुभम् ॥
तदर्धंवातदर्धंवासवस्त्रंचसदक्षिणम् ॥ ७६ ॥ यस्तुसुप्तेहृषीकेशेप्रत्यहंतुव्रतान्वितः ॥ दद्याद्दक्षिणयासार्धंशर्करामथ
वागुडम् ॥ ७७ ॥ एवंव्रतेतुसंपूर्णेकुर्वन्नुद्यापनंबुधः ॥ प्रत्येकंताम्रपात्राणिपलाष्टकमितानितु ॥ ७८ ॥ वित्तशा

ठ्यमकुर्वाणश्चतुष्पलमितानिवा ॥ अष्टचत्वारिंचैकंवाशर्करापूरितानिच ॥ ७९ ॥ दक्षिणाफलवासोभिःप्रत्येकंसं
युतानिच ॥ सहधान्यानिविप्रेभ्यःश्रद्धयाप्रतिपादयेत् ॥ ८० ॥ ताम्रपात्रंसवस्त्रंचशर्करहेमसंयुतम् ॥ सूर्यप्रीतिक
रंयस्माद्रोगघ्नंपापनाशनम् ॥ ८१ ॥ पुष्टिदंकीर्तिदंनृणांनित्यंसंतानकारकम् ॥ सर्वकामप्रदंस्वर्ग्यमायुर्वर्धनमुत्तमम्
॥ ८२ ॥ तस्मादस्यप्रदानेनकीर्तिरस्तुसदामम ॥ एवंव्रतंतुयःकुर्यात्तस्यपुण्यफलंशृणु ॥ ८३ ॥ गंधर्वविद्यासंपन्नः
सर्वयोषित्प्रियोभवेत् ॥ राज्यार्थीलभतेराज्यंपुत्रार्थीलभतेसुतान् ॥ ८४ ॥ अर्थार्थीप्राप्नुयादर्थंनिष्कामोमोक्षमा
प्नुयात् ॥ (१३) यस्तुवैचतुरोमासान्नशाकंमूलफलादिकम् ॥ ८५ ॥ नित्यंददातिविप्रेभ्यःशक्त्यायत्तंभवेन्नृप ॥
व्रतांतेवस्त्रयुग्मंचशक्त्यादद्यात्सदक्षिणम् ॥ ८६ ॥ सुखीभूत्वाचिरंकालंराजयोगीभवेन्नरः ॥ सर्वदेवप्रियंयस्मा
च्छाकंतृप्तिकरंनृणाम् ॥ ८७ ॥ ददामितेनदेवाद्याःसदाकुर्वंतुमंगलम् ॥ (१४) यस्तुसुप्तेहृषीकेशेप्रत्यहंतुकृतुद्वये ॥
॥ ८८ ॥ दद्यात्कटुत्रयंमर्त्योगृहपर्याप्तमादरात् ॥ ब्राह्मणायसुशीलायदिनेशप्रीतयेऽनघ ॥ ८९ ॥ दक्षिणावस्त्रसहि
तंमंत्रेणानेनसुव्रत ॥ कटुत्रयमिदंयस्माद्रोगघ्नंसर्वदेहिनाम् ॥ ९० ॥ तस्मादस्यप्रदानेनप्रीतोभवतुभास्करः ॥ एवं
कृत्वाव्रतंसम्यक्कुर्यादुद्यापनंबुधः ॥ ९१ ॥ कृत्वास्वर्णमयींशुंठींमरीचंमागधीमपि ॥ सवस्त्रंदक्षिणायुक्तंदद्याद्विप्रा

Digitized by Sarayu Foundation Trust, Delhi and eGangotri

यथीमते ॥ ९२ ॥ एवंव्रतंयः कुरुतेसजीवेच्छरदांशतम् ॥ प्राप्नुयादीप्सितानर्थानंतेस्वर्गंव्रजेन्नृप ॥ ९३ ॥ मुक्ताफ
लानियोदद्यान्नित्यंविप्रायसन्मतिः ॥ अन्नवान्कीर्तिमाञ्छ्रीमाञ्जायतेवसुधाधिप ॥ ९४ ॥ तांबूलदानंयः कुर्या
द्वर्जयेद्विजितेंद्रियः ॥ रक्तवस्त्रद्वयंदद्यात्समाप्तौचसदक्षिणम् ॥ ९५ ॥ महालावण्यमाप्नोतिसर्वरोगविवर्जितः ॥
मेधावीसुभगः प्राज्ञोरक्तकंठश्चजायते ॥ ९६ ॥ गंधर्वत्वमवाप्नोतिस्वर्गलोकंचगच्छति ॥ तांबूलंश्रीकरंभद्रंब्रह्मवि
ष्णुशिवात्मकम् ॥ ९७ ॥ तस्यप्रदानाद्ब्रह्माद्याः श्रियंददतुपुष्कलाम् ॥ (१५) चातुर्मास्येप्रतिदिनंसुवासिन्यैद्वि
जायच ॥ ९८ ॥ नारीवापुरुषोवापिहरिद्रांसंप्रयच्छति ॥ लक्ष्मीमुद्दिश्यगौरींवासमाप्तौराजतंनवम् ॥ ९९ ॥ हरि
द्रापूरितंकृत्वातत्पात्रंदक्षिणान्वितम् ॥ प्रदद्याद्भक्तिसंयुक्तंदेवीमेप्रीयतामिति ॥ १०० ॥ भर्त्रासहसुखंभुंक्तेनारी
नार्यातथापुमान् ॥ सौभाग्यमक्षयंधान्यंधनपुत्रसमुन्नतिम् ॥ १०१ ॥ संप्राप्यरूपलावण्यंदेवीलोकेमही
यते ॥ (१६) उमामहेशमुद्दिश्यचातुर्मास्येदिनेदिने ॥ २ ॥ संपूज्यविप्रमिथुनंतस्मैयश्चस्वशक्तितः ॥ दद्या
त्सदक्षिणंहेमउमेशः प्रीयतामिति ॥ ३ ॥ उमेशप्रतिमां हैमींदद्यादुद्यापनेबुधः ॥ पंचोपचारैः संपूज्यधेन्वाच
वृषभेणच ॥ ४ ॥ भोजयेदपिमिष्टान्नंतस्यपुण्यफलंश्रृणु ॥ संपत्तिरक्षयाकीर्तिर्जायतेव्रतवैभवात् ॥ ५ ॥

 इहभुक्त्वाखिलान्कामानंतेशिवपुरंव्रजेत् ॥ (१७) फलदानंतुयःकुर्याच्चातुर्मास्यमतंद्रितः ॥ ६ ॥ समाप्तौ
कलधौतानितानिदद्याद्द्विजातये ॥ सर्वान्मनोरथान्प्राप्यसंततिंचानपायिनीम् ॥ ७ ॥ फलदानस्यमाहात्म्या
 न्मोदतेनंदनेवने ॥ (१८) पुष्पदानव्रतेचापिस्वर्णपुष्पादिदापयेत् ॥ ८ ॥ ससौभाग्यंपरंप्राप्यगंधर्वपदमाप्नुयात् ॥
(१९) वासुदेवेप्रसुप्तेतुचातुर्मास्यमतंद्रितः ॥ ९ ॥ नित्यंवामनमुद्दिश्यदद्यन्नंस्वादुषड्रसैः ॥ भोजयेदथवादद्याद्दे
कादश्यांनभोजयेत् ॥ १० ॥ दानमेवप्रकुर्वीतग्रहणादौतथैवच ॥ अशक्तौनित्यदानेतुकुर्यात्पंचसुपर्वसु ॥ ११ ॥
भूताष्टम्याममायांचपूर्णिमायांतथैवच ॥ प्रत्यर्कवारमथवाप्रतिभार्गववासरम् ॥ १२ ॥ एवंकृत्वासमाप्तौतुयथाश
क्तिमहींददेत् ॥ अशक्तौभूमिदानेतुधेनुंदद्यादलंकृताम् ॥ १३ ॥ तत्राप्यशक्तौवासश्चसरुक्मेपादुकेतथा ॥ अक्षय्य
मन्नमाप्नोतिपुत्रपौत्रादिसंपदम् ॥ १४ ॥ सुस्थिरांविष्णुभक्तिंचप्रयातिहरिमंदिरम् ॥ (२०) नित्यंपयस्विनींद
द्यात्सालंकारांशुभावहाम् ॥ १५ ॥ सवत्सांदक्षिणोपेतांससर्वज्ञानवान्भवेत् ॥ नपरप्रेष्यतांयातिब्रह्मलोकंचगच्छ
ति ॥ १६ ॥ अक्षय्यंसुखमाप्नोतिपितृभिःसहितोनरः ॥ (२१) वार्षिकांश्चतुरोमासान्प्राजापत्यंचरेन्नरः ॥ १७ ॥
समाप्तौगोयुगंदत्त्वाकृत्वाब्राह्मणभोजनम् ॥ सर्वपापविशुद्धात्मायातिब्रह्मसनातनम् ॥ १८ ॥ एकांतरोपवासेतुसौ

शाण्यष्टौप्रदापयेत् ॥ वस्त्रकांचनयुक्तानिबलीवर्दयुतानिच ॥ १९ ॥ अनडुद्द्वयसंयुक्तंलांगलंकर्षणक्षमम् ॥ सर्वोप
स्करसंयुक्तंददामिप्रीतयेहरेः ॥ १२० ॥ शाकमूलफलैर्वापिचातुर्मास्यंनयेन्नरः ॥ समाप्तौगोप्रदानेनसगच्छेद्विष्णु
मंदिरम् ॥ २१ ॥ पयोव्रतीतथाऽप्नोतिब्रह्मलोकंसनातनम् ॥ व्रतांतेचतथादद्याद्गामेकांचपयस्विनीम् ॥ २२ ॥ नि
त्यं रंभापलाशेचयोभुंक्तेतुऋतुद्वये ॥ वस्त्रयुग्मंचकांस्यंचशक्त्यादत्त्वासुखीभवेत् ॥ २३ ॥ कांस्यंब्रह्माशिवोलक्ष्मीः
कांस्यमेवविभावसुः ॥ कांस्यंविष्णुमयंयस्मादतःशांतिंप्रयच्छमे ॥ २४ ॥ नित्यंपलाशभोजीचैवतैलाभ्यंगविवर्जितः ॥
सनिहंत्यतिपापानितूलराशिमिवानलः ॥ २५ ॥ ब्रह्मघ्नश्चसुरापश्चबालघातकरश्चयः ॥ असत्यवादिनोयेचस्त्रीघाति
व्रतघातकाः ॥ २६ ॥ अगम्यागामिनश्चैवविधवागामिनस्तथा ॥ चांडालीगामिनश्चैवविप्रस्त्रीगामिनस्तथा ॥ २७ ॥
तेसर्वेपापनिर्मुक्ताभवंत्येतद्व्रतेनच ॥ समाप्तौकांस्यपात्रंतुचतुःषष्टिपलैर्युतम् ॥ २८ ॥ सवत्सांगांचैवदद्यात्सा
लंकारांपयस्विनीम् ॥ अलंकृतायविदुषेसुवस्त्रायसुवेषिणे ॥ २९ ॥ भूमौविलिप्ययोभुंक्तेदेवंनारायणंस्मरन् ॥ दद्या
द्भूमिंयथाशक्तिकृष्यांबहुजलान्विताम् ॥ १३० ॥ आरोग्यपुत्रसंपन्नोराजाभवतिधार्मिकः ॥ शत्रोर्भयंनलभतेवि

१ कृष्यैहिताम् ।

ष्णुलोकंसगच्छति ॥ ३१ ॥ अयाचितेत्वनड्वाहंसहिरण्यंसचंदनम् ॥ षड्रसंभोजनंदद्यात्सयातिपरमांगतिम् ॥३२॥
यस्तुसुप्तेहृषीकेशेनक्तंचकुरुतेव्रतम् ॥ ब्राह्मणान्भोजयेत्पश्चाच्छिवलोकेमहीयते ॥ ३३ ॥ एकभुक्तंनरःकृत्वामि
 ताशीचदृढव्रतः ॥ योऽर्चयेच्चतुरोमासान्वासुदेवंसनाकभाक् ॥ ३४ ॥ समाप्तौभोजयेद्विप्रान्शक्त्यादद्याच्चदक्षि
णाम् ॥ (२२) यस्तुसुप्तेहृषीकेशेक्षितिशायीभवेन्नरः ॥ ३५ ॥ शय्यांसोपस्करांदद्याच्छिवलोकेमहीयते ॥(२३)
पादाभ्यंगंनरोयस्तुवर्जयेच्चऋतुद्वये ॥ ३६ ॥ समाप्तौचयथाशक्तिकुर्याद्ब्राह्मणभोजनम् ॥ दत्त्वाचदक्षिणांशक्त्यास
गच्छेद्विष्णुमंदिरम् ॥ ३७ ॥ आषाढादिचतुर्मासान्वर्जयेन्नखकृंतनम् ॥ आरोग्यपुत्रसंपन्नोराजाभवतिधार्मिकः ॥
॥ ३८ ॥ पायसंलवणंचैवमधुसर्पिःफलानिच ॥ चातुर्मास्येवर्जयेद्योगौरीशंकरतुष्टये ॥ ३९ ॥ कार्तिक्यांचपुन
स्तानिब्राह्मणायनिवेदयेत् ॥ सरुद्रलोकमाप्नोतिरुद्रव्रतनिषेवणात् ॥ १४० ॥ यवान्नंभक्षयेद्यस्तुशुभंशाल्यन्नमे
वंवा ॥ पुत्रपौत्रादिभिःसार्धंशिवलोकेमहीयते ॥ ४१ ॥ तैलाभ्यंगपरित्यागीविष्णुभक्तःसदाव्रती ॥ वर्षासुवि
ष्णुमभ्यर्च्यवैष्णवींलभतेगतिम् ॥ ४२ ॥ समाप्तौकांस्यपात्रंचसुवर्णेनसमन्वितम् ॥ तैलेनपूरितंकृत्वाब्राह्मणाय
निवेदयेत् ॥ ४३ ॥ वार्षिकांश्चतुरोमासान्शाकानिपरिवर्जयेत् ॥ व्रतांतेहरिमुद्दिश्यपात्रंराजतमेवहि ॥ ४४ ॥

Digitized by Sarayu Foundation Trust, Delhi and eGangotri

वस्त्रेणवेष्टितंशाकंदशकेनपूप्ररितम् ॥ समभ्यर्च्ययथाशक्त्याब्राह्मणान्वेदपारगान् ॥ ४५ ॥ तेभ्योदद्याद्दक्षिणयाव्र
तसंपूर्तिहेतवे ॥ शिवसायुज्यमाप्नोतिप्रसादाच्छूलपाणिनः ॥ ४६ ॥ गोधूमवर्जनंकृत्वाभोजनव्रतमाचरेत् ॥ का
र्तिकेस्वर्णगोधूमान्वस्त्रंदत्त्वाश्वमेधकृत् ॥ ४७ ॥ गोधूमाःसर्वजंतूनांबलपुष्टिविवर्धनाः ॥ मुख्याश्चहव्यकव्येषुतस्मा
न्मेददतुश्रियम् ॥ ४८ ॥ आषाढादिचतुर्मासान्वृंताकंवर्जयेन्नरः ॥ कारवेल्लफलंवापितथालाबुंपटोलकम् ॥ ४९ ॥
यद्यत्फलंप्रियतरंतच्चापिपरिवर्जयेत् ॥ चातुर्मास्येततोवृत्तेरौप्याण्येतानिकारयेत् ॥ १५० ॥ मध्येविद्रुमयुक्तानि
ह्यर्चयित्वातुशक्तितः ॥ दद्याद्दक्षिणयासार्धंब्राह्मणायातिभक्तितः ॥ ५१ ॥ अभीष्टंदेवमुद्दिश्यदेवोमेप्रीयतामिति ॥
सदीर्घमायुरारोग्यंपुत्रपौत्रान्सुरूपताम् ॥ ५२ ॥ अक्षय्यांसंपदंकीर्तिंलब्ध्वास्वर्गेमहीयते ॥ (२४) श्रावणेवर्जये
च्छाकंदधिभाद्रपदेतथा ॥ ५३ ॥ दुग्धमाश्वयुजेमासिकार्तिकेद्विदलंत्यजेत् ॥ चत्वार्येतानिनित्यानिचतुराश्रम
वर्तिनाम् ॥ ५४ ॥ कूष्मांडंराजमाषांश्चमूलकंगृंजनंतथा ॥ करमर्दंचेक्षुदंडंचातुर्मास्येत्यजेन्नरः ॥ ५५ ॥ मसूरंबहु
बीजंचवृंताकंचैववर्जयेत् ॥ नित्यान्येतानिविप्रेंद्रव्रतान्याहुर्मनीषिणः ॥ ५६ ॥ विशेषाद्बदरींधात्रीमलाबुंचिंचि

१ मूलपत्रकरीराग्रफलकांडाधिरूढकम् ॥ त्वक्पुष्पंकवचंचेतिशाकंदशविधंस्मृतम् ॥

Digitized by Sarayu Foundation Trust, Delhi and eGangotri

णींत्यजेत् ॥ वार्षिकांश्चतुरोमासान्प्रसुप्तेचजनार्दने ॥ ५७ ॥ मंचखट्वादिशयनंवर्जयेद्भक्तिमान्नरः ॥ अनृतौवर्जये
द्भार्यांमृतौगच्छन्नदुष्यति ॥५८॥ मधुमल्लींचशिग्रुंचचातुर्मास्येत्यजेन्नरः ॥ वृंताकंचकलिंगंचबिल्वोदुंबरभिस्सटाः
॥ ५९ ॥ उदरेयस्यजीर्यंतेतस्यदूरतरोहरिः ॥ (२५) उपवासंतथानक्तमेकभुक्तमयाचितम् ।६० ॥ अशक्तस्तुय
थाकुर्यात्सायंप्रातरखंडितम् ॥ स्नानपूजादिकंयस्तुसनरोहरिलोकभाक् ॥ ६१ ॥ गीतवाद्यपरोविष्णोर्गांधर्वंलोक
माप्नुयात् ॥ मधुत्यागीभवेद्राजापुरुषोगुडवर्जनात् ६२ ॥ लभेच्चसंततिंदीर्घांपुत्रपौत्रादिवर्धिनीम् ॥ तैलस्यवर्ज
नाद्राजन्सुदर्शांगःप्रजायते ॥ ६३ ॥ कौसुंभतैलसंत्यागाच्छत्रुनाशमवाप्नुयात् ॥ मधूकतैलत्यागाच्चसुसौभाग्यफ
लंलभेत् ॥ ६४ ॥ कटुतिक्ताम्लमधुरकषायलवणान्रसान् ॥ वर्जयेत्सचवैरूप्यंदौर्गंध्यंनाप्नुयात्सदा ॥ ६५ ॥ पु
ष्पादिभोगत्यागेनस्वर्गेविद्याधरोभवेत् ॥ योगाभ्यासीभवेद्यस्तुसब्रह्मपदवीमियात् ॥६६॥ तांबूलवर्जनाद्रोगीस्
घ्रोमुक्तामयोभवेत् ॥ पादाभ्यंगपरित्यागाच्छिरोभ्यंगस्यपार्थिव ॥ ६७ ॥ दीप्तिमान्दीप्तकरणोयक्षद्रव्यपतिर्भ
वेत् ॥ दधिदुग्धपरित्यागीगोलोकंलभतेनरः ॥ ६८ ॥ इंद्रलोकमवाप्नोतिस्थालीपाकविवर्जनात् ॥ एकांतरोप
वासेनब्रह्मलोकेमहीयते ॥ ६९ ॥ चतुरोवार्षिकान्मासान्नखरोमाणिधारयेत् ॥ कल्पस्थायीभवेद्राजन्सनरोनात्रसं ॥३७॥

१ ब्रह्मलोके इति शेषः ।

शयः ॥१७०॥ नमोनारायणायेतिजपित्वानंतकंफलम् ॥ विष्णुपादांबुजस्पर्शात्कृतकृत्योभवेन्नरः ॥७१॥ लक्ष्मप्र
दक्षिणाभिर्यःसेवतेहरिमव्ययम् ॥ हंसयुक्तविमानेनसयातिवैष्णवींपुरीम् ॥७२ ॥ त्रिरात्रभोजनत्यागान्मोदतेदि
विदेववत् ॥ परान्नवर्जनाद्राजन्देवोवैमानुषोभवेत् ॥७३॥ प्राजापत्यंचरेद्योवैचातुर्मास्येव्रतंनरः ॥ मुच्यतेपातकैः
सर्वैस्त्रिविधैर्नात्रसंशयः ॥७४॥ तप्तकृच्छ्रातिकृच्छ्राभ्यांयःक्षिपेच्छयनंहरेः ॥ सयातिपरमंस्थानंपुनरावृत्तिवर्जि
तम् ॥ ७५ ॥ चांद्रायणेनयोराजन्क्षिपेन्मासचतुष्टयम् ॥ दिव्यदेहोभवेत्सोथशिवलोकंचगच्छति ॥ ७६ ॥ चा
तुर्मास्येनरोयोवैत्यजेदन्नादिभक्षणम् ॥ सगच्छेद्धरिसायुज्यंनभूयस्तुप्रजायते ॥७७॥ भिक्षाभोजीनरोयोहिसभवेद्वे
दपारगः ॥ पयोव्रतेनयोराजन्क्षिपेन्मासचतुष्टयम् ॥ ७८ ॥ तस्यवंशसमुच्छेदः कदाचिन्नोपपद्यते ॥ पंचगव्याश
नः पार्थचांद्रायणफलंलभेत् ॥ ७९ ॥ दिनत्रयंजलत्यागान्नरोगैरभिभूयते ॥ एवमादिव्रतैः पार्थतुष्टिमायातिके
शवः ॥ १८० ॥ दुग्धाब्धिवीचिशयनेभगवाननंतोयस्मिन्दिनेस्वपितिचाथविबुध्यतेच ॥ तस्मिन्ननन्यमनसामु
पवासभाजांपुंसांददातिचगतिंगरुडासनोऽसौ ॥ १८१ ॥ इतिश्रीभविष्योत्तरपुराणेकृष्णयुधिष्ठिरसंवादेविष्णोः
शयन्येकादशीमाहात्म्यंसंपूर्णम् ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

॥ अथश्रावणकृष्णैकादशीकथा ॥ ॥ युधिष्ठिरउवाच ॥ ॥ आषाढशुक्लपक्षेतुयद्देवशयनव्रतम् ॥ तन्मयाश्रुत
पूर्वंहिपुराणेबहुविस्तरम् ॥ १ ॥ श्रावणेकृष्णपक्षेतुकिन्नामैकादशीभवेत् ॥ एतत्कथयगोविंदवासुदेवनमोस्तुते ॥
॥ २ ॥ ॥ श्रीकृष्णउवाच ॥ ॥ शृणुराजन्प्रवक्ष्यामिव्रतंपापप्रणाशनम् ॥ नारदायपुराराजन्पृच्छतेचपिता
महः ॥ ३ ॥ परंयदुक्तवांस्ताततदहंतेवदामिच ॥ ॥ नारदउवाच ॥ ॥ भगवञ्छ्रोतुमिच्छामित्वत्तोहंकमला
सन ॥ ४ ॥ श्रावणस्यासितेपक्षेकिंनामैकादशीभवेत् ॥ कोदेवः कोविधिस्तस्याः किंपुण्यंकथयप्रभो ॥ ५ ॥ इ
तितस्यवचःश्रुत्वाब्रह्मावचनमब्रवीत् ॥ ॥ ब्रह्मोवाच ॥ ॥ शृणुनारदतेवच्मिलोकानांहितकाम्यया ॥ ६ ॥
श्रावणैकादशीकृष्णाकामिकेतिचनामतः ॥ तस्याः श्रवणमात्रेणवाजपेयफलंलभेत् ॥ ७ ॥ तस्यांयः पूजयेद्देवं
शंखचक्रगदाधरम् ॥ श्रीधराख्यंहरिंविष्णुंमाधवंमधुसूदनम् ॥ ८ ॥ यजतेध्यायतेयोवैतस्यपुण्यफलंशृणु ॥ नगंगा
यांनकाश्यां वैनैमिषेनचपुष्करे ॥ ९ ॥ तत्फलंसमवाप्नोतियत्फलंविष्णुपूजनात् ॥ (१)केदारेचकुरुक्षेत्रेराहुग्रस्ते
दिवाकरे ॥ १० ॥ नतत्फलमवाप्नोतियत्फलंकृष्णपूजनात् ॥ (२) गोदावर्यांगुरौसिंहेव्यतीपातेचगंडके ॥ ११ ॥
नतत्फलमवाप्नोतियत्फलंकृष्णपूजनात् ॥ (३)ससागरवनोपेतांयोददातिवसुंधराम् ॥ १२ ॥ कामिकाव्रतकारीच

ह्युभौसमफलौस्मृतौ ॥ (४) प्रसूयमानांयोधेनुंदद्यात्सोपस्करांनरः ॥ १३ ॥ तत्फलंसमवाप्नोतिकामिकाव्रतका
रकः ॥ (५) श्रावणेश्रीधरंदेवंपूजयेद्योनरोत्तमः ॥ १४ ॥ तेनैवपूजितादेवागंधर्वोरगपन्नगाः ॥ (६) तस्मात्सर्वप्र
यत्नेनकामिकादिवसेहरिः ॥ १५ ॥ पूजनीयोयथाशक्त्यामनुष्यैःपापभीरुभिः ॥ (७) संसारार्णवमग्नायेपापपंक
समाकुलाः ॥ १६ ॥ तेषामुद्धरणायाथकामिकाव्रतमुत्तमम् ॥ (८) नातः परतराकाचित्पवित्रापापहारिणी ॥
॥ १७ ॥ एवंनारदजानीहिस्वयमाहपुराहरिः ॥ (९) अध्यात्मविद्यानिरतैर्यत्फलंप्राप्यतेनरैः ॥ १८ ॥ ततोबहु
तरंविद्धिकामिकाव्रतसेवनात् ॥ (१०) रात्रौजागरणंकुर्यात्कामिकाव्रतकृन्नरः ॥ १९ ॥ नपश्यतियमंरौद्रंनैवप
श्यतिदुर्गतिम् ॥ नगच्छतिकुयोनिंचकामिकाव्रतसेवनात् ॥ २० ॥ कामिकायाव्रतेनैवकैवल्यंयोगिनोगताः ॥
तस्मात्सर्वप्रयत्नेनकर्तव्यानियतात्मभिः ॥ २१ ॥ तुलसीप्रभवैः पत्रैर्योनरः पूजयेद्धरिम् ॥ नवैसलिप्यतेपापैःपद्म
पत्रमिवांभसा ॥ २२ ॥ सुवर्णभारमेकंतुरजतंचचतुर्गुणम् ॥ तत्फलंसमवाप्नोतितुलसीदलपूजनात् ॥ २३ ॥ रत्न
मौक्तिकवैदूर्यप्रवालादिभिरर्चितः ॥ नतुष्यतितथाविष्णुस्तुलसीपूजनाद्यथा ॥ २४ ॥ तुलसीमंजरीभिस्तुपूजि

१ कामिकेतिशेषः । २ एतद्भूषणानि कृत्वार्पयत इति शेषः ।

तोयेनकेशवः ॥ आजन्मकृतपापस्यतेनसंमार्जितालिपिः ॥ २५ ॥ यादृष्टानिखिलाघसंघशमनीस्पृष्टावपुःपाव
नीरोगाणामभिवंदितानिरसिनीसिक्तांतकत्रासिनी ॥ प्रत्यासत्तिविधायिनीभगवतः कृष्णस्यसंरोपितान्यस्तात
च्चरणेविमुक्तिफलदातस्यैतुलस्यैनमः ॥ २६ ॥ दीपंददातियोमर्त्योदिवारात्रौहरेर्दिने ॥ तस्यपुण्यस्यसंख्यानंचित्र
गुप्तोपिवेत्तिन ॥ २७॥ कृष्णाग्रेदीपकोयस्यज्वलेदेकादशीदिने ॥ पितरस्तस्यतृप्यंतिअमृतेनदिविस्थिताः ॥
॥ २८ ॥ घृतेनदीपंप्रज्वाल्यतिलतैलेनवापुनः ॥ प्रयातिसूर्यलोकेसौदीपकोटिशतैर्वृतः ॥ २९ ॥ अयंतवाग्रेक
थितःकामिकामहिमामया ॥ अतोनरैः प्रकर्तव्यासर्वपातकहारिणी ॥ ३० ॥ ब्रह्महत्यापहरणीभ्रूणहत्याविनाशि
नी ॥ त्रिदिवस्थानदात्रीचमहापुण्यफलप्रदा ॥ ३१ ॥ श्रुत्वामाहात्म्यमेतस्यानरःश्रद्धासमन्वितः ॥ विष्णुलोक
मवाप्नोतिसर्वपापैःप्रमुच्यते ॥ ३२ ॥ ॥ इतिब्रह्मवैवर्तपुराणेश्रावणकृष्णैकादश्याःकामिकायामाहात्म्यंसमाप्तम् ॥
अथश्रावणशुक्लैकादशीकथा ॥ ॥युधिष्ठिरउवाच ॥ ॥ श्रावणस्यसितेपक्षेकिंनामैकादशीभवेत् ॥ कथयस्वप्र
सादेनममाग्रेमधुसूदन ॥ १ ॥ ॥ श्रीकृष्णउवाच ॥ शृणुष्वावहितोराजन्कथांपापहरांपराम् ॥ यस्याःश्रवणमात्रे

१ यो ददेत् इत्यपि पठेत् ।

णवाजपेयफलंलभेत् ॥ २ ॥ द्वापरस्ययुगस्यादौपुरामाहिष्मतीपुरे ॥ राजामहीजिदाख्यातोराज्यंपालयतिस्व
कम् ॥३ ॥ पुत्रहीनस्यतस्यैवनतद्राज्यंसुखप्रदम् ॥ अपुत्रस्यसुखंनास्तिइहलोकेपरत्रच ॥४॥ यततोऽस्यसुतप्राप्तौ
कालोबहुतरोगतः ॥ नप्राप्तश्चसुतोराज्ञासर्वसौख्यप्रदोनृणाम् ॥ ५ ॥ दृष्ट्वात्मानंप्रवयसंराजाचिंतापरोऽभवत् ॥ स
दोगतःप्रजामध्यइदंवचनमब्रवीत् ॥ ६ ॥ इहजन्मनिभोलोकानमयापातकंकृतम् ॥ अन्यायोपार्जितंवित्तंक्षिप्तं
कोशेमयानहि ॥ ७ ॥ ब्रह्मस्वंदेवद्रविणंनगृहीतंमयाक्वचित् ॥ न्यासापहारोनकृतः परस्यबहुपापदः ॥ ८ ॥
सुतवत्पालितालोकाधर्मेणविजितामही ॥ दुष्टेषुपातितोदंडोबंधुपुत्रोपमेष्वपि ॥ ९ ॥ शिष्टाःसुपूजितालोकाद्वे
ष्याश्चापिमहाजनाः ॥ इत्येवंव्रजतोमार्गेधर्मयुक्तेद्विजोत्तमाः ॥ १० ॥ कस्मान्ममगृहेपुत्रोनजातस्तद्विचार्यताम् ॥
इतिवाक्यंद्विजाःश्रुत्वासप्रजाःसपुरोहिताः ॥ ११ ॥ मंत्रयित्वानृपहितंजग्मुस्तेगहनंवनम् ॥ इतस्ततश्चपश्यंत
श्चाश्रमानृषिसेवितान् ॥ १२ ॥ नृपतेर्हितमिच्छंतोददृशुर्मुनिसत्तमम् ॥ तप्यमानंतपोघोरंचिदानंदंनिरामयम् ॥
निराहारंजितात्मानंजितक्रोधंसनातनम् ॥ १३ ॥ लोमशंधर्मतत्त्वज्ञंसर्वशास्त्रविशारदम् ॥ दीर्घायुषंमहात्मानमने
कब्रह्मसंमितम् ॥१४॥ कल्पेगतेयस्यैकस्मिन्नेकंलोमविशीर्यते ॥ अतोलोमशनामानंत्रिकालज्ञंमहामुनिम् ॥१५॥

तंदृष्ट्वाहर्षिताःसर्वआजग्मुस्तस्यसन्निधिम् ॥ यथान्यायंयथार्हंतेनमश्चक्रुर्यथोदितम् ॥ १६ ॥ विनयावनताःसर्वऊ
चुश्चैवपरस्परम् ॥ अस्मद्भाग्यवशादेवप्राप्तोयंमुनिसत्तमः ॥ १७ ॥ तांस्तथाप्रणतान्दृष्ट्वाह्युवाचमुनिसत्तमः ॥ ॥
 लोमशउवाच ॥ ॥ किमर्थमिहसंप्राप्ताःकथयध्वंचकारणम् ॥ १८ ॥ मद्दर्शनाह्लादगिराभवंतःस्तुवतेकिमु ॥
असंशयंकरिष्यामिभवेतांयद्धितंभवेत् ॥ १९ ॥ परोपकृतयेजन्ममादृशानां नसंशयः ॥ ॥ जनाऊचुः ॥ ॥
श्रूयतामाभिधास्यामोवयमागमकारणम् ॥ २० ॥ संशयच्छेदनार्थायतवसन्निधिमागताः ॥ पद्मयोनेःपरतरस्त्व
त्तःश्रेष्ठोनविद्यते ॥ २१ ॥ अतःकार्यवशात्प्राप्ताःसमीपंभवतोवयम् ॥ महीजिन्नामराजासौपुत्रहीनोस्तिसांप्रतम्
॥ २२ ॥ वयंतस्यप्रजाब्रह्मन्पुत्रवत्तेनपालिताः ॥ तंपुत्ररहितंदृष्ट्वातस्यदुःखेनदुःखिताः ॥ २३ ॥ तपःकर्तुमिहा
यातामतिंकृत्वातुनैष्ठिकीम् ॥ तस्यभाग्यवशाद्दृष्टस्त्वमस्माभिर्द्विजोत्तम ॥ २४ ॥ महतांदर्शनेनैवकार्यसिद्धिर्भवे
न्नृणाम् ॥ उपदेशंवदमुनेराज्ञःपुत्रोयथाभवेत् ॥ २५ ॥ इतितेषांवचःश्रुत्वामुहूर्तंध्यानमास्थितः ॥ प्रत्युवाचमुनि
र्ज्ञात्वातस्यजन्मपुरातनम् ॥ २६ ॥ ॥ लोमशउवाच ॥ ॥ पूर्वजन्मनिवैश्योयंधनहीनोनृशंसकृत् ॥ वाणि
ज्यकर्मनिरतोग्रामाद्ग्रामांतरंभ्रमन् ॥ २७ ॥ ज्येष्ठमासिसितेपक्षेद्वादशीदिवसेतथा ॥ मध्याह्नेद्युमणौप्राप्तेग्रामसी

स्त्रितृषाकुलः ॥ २८ ॥ रम्यंजलाशयंदृष्ट्वाजलपानेमनोदधौ ॥ सद्यःसूतासवत्साचधेनुस्तत्रसमागता ॥ २९ ॥ तृ
षातुरानिदाघार्तातस्यचापःपपौतुसा ॥ पिबंतींवारयित्वातामसौतोयंस्वयंपपौ ॥ ३० ॥ कर्मणस्तस्यपाकेनपुत्र
हीनोनृपोऽभवत् ॥ पूर्वजन्मकृतात्पुण्यात्प्राप्तंराज्यमकंटकम् ॥ ३१ ॥ ॥ जनाऊचुः ॥ ॥ पुण्यात्पापंक्षयंया
तिपुराणेश्रूयतेमुने ॥ पुण्योपदेशंकथययेनपापक्षयोभवेत् ॥ ३२ ॥ यथाभवत्प्रसादेनपुत्रोस्यभवितातथा ॥ ॥
लोमशउवाच ॥ ॥ श्रावणेशुक्लपक्षेतुपुत्रदानामविश्रुता ॥ ३३ ॥ एकादशीतिथिश्चास्तिकुरुध्वंतद्व्रतंजनाः ॥
यथाविधियथान्यायंयथोक्तंजागरान्वितम् ॥ ३४ ॥ तस्यापुण्यंसुविमलंदेयंनृपतयेजनाः ॥ एवंकृतेसुनियतंराज्ञः पु
त्रोभविष्यति ॥ ३५ ॥ श्रुत्वातेलोमशवचस्तंप्रणम्यद्विजोत्तमम् ॥ प्रजग्मुःस्वगृहान्सर्वेहर्षोत्फुल्लविलोचनाः ॥ ३६ ॥
श्रावणंतुसमासाद्यस्मृत्वालोमशभाषितम् ॥ राज्ञासहव्रतंचक्रुःसर्वेश्रद्धासमन्विताः ॥ द्वादशीदिवसेपुण्यंददुर्नृपतये
जनाः ॥ ३७ ॥ दत्तेपुण्येतुसाराज्ञीगर्भमाधत्तशोभनम् ॥ प्राप्तेप्रसवकालेसासुषुवेपुत्रमूर्जितम् ॥ ३८ ॥ एवमेषानृपश्रेष्ठ
पुत्रदानामविश्रुता ॥ कर्तव्यासुखमिच्छद्भिरिहलोकेपरत्रच ॥ ३९ ॥ श्रुत्वामाहात्म्यमेतस्याःसर्वपापैःप्रमुच्यते ॥ इह
पुत्रसुखंप्राप्यपरत्रस्वर्गतिंलभेत् ॥ ४० ॥ इतिश्रीभविष्योत्तरपुराणेपुत्रदाख्यश्रावणशुक्लैकादशीमाहात्म्यंसमाप्तम् ॥

॥ अथभाद्रपदकृष्णैकादशीकथा ॥ ॥ युधिष्ठिरउवाच ॥ ॥ भाद्रस्यकृष्णपक्षेतुकिंनामैकादशीभवेत् ॥ एत
दिच्छाम्यहंश्रोतुंकथयस्वजनार्दन ॥ १ ॥ ॥ श्रीकृष्णउवाच ॥ ॥ शृणुष्वैकमनाराजन्कथयिष्यामिविस्त
रात् ॥ अजेतिनाम्नाविख्यातासर्वपापप्रणाशिनी ॥२ ॥ पूजयित्वाहृषीकेशंव्रतंतस्याःकरोतियः ॥ पापानितस्यन
श्यंतिव्रतस्यश्रवणादपि ॥ ३ ॥ नातः परतराराजन्लोकद्वयहितावहा ॥ सत्यमुक्तंमयाह्येतन्नासत्यंभाषितंमम ॥
॥ ४ ॥ हरिश्चंद्रइतिख्यातोबभूवनृपतिःपुरा ॥ चक्रवर्तीसत्यसंधःसमस्तायाभुवःपतिः ॥ ५ ॥ कस्यापिकर्मणो
योगाद्राज्यभ्रष्टोबभूवसः ॥ विक्रीयवनितांपुत्रंसचकरात्मविक्रयम् ॥ ६ ॥ पुल्कसस्यचदासत्वंगतोराजासपुण्यकृ
त् ॥ सत्यमालंब्यराजेंद्रमृतचैलापहारकः ॥ ७ ॥ सोभवन्नृपतिश्रेष्ठोनसत्याच्चलितस्तथा । एवंगतस्यनृपतेर्बह
वोवत्सरागताः ॥ ८ ॥ ततश्चिंतापरोराजाबभूवात्यंतदुःखितः ॥ किंकरोमिक्वगच्छामिनिष्कृतिर्मेकथंभवेत् ॥
॥ ९ ॥ इतिचिंतयतस्तस्यमग्नस्यवृजिनार्णवे ॥ आजगाममुनिःकश्चिज्ज्ञात्वाराजानमातुरम् ॥ १० ॥ परोपकर
णार्थायनिर्मितोब्रह्मणाद्विजः ॥ सतंदृष्ट्वाद्विजवरंननामनृपसत्तमः ॥ ११ ॥ कृतांजलिपुटोभूत्वागौतमस्याग्रतः

१ नात्र मिथ्या किंचिन्नृपोत्तमेति पाठः । २ गौतमः ।

स्थितः ॥ कथयामासवृत्तांतमात्मनोदुःखसंयुतम् ॥ १२ ॥ श्रुत्वानृपतिवाक्यानिगौतमोविस्मयान्वितः ॥ उपदे
शंनृपतयेव्रतस्यास्यमुनिर्ददौ ॥ १३ ॥ मासिभाद्रपदेराजन्कृष्णपक्षेतुशोभना ॥ एकादशीसमाख्याताअजानन्य
तिपुण्यदा ॥ १४ ॥ तस्याःकुरुव्रतंराजन्पापनाशोभविष्यति ॥ तवभाग्यवशादेषासप्तमेह्निसमागता ॥ १५ ॥ उ
पवासपरोभूत्वारात्रौजागरणंकुरु ॥ एवंतस्याव्रतेचीर्णेसर्वपापक्षयोभवेत् ॥ १६ ॥ तवपुण्यप्रभावेणचागतोहंनृपो
त्तम ॥ इत्येवंकथयित्वातुमुनिरंतरधीयत ॥ १७ ॥ मुनिवाक्यंनृपःश्रुत्वाचकारव्रतमुत्तमम् ॥ कृतेतस्मिन्व्रतेराज्ञः
पापस्यांतोऽभवत्क्षणात् ॥ १८ ॥ श्रूयतांराजशार्दूलप्रभावोस्यव्रतस्यच ॥ यद्दुःखंबहुभिर्वर्षैर्भोक्तव्यंतत्क्षयोभवेत्
॥ १९ ॥ निस्तीर्णदुःखोराजासीद्व्रतस्यास्यप्रभावतः ॥ पत्न्यासहसमायोगंपुत्रजीवनमापसः ॥ २० ॥ देवदुंदुभ
योनेदुः पुष्पवर्षमभूद्दिवः ॥ एकादश्याः प्रभावेणप्राप्तंराज्यमकंटकम् ॥ २१ ॥ स्वर्गंलेभेहरिश्चंद्रःसपुरःसपरिच्छ
दः ॥ ईदृग्विधंव्रतंराजन्येकुर्वंतिद्विजोत्तमाः ॥ २२ ॥ सर्वपापविनिर्मुक्तास्त्रिदिवंयांतितेध्रुवम् ॥ पठनाच्छ्रवणा
द्राजन्नश्वमेधफलंभवेत् ॥२३॥ ॥ इतिश्रीब्रह्मांडपुराणेभाद्रपदकृष्णायाअजानामैकादश्यामाहात्म्यंसमाप्तम् ॥
॥ अथभाद्रपदशुक्लैकादशीकथा ॥ ॥ युधिष्ठिरउवाच ॥ ॥ नभस्यसितपक्षेतुकिंनामैकादशीभवेत् ॥ कोदेवः

कोविधिस्तस्याः किंपुण्यंचवदस्वभोः ॥ १ ॥ ॥ श्रीकृष्णउवाच ॥ ॥ कथयामिमहापुण्यांस्वर्गमोक्षप्रदायिनीम् ॥ वामनैकादशींराजन्सर्वपापहरांपराम् ॥ २ ॥ इमामेवजयंत्याख्यांप्राहुरेकादशींनृप ॥ यस्याःश्रवणमात्रेण सर्वपापक्षयोभवेत् ॥ ३ ॥ पापिनांपापशमनंजयंतीव्रतमुत्तमम् ॥ नातःपरतराराजन्नैवमोक्षप्रदायिनी ॥ ४ ॥ एतस्मात्कारणाद्राजन्कर्तव्यागतिमिच्छता ॥ वैष्णवैर्ममभक्तैस्तुमनुजैर्मत्परायणैः ॥ ५ ॥ नभस्येवामनोयैस्तुपूजितस्तैर्जगत्त्रयम् ॥ पूजितंनात्रसंदेहस्तेयांतिहरिसन्निधिम् ॥ ६ ॥ वामनःपूजितोयेनकमलैः कमलेक्षणः ॥ नभस्यसितपक्षेतुजयंत्येकादशीदिने ॥ ७ ॥ तेनार्चितंजगत्सर्वंत्रयोदेवाःसनातनाः ॥ एतस्मात्कारणाद्राजन्कर्तव्योहरिवासरः ॥ ८ ॥ अस्मिन्कृतेनकर्तव्यंकिंचिदस्तिजगत्त्रये ॥ अस्यांप्रसुप्तोभगवानेत्यंगपरिवर्तनम् ॥ ९ ॥ तस्मादेनांजनाः सर्वेवदंतिपरिवर्तिनीम् ॥ ॥ युधिष्ठिरउवाच ॥ संशयोस्तिमहान्मह्यंश्रूयतांत्वंजनार्दन ॥ १० ॥ कथंसुप्तोसिदेवेशकथंयास्यंगवर्तनम् ॥ किमर्थंदेवदेवेशबलिर्बद्धस्त्वयासुरः ॥ एतद्विस्तरतोब्रूहिसंशयंहरमेप्रभो ॥ ॥ ११ ॥ ॥ श्रीकृष्णउवाच ॥ ॥ श्रूयतांराजशार्दूलकथांपापहरांपराम् ॥ बलिर्वैदानवःपूर्वमासीत्त्रेतायुगे

१ किंपुनःइत्यध्याहार्यम् ।

नृप ॥ १२ ॥ अपूजयच्चमांनित्यंमद्भक्तोमत्परायणः ॥ जपैस्तुविविधैःसूक्तैर्यजतेमांसनित्यशः ॥ १३ ॥ द्विजानां पूजकोनित्यंयज्ञकर्मकृताशयः ॥ परंत्विंद्रकृतद्वेषोदेवलोकमजीजयत् ॥ १४ ॥ मद्दत्तमिहलोकश्चजितस्तेनमहात्मना ॥ विलोक्यचततःसर्वेदेवाःसंहत्यमंत्रयन् ॥ १५ ॥ सर्वैर्मिलित्वागंतव्यंदेवंविज्ञापितुंप्रभुम् ॥ ततश्चदेवऋषिभिःसाकमिंद्रोगतःप्रभुम् ॥ १६ ॥ शिरसाह्यवनींगत्वास्तुतइंद्रेणसूक्तिभिः ॥ गुरुणादैवतैःसार्धंबहुधापूजितोह्यहम् ॥ १७ ॥ ततोवामनरूपेणह्यवतीर्णश्चपंचमः ॥ बालकेनजितःसोऽथसत्यमालंब्यतस्थिवान् ॥ १८ ॥ अत्युग्ररूपेण तदासर्वंब्रह्मांडरूपिणा ॥ गृहीतंतस्यसर्वस्वंदत्तंचेंद्रायतंबिलम् ॥ १९ ॥ ॥ युधिष्ठिरउवाच ॥ ॥ त्वयावामनरूपेणसोसुरश्चजितःकथम् ॥ एतत्कथयदेवेशमह्यंभक्तायविस्तरात् ॥२०॥ ॥ श्रीकृष्णउवाच ॥ ॥ मयालीकेनसबलिःप्रार्थितोबटुरूपिणा ॥ पदत्रयमितांभूमिंदेहिमेभुवनत्रयम् ॥ २१ ॥ दत्तंभवतितेराजन्नात्रकार्याविचारणा ॥ इत्युक्तश्चमयाराजादत्तवांस्त्रिपदांभुवम् ॥ २२ ॥ संकल्पमात्राद्ववृधेदेहस्त्रैविक्रमःपरम् ॥ भूर्लोकेतुकृतौपादौ भुवर्लोकेतुजानुनी ॥ २३ ॥ स्वर्लोकेतुकटिंन्यस्यमहर्लोकेतथोदरम् ॥ जनलोकेतुहृदयंतपोलोकेचकंठकम् ॥

१ मामिति शेषः ।

Digitized by Sarayu Foundation Trust, Delhi and eGangotri

॥ २४ ॥ सत्यलोकेमुखंस्थाप्यउत्तमांगंतथोर्ध्वतः ॥ चंद्रसूर्यग्रहाश्चैवभगणोयोगसंयुतः ॥ २५ ॥ सेंद्राश्चैवतदादे
वानागाःशेषादयःपरे ॥ अस्तुवन्देवसंभूतैःसूक्तैश्चविविधैस्तुमाम् ॥ २६ ॥ करेगृहीत्वातुबलिमब्रुवंवचनंतदा ॥ ए
केनपूरितापृथ्वीद्वितीयेनत्रिविष्टपम् ॥ २७॥ तृतीयस्यतुपादस्यस्थानंदेहिममानघ ॥ एवमुक्तेमयासोऽपिमस्तकंद
त्तवान्बलिः ॥ २८ ॥ ततोवैमस्तकेह्येकंपदंदत्तंमयातदा ॥ क्षिप्तोरसातलेराजन्दानवोममपूजकः ॥ २९ ॥ विन
यावनतंदृष्ट्वाप्रसन्नोस्मिजनार्दनः ॥ बलेवसामिसततंसन्निधौतवमानद ॥ ३० ॥ इत्यवोचंमहाभागंबलिंवैरोचनिं
तदा ॥ आषाढशुक्लपक्षस्यशयन्येकादशीदिनात् ॥ ३१ ॥ ममैकातत्रमूर्तिश्चबलिमाश्रित्यतिष्ठति ॥ द्वितीयाशेष
पृष्ठेवैक्षीराब्धौसागरोत्तमे ॥ ३२ ॥ सुप्ताभवतिभोभूपयावच्चायातिकार्तिकी ॥ नभस्यसितपक्षेतुपरिवर्तिनिवासरे
॥३३॥ एतस्मात्कारणाद्राजन्कर्तव्यैषाप्रयत्नतः ॥ एकादशीमहापुण्यापवित्रापापहारिणी ॥३४॥ एतस्यांपूजयेद्दे
वंत्रैलोक्यस्यपितामहम् ॥ दधिदानंप्रकर्तव्यंरौप्यतंडुलसंयुतम् ॥३५॥रात्रौजागरणंकृत्वामुक्तोभवतिमानवः ॥ एवं
यःकुरुतेराजन्नेकादश्याव्रतंशुभम् ॥ ३६॥ सर्वपापहरंचैवभुक्तिमुक्तिप्रदायकम् ॥सदेवलोकंसंप्राप्यभ्राजतेचंद्रमाय

१ कृतमिति शेषः ।

राजन्यत्पृष्टोहंत्वयानघ ॥ पाशांकुशायामाहात्म्यंकिमन्यच्छ्रोतुमिच्छसि ॥ २७ ॥ ॥ इतिश्रीब्रह्मांडपु० आ
श्विनशुक्लैकादश्याःपाशांकुशाख्यायामाहात्म्यंसंपूर्णम् ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥
॥ अथकार्तिककृष्णैकादशीकथा ॥ ॥ युधिष्ठिरउवाच ॥ ॥ कथयस्वप्रसादेनममस्नेहाज्जनार्दन ॥ कार्तिक
स्यासितपक्षेकिंनामैकादशीभवेत् ॥ १ ॥ ॥ श्रीकृष्णउवाच ॥ ॥ श्रूयतांराजशार्दूलकथयामितवाग्रतः ॥ का
र्तिकेकृष्णपक्षेतुरमानाम्नीसुशोभना ॥ २ ॥ एकादशीसमाख्यातामहापापहरापरा ॥ अस्याःप्रसंगतोराजन्माहा
त्म्यंप्रवदामिते ॥ ३ ॥ मुचुकुंदइतिख्यातोबभूवनृपतिःपुरा ॥ देवेंद्रेणसमंयस्यमित्रत्वमभवन्नृप ॥ ४ ॥ यमेनवरुणे
नैवकुबेरेणसमंतथा ॥ बिभीषणेनचैतस्यसखित्वमभवत्सह ॥ ५ ॥ विष्णुभक्तःसत्यसंधोबभूवनृपतिःसदा ॥ तस्यै
वंशासतोराजन्राज्यंनिहतकंटकम् ॥६॥ बभूवद्दुहितागेहेचंद्रभागासरिद्वरा ॥ शोभनायचसादत्ताचंद्रसेनसुतायवै॥
॥७॥ सकदाचित्समायातःश्वशुरस्यगृहेनृप ॥ एकादशीव्रतमिदंसमायातंसपुण्यदम् ॥ ८ ॥ समागतेव्रतदिनेचंद्रभा
गात्वचिंतयत् ॥ किंभविष्यतिदेवेशममभर्तातिदुर्बलः ॥ ९ ॥ क्षुधांसोढुंनशक्नोतिपिताचैवोग्रशासनः ॥ पटहस्ता
ड्यतेयस्यसंप्राप्तेदशमीदिने ॥ १० ॥ नभोक्तव्यंनभोक्तव्यंनभोक्तव्यंहरेर्दिने ॥ श्रुत्वापटहनिर्घोषंशोभनस्त्वब्रवी

राजन्यत्पृष्टोहंत्वयानघ ॥ पाशांकुशायामाहात्म्यंकिमन्यच्छ्रोतुमिच्छसि ॥ २७ ॥ ॥ इतिश्रीब्रह्मांडपु० आ
श्विनशुक्लैकादश्याःपाशांकुशाख्यायामाहात्म्यंसंपूर्णम् ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥
॥ अथकार्तिककृष्णैकादशीकथा ॥ ॥ युधिष्ठिरउवाच ॥ ॥ कथयस्वप्रसादेनममस्नेहाज्जनार्दन ॥ कार्तिक
स्यासितपक्षेकिंनामैकादशीभवेत् ॥ १ ॥ ॥ श्रीकृष्णउवाच ॥ ॥ श्रूयतांराजशार्दूलकथयामितवाग्रतः ॥ का
र्तिकेकृष्णपक्षेतुरमानाम्नीसुशोभना ॥ २ ॥ एकादशीसमाख्यातामहापापहरापरा ॥ अस्याःप्रसंगतोराजन्माहा
त्म्यंप्रवदामिते ॥ ३ ॥ मुचुकुंदइतिख्यातोबभूवनृपतिःपुरा ॥ देवेंद्रेणसमंयस्यमित्रत्वमभवन्नृप ॥ ४ ॥ यमेनवरुणे
नैवकुबेरेणसमंतथा ॥ बिभीषणेनचैतस्यसखित्वमभवत्सह ॥ ५ ॥ विष्णुभक्तःसत्यसंधोबभूवनृपतिःसदा ॥ तस्यै
वंशासतोराजन्राज्यंनिहतकंटकम् ॥६॥ बभूवदुहितागेहेचंद्रभागासरिद्वरा ॥ शोभनायचसादत्ताचंद्रसेनसुतायवै॥
॥७॥ सकदाचित्समायातःश्वशुरस्यगृहेनृप ॥ एकादशीव्रतमिदंसमायातंसपुण्यदम् ॥ ८ ॥समागतेव्रतदिनेचंद्रभा
गात्वचिंतयत् ॥ किंभविष्यतिदेवेशममभर्तातिदुर्बलः ॥ ९ ॥ क्षुधांसोढुंनशक्नोतिपिताचैवोग्रशासनः ॥ पटहस्ता
डयतेयस्यसंप्राप्तेदशमीदिने ॥ १० ॥ नभोक्तव्यंनभोक्तव्यंनभोक्तव्यंहरेर्दिने ॥ श्रुत्वापटहनिर्घोषंशोभनस्त्वब्रवी

Digitized by Sarayu Foundation Trust, Delhi and eGangotri

त्प्रियाम् ॥ ११॥ किंकर्तव्यंमयाकांतेब्रूह्युपायंसुशोभने ॥ कृतेनयेनमेसम्यग्जीवितंनविनश्यति ॥ १२ ॥ ॥चं
द्रभागोवाच ॥ ॥ मत्पितुर्वेश्मनिविभोभोक्तव्यंनापिकेनचित् ॥ गजैरश्वैस्तथाचोष्ट्रैरन्यैःपशुभिरेवच ॥ १३ ॥
तृणमन्नंतथावारिनभोक्तव्यंहरेर्दिने ॥ मानवैश्चकुतःकांतभुज्यतेहरिवासरे ॥ १४ ॥ यदित्वंभोक्ष्यसेकांततत्तोगेहा
त्प्रयास्यताम् ॥ एवंविचार्यमनसासुदृढंमानसंकुरु ॥ १५ ॥ शोभनउवाच ॥ सत्यमेतत्त्वयाचोक्तंकरिष्येहमुपोष
णम् ॥ दैवेनविहितंयद्वैतत्तथैवभविष्यति ॥ १६ ॥ इतिदिष्टेमतिंकृत्वाचकारव्रतमुत्तमम् ॥ क्षुत्तृषापीडिततनुःसब
भूवातिदुःखितः ॥ १७ ॥ एवंव्याकुलितेतस्मिन्नादित्योस्तमगाद्गिरिम् ॥ वैष्णवानांनराणांसानिशाहर्षविवर्धि
नी ॥ १८ ॥ हरिपूजारतानांचजागरासक्तचेतसाम् ॥ बभूवनृपशार्दूलशोभनस्यातिदुःसहा ॥ १९ ॥ रवेरुदयवे
लायांशोभनःपंचतांगतः ॥ दाहयामासराजातंराजयोग्यैश्चदारुभिः ॥ २० ॥ चंद्रभागानात्मदेहंददाहपितृवारि
ता ॥ कृत्वौर्ध्वदेहिकंतस्यतस्थौजनकवेश्मनि ॥ २१ ॥ शोभनेननृपश्रेष्ठरमाव्रतप्रभावतः ॥ प्राप्तंदेवपुरंरम्यंमंदरा
चलसानुनि ॥ २२ ॥ अनुत्तममनाधृष्यमसंख्येयगुणान्वितम् ॥ (१) हेमस्तंभमयैःसौधैरत्नवैदूर्यमंडितैः ॥ २३ ॥
स्फाटिकैर्विविधाकारैर्विचित्रैरुपशोभितम् ॥ (२) सिंहासनसमारूढःसुश्वेतच्छत्रचामरः ॥ २४ ॥ किरीटकुंडल

युतोहारकेयूरभूषितः ॥ स्तूयमानश्चगंधर्वैरप्सरोगणसेवितः ॥ २५ ॥ शोभनःशोभतेतत्रदेवराडपरोयथा ॥ (३)
सोमशर्मेतिविख्यातोमुचुकुंदपुरेवसन् ॥ २६ ॥ तीर्थयात्राप्रसंगेनभ्रमन्विप्रोददर्शतम् ॥ नृपजामातरंज्ञात्वातत्समी
पंजगामसः ॥ २७ ॥ आसनादुत्थितःशीघ्रंनमश्चक्रेद्विजोत्तमम् ॥ चकारकुशलप्रश्नंश्वशुरस्यनृपस्यच ॥ कांताया
श्चंद्रभागायास्तथैवनगरस्यच ॥ २८ ॥ ॥ सोमशर्मोवाच ॥ ॥ कुशलंवर्ततेराजन्श्वशुरस्यगृहेतव ॥ चंद्रभागाकु
शलिनीसर्वतःकुशलंपुरे॥२९॥ स्ववृत्तंकथ्यतांराजन्नाश्चर्यंपरमंमम ॥ पुरंविचित्ररुचिरंनदृष्टंकेनचित्क्कचित्॥३०॥
एतदाचक्ष्वनृपतेकुतःप्राप्तमिदंत्वया ॥ शोभनउवाच ॥ कार्तिकस्यासितपक्षेनाम्नाचैकादशीरमा ॥ ३१ ॥ तामुपो
ष्यमयाप्राप्तंद्विजेंद्रपुरमध्रुवम् ॥ ध्रुवंभवतियेनैवतत्कुरुष्वद्विजोत्तम ॥ ३२ ॥ द्विजेंद्रउवाच ॥ कथमध्रुवमेतद्धिक
थंहिभवतिध्रुवम् ॥ तत्त्वंकथयराजेंद्रतत्करिष्यामिनान्यथा ॥ ३३ ॥ ॥ शोभनउवाच ॥ ॥ मयैतद्विहितंविप्रश्र
द्धाहीनंव्रतोत्तमम् ॥ तेनेदमध्रुवंमन्ये[1]ध्रुवंभवतितच्छृणु ॥३४॥ मुचुकुंदस्यदुहिताचंद्रभागासुशोभना ॥ तस्यैकथयवृ
त्तांतंध्रुवमेतद्भविष्यति ॥३५॥ तच्छ्रुत्वाथद्विजवरस्तस्यैसर्वंन्यवेदयत् ॥ श्रुत्वाथसाद्विजवचोविस्मयोत्फुल्ललोचना

१ येनेति शेषः ।

॥ ३६ ॥ प्रत्यक्षमथवास्वप्नस्त्वयैतत्कथ्यतेद्विज ॥ ॥ सोमशर्मोवाच ॥ ॥ प्रत्यक्षंपुत्रितेकांतोमयादृष्टोमहाव
ने ॥ ३७ ॥ देवतुल्यमनाधृष्यंदृष्टंतस्यपुरंमया ॥ अध्रुवंतेनतत्प्रोक्तंध्रुवंभवतितत्कुरु ॥ ३८ ॥चंद्रभागोवाच ॥ ॥
तत्रमांनयविप्रर्षेपतिदर्शनलालसाम् ॥ आत्मनोव्रतपुण्येनकरिष्यामिपुरंध्रुवम् ॥ ३९ ॥ आवयोर्द्विजसंयोगोयथा
भवतितत्कुरु ॥ प्राप्यतेहिमहत्पुण्यंकृतेयोगेविमुक्तयोः ॥ ४० ॥ इतिश्रुत्वासहतयासोमशर्माजगामह ॥ आश्रमं
वामदेवस्यमंदराचलसन्निधौ ॥ ४१ ॥ वामदेवोऽशृणोत्सर्ववृत्तांतंकथितंतयोः ॥ अभ्यषिंचच्चंद्रभागांवेदमंत्रैरथो
ज्ज्वलाम् ॥ ४२ ॥ ऋषिमंत्रप्रभावेणविष्णुवासरसेवनात् ॥ दिव्यदेहाबभूवासौदिव्यागतिमवापह ॥ ४३ ॥ पत्युः
समीपमगमत्प्रहर्षोत्फुल्ललोचना ॥ सहर्षःशोभनोतीवदृष्ट्वाकांतांसमागताम् ॥ ४४ ॥ समाहूयस्वकेवामेपार्श्वेतांसं
न्यवेशयत् ॥ साचोवाचप्रियंहर्षाच्चंद्रभागाप्रियंवचः ॥ ४५ ॥ शृणुकांतहितंवाक्यंयत्पुण्यंविद्यतेमयि ॥ अष्टवर्षा
धिकाजातायदाहंपितृवेश्मनि ॥ ४६ ॥ मयाततःप्रभृतिचकृतमेकादशीव्रतम् ॥ यथोक्तविधिसंयुक्तंश्रद्धायुक्ते
नचेतसा ॥ ४७ ॥ तेनपुण्यप्रभावेणभविष्यतिपुरंध्रुवम् ॥ सर्वकामसमृद्धंचयावदाभूतसंप्लवम् ॥ ४८ ॥ एवंसानृप
शार्दूलरमतेपतिनासह ॥ दिव्यभोगादिव्यरूपादिव्याभरणभूषिता ॥ ४९ ॥ शोभनोपितयासार्द्धंरमतेदिव्यवि

Digitized by Sarayu Foundation Trust, Delhi and eGangotri

ग्रहः ॥ रमाव्रतप्रभावेणमंदराचलसानुनि ॥ ५० ॥ चिंतामणिसमाह्येषाकामधेनुसमाथवा ॥ रमाभिधानान्नृपते
तवाग्रेकथितामया ॥ ५१ ॥ ईदृशंचव्रतंराजन्येकुर्वंतिनरोत्तमाः ॥ ब्रह्महत्यादिपापानिनाशंयांतिनसंशयः ॥
॥ ५२ ॥ एकादश्यारमाख्यायामाहात्म्यंशृणुयान्नरः ॥ सर्वपापविनिर्मुक्तोविष्णुलोकेमहीयते ॥ ५३ ॥ इतिश्रीब्र
ह्मपुराणेसारोद्धारेकार्तिककृष्णैकादश्यारमाख्यायामाहात्म्यं समाप्तम् ॥ ॥ ॥ ॥ ॥
॥अथकार्तिकशुक्लैकादशीकथा ॥ ॥ श्रीनारदउवाच ॥ ॥ प्रबोधिन्यास्तुमाहात्म्यंकथयस्वपितामह ॥ ॥
ब्रह्मोवाच ॥ ॥ प्रबोधिन्याश्चमाहात्म्यंपापघ्नंपुण्यवर्धनम् ॥ मुक्तिप्रदंसुबुद्धीनांशृणुष्वमुनिसत्तम ॥ १ ॥ तावद्ग
र्जंतिविप्रेंद्रगंगाभागीरथीक्षितौ ॥ यावन्नायातिपापघ्नीकार्तिकेहरिबोधिनी ॥ २ ॥ तावद्गर्जंतितीर्थानिह्यासमुद्रंस
रांसिच ॥ यावत्प्रबोधिनीविष्णोस्तिथिर्नायातिकार्तिकी ॥ ३ ॥ अश्वमेधसहस्राणिराजसूयशतानिच ॥ एकेनै
वोपवासेनप्रबोधिन्यांलभेन्नरः ॥ ४ ॥ ॥ नारदउवाच ॥ ॥ एकभुक्तेचकिंपुण्यंकिंपुण्यंनक्तभोजने ॥ उप
वासेचकिंपुण्यंतन्मेब्रूहिपितामह ॥ ५ ॥ ॥ ब्रह्मोवाच ॥ ॥ एकभुक्तेनजन्मोत्थंनक्तेनद्विजनुर्भवम् ॥ सप्तज

१ तेषामिति शेषः ।

Digitized by Sarayu Foundation Trust, Delhi and eGangotri

न्मभवंपापमुपवासेननश्यति ॥ ६ ॥ यद्दुर्लभंयदप्राप्यंत्रैलोक्येनतुगोचरम् ॥ यदप्यप्रार्थितंपुत्रददातिहरिबोधि
नी ॥ ७ ॥ मेरुमंदरमात्राणिपापान्युग्राणियानितु ॥ एकेनैवोपवासेनदहतेपापहारिणी ॥ ८ ॥ पूर्वजन्मसहस्रे
स्तुयद्दुष्कर्मह्युपार्जितम् ॥ जागरस्तत्प्रबोधिन्यांदहतेतूलराशिवत् ॥९॥ उपवासंप्रबोधिन्यांयःकरोतिस्वभावतः॥
विधिवन्मुनिशार्दूलयथोक्तंलभतेफलम् ॥ १० ॥ यथोक्तंसुकृतंयस्तुविधिवत्कुरुतेनरः ॥ स्वल्पंमुनिवरश्रेष्ठमे
रुतुल्यंभवेच्चतत् ॥११॥ विधिहीनंतुयःकुर्यात्सुकृतंमेरुमात्रकम् ॥ अणुमात्रंनचाप्नोतिफलंधर्मस्यनारद ॥ १२ ॥
येध्यायंतिमनोवृत्त्याकरिष्यामःप्रबोधिनीम् ॥ तेषांविलीयतेपापंपूर्वजन्मशतोद्भवम् ॥ १३ ॥ समतीतंभविष्यंच
वर्तमानंकुलायुतम् ॥ विष्णुलोकंनयत्याशुप्रबोधिन्यांतुजागरात् ॥ १४ ॥ वसंतिपितरोहृष्टाविष्णुलोकेत्यलं
कृताः ॥ विमुक्तानारकैर्दुःखैः पूर्वकर्मसमुद्भवैः ॥ १५ ॥ कृत्वातुपातकंघोरंब्रह्महत्यादिकंनरः ॥ कृत्वातुजागरं
विष्णोर्धौतपापोभवेन्मुने ॥ १६ ॥ दुष्प्राप्यंयत्फलंविप्रैरश्वमेधादिभिर्मखैः ॥ प्राप्यतेतत्सुखेनैवप्रबोधिन्यांतुजाग
रात् ॥ १७ ॥ आप्लुत्यसर्वतीर्थेषुदत्त्वागाःकांचनंमहीम् ॥ नतत्फलमवाप्नोतियत्कृत्वाजागरंहरेः ॥ १८ ॥ जा

१ अर्थाज्जागरकर्तुः । २ दिने इति शेषः ।

तःसएवसुकृतीकुलंतेनैवपावितम् ॥ कार्तिकेमुनिशार्दूलकृतायेनप्रबोधिनी ॥ १९ ॥ यानिकानिचतीर्थानित्रै
लोक्येसंभवंतिच ॥ तानितस्यगृहेसम्यग्यःकरोतिप्रबोधिनीम् ॥२०॥ सर्वकृत्यंपरित्यज्यतुष्ट्यर्थंचक्रपाणिनः ॥
उपोष्यैकादशीरम्याकार्तिकेहरिबोधिनी ॥२१॥ सज्ञानीसचयोगीचसतपस्वीजितेंद्रियः ॥ विष्णुप्रियतराह्येषा
धर्मसारस्यदायिनी ॥ २२ ॥ सकृदेनामुपोष्यैवमुक्तिभाक्भवेन्नरः ॥ प्रबोधिनीमुपोषित्वानगर्भंविशतेनरः ॥
॥ २३ ॥ कर्मणामनसावाचापापंयत्समुपार्जितम् ॥ तत्क्षालयतिगोविंदःप्रबोधिन्यांतुजागरात् ॥ २४ ॥ स्नानं
दानंजपोहोमःसमुद्दिश्यजनार्दनम् ॥ नरैर्यत्क्रियतेवत्सप्रबोधिन्यांतदक्षयम् ॥ २५ ॥ व्रतेनानेनदेवेशंपरितोष्य
जनार्दनम् ॥ विराजयन्दिशःसर्वाःप्रयातिभवनंहरेः ॥ २६ ॥ बाल्येयच्चार्जितंवत्सयौवनेवार्धकेतथा ॥शतजन्म
कृतंपापंस्वल्पंवायदिवाबहु ॥ तत्क्षालयतिगोविंदोह्यस्यामभ्यर्चितोमुने ॥ २७ ॥ चंद्रसूर्योपरागेचयत्फलंपरि
कीर्तितम् ॥ तत्सहस्रगुणंप्रोक्तंप्रबोधिन्यांतुजागरात् ॥ २८ ॥ जन्मप्रभृतियत्पुण्यंनरेणासादितंभवेत् ॥ वृथाभ
वतितत्सर्वमकृतेकार्तिकव्रते ॥ २९ ॥ अकृत्वानियमंविष्णोःकार्तिकंयःक्षिपेन्नरः ॥ जन्मार्जितस्यपुण्यस्यफ
लंनाप्नोतिनारद ॥ ३० ॥ तस्मात्त्वयाप्रयत्नेनदेवदेवोजनार्दनः ॥ उपासनीयोविप्रेंद्रसर्वकामफलप्रदः ॥ ३१ ॥

परान्नंवर्जयेद्यस्तुकार्तिकेविष्णुतत्परः ॥ अवश्यंसनरोवत्सचांद्रायणफलंलभेत् ॥ ३२ ॥ नतथातुष्यतेयज्ञैर्नदानैर्मु
निसत्तम ॥ यथाशास्त्रकथालापैः कार्तिकेमधुसूदनः ॥ ३३ ॥ येकुर्वंतिकथांविष्णोर्येश्रृण्वंतिसमाहिताः ॥ श्लो
कार्द्धंश्लोकमेकंवाकार्तिकेगोशतंफलम् ॥ ३४ ॥ श्रेयसेलोभबुद्ध्यावायः करोति हरेः कथाम् ॥ कार्तिकेमुनिशा
र्दूलकुलानांतारयेच्छतम् ॥ ३५ ॥ नियमेननरोयस्तुश्रृणुतेवैष्णवींकथाम् ॥ कार्तिकेतुविशेषेणगोसहस्रफलंलभेत्
॥ ३६ ॥ प्रबोधवासरेविष्णोः कुरुतेयोहरेःकथाम् ॥ सप्तद्वीपवतीदानफलंसलभतेमुने ॥ ३७ ॥ श्रुत्वाविष्णुकथां
दिव्यांयेऽर्चयंतिकथाविदम् ॥ स्वशक्त्यामुनिशार्दूलतेषांलोकाःसनातनाः ३८ ॥ ब्रह्मणोवचनंश्रुत्वानारदःपुनर
ब्रवीत् ॥ ॥ नारदउवाच ॥ ॥ विधानंब्रूहीमेस्वामिन्नेकादश्याः सुरोत्तम ॥ ३९ ॥ चीर्णेनयेनभगवन्याद्दशं
फलमाप्नुयात् ॥ नारदस्यवचःश्रुत्वाब्रह्मावचनमब्रवीत् ॥ ४० ॥ ॥ ब्रह्मोवाच ॥ ॥ ब्राह्मेमुहूर्तेचोत्थायह्ये
कादश्यांद्विजोत्तम ॥ स्नानंचैवप्रकर्तव्यंदंतधावनपूर्वकम् ॥ ४१ ॥ नद्यांतडागेकूपेवावाप्यांगेहेतथैवच ॥ नियमा
र्थेमहाभागइमंमंत्रमुदीरयेत् ॥ ४२ ॥ एकादश्यांनिराहारः स्थित्वाऽहनिपरेह्यहम् ॥ भोक्ष्यामिपुंडरीकाक्षशरणंमे
भवाच्युत ॥ ४३ ॥ गृहीत्वानेननियमंदेवदेवंचचक्रिणम् ॥ संपूज्यभक्त्यातुष्टात्माह्युपवासंसमाचरेत् ॥ ४४ ॥

Digitized by Sarayu Foundation Trust, Delhi and eGangotri

रात्रौजागरणंकुर्याद्देवदेवस्यसन्निधौ ॥ गीतंनृत्यंचवाद्यंचकुर्यात्कृष्णकथांमुने ॥ ४५ ॥ बहुपुष्पैर्बहुफलैः कर्पूरा
गुरुकुंकुमैः ॥ हरेःपूजाविधातव्याकार्तिक्यांबोधवासरे ॥ ४६ ॥ वित्तशाठ्यंनकर्तव्यंसंप्राप्तेहरिवासरे ॥ (१) फ
लैर्नानाविधैर्दिव्यैः प्रबोधिन्यांतुभक्तितः ॥ ४७ ॥ शंखतोयंसमादायह्यर्घोदेयोजनार्दने ॥ यत्फलंसर्वतीर्थेषुसर्व
दानेषुयत्फलम् ॥ ४८ ॥ तत्फलंकोटिगुणितंदत्तेऽर्घेबोधवासरे ॥ (२) अगस्त्यकुसुमैर्देवंपूजयेद्योजनार्दनम् ॥
॥ ४९ ॥ देवेंद्रोपितदग्रेचकरोतिकरसंपुटम् ॥ (३) नतत्करोतिविप्रेंद्रतपसातोषितोहरिः ॥ ५० ॥ यत्करोति
हृषीकेशोमुनिपुष्पैरलंकृतः ॥ (४) बिल्वपत्रैश्चयेकृष्णंकार्तिकेकलिवर्द्धन ॥ ५१ ॥ पूजयंतिमहद्भक्त्यामुक्तिस्ते
षांमयोदिता (५) तुलसीदलपुष्पैर्येपूजयंतिजनार्दनम् ॥ ५२ ॥ कार्तिकेसदहेत्तेषांपापंजन्मायुतोद्भवम् ॥ (६)
दृष्टास्पृष्टाथवाध्याताकीर्तितानमितास्तुता ॥ ५३ ॥ रोपितासेचितानित्यंपूजितातुलसीशुभा ॥ नवधासेविताभ
क्त्याकार्तिकेयैर्दिनेदिने ॥५४॥ युगकोटिसहस्राणितेवसंतिहरेर्गृहे ॥ (७) रोपितातुलसीयैस्तुवर्द्धतेवसुधातले ॥
॥ ५५ ॥ कुलेतेषांतुयेजातायेभविष्यंतियेगताः ॥ आकल्पयुगसाहस्रंतेषांवासोहरेर्गृहे ॥ ५६ ॥ कदंबकुसुमैर्देवंये
ऽर्चयंतिजनार्दनम् ॥ तेषांयमालयोनैवप्रसादाच्चक्रपाणिनः ॥ ५७ ॥ दृष्ट्वाकदंबकुसुमंप्रीतोभवतिकेशवः ॥ किंपु

नः पूजितो विप्र सर्वकामप्रदो हरिः ॥ ५८ ॥ यः पुनः पाटलापुष्पैः कार्तिके गरुडध्वजम् ॥ अर्चयेत्परया भक्त्या मुक्ति
भागी भवेद्द्विजः ॥ ५९ ॥ बकुलाशोककुसुमैर्येऽर्चयंति जगत्पतिम् ॥ विशोकास्ते भविष्यंति यावच्चंद्रदिवाकरौ ॥
॥ ६० ॥ येऽर्चयंति जगन्नाथं करवीरैः सितासितैः ॥ तेषां सदा तु विप्रेंद्र प्रीतो भवति केशवः ॥ ६१ ॥ मंजरीं सहकारस्य
केशवोपरि ये नराः ॥ यच्छंति ते महाभागा गोकोटिफलभागिनः ॥ ६२ ॥ दूर्वांकुरैर्हरेर्यस्तु पूजां काले प्रयच्छति ॥
पूजाफलं शतगुणं सम्यगाप्नोति मानवः ॥ ६३ ॥ शमीपत्रैस्तु ये देवं पूजयंति सुखप्रदम् ॥ यममार्गो महाघोरो निस्तीर्णं
स्तैस्तु नारद ॥ ६४ ॥ वर्षाकाले तु देवेशं कुसुमैश्चंपकोद्भवैः ॥ येऽर्चयंति न ते मर्त्याः संसरेयुः पुनर्भवे ॥ ६५ ॥ सुवर्णकेत
कीपुष्पं यो ददाति जनार्दने ॥ कोटिजन्मार्जितं पापं दहते गरुडध्वजः ॥ ६६ ॥ कुंकुमारुणवर्णां च गंधाढ्यां शतपत्रि
काम् ॥ यो ददाति जगन्नाथे श्वेतद्वीपालये वसेत् ॥ ६७ ॥ एवं संपूज्य रात्रौ च केशवं भुक्तिमुक्तिदम् ॥ प्रातरुत्थाय च व्र
ह्मन् गत्वा तु सजलां नदीम् ॥ ६८ ॥ तत्र स्नात्वा जपित्वा च कृत्वा पौर्वाह्लिकीः क्रियाः ॥ गृहं गत्वा च संपूज्यः केशवो वि
धिवन्नरैः ॥ ६९ ॥ व्रतस्य पूरणार्थाय ब्राह्मणान्भोजयेत्सुधीः ॥ क्षमापयेत्सुवचसा भक्तियुक्तेन चेतसा ॥ ७० ॥ गुरुपूजा
ततः कार्या भोजनाच्छादनादिभिः ॥ दक्षिणा गौश्च दातव्या तुष्ट्यर्थं चक्रपाणिनः ॥ ७१ ॥ भूयसी चैव दातव्या ब्राह्मणे

भ्यः प्रयत्नतः ॥ नियमश्चैवसंत्याज्योब्राह्मणाग्रेप्रयत्नतः ॥७२॥ कथयित्वाद्विजेभ्यस्तुदद्याच्छक्त्याचदक्षिणाम् ॥ न
क्तभोजीनरोराजन्ब्राह्मणान्भोजयेच्छुभान् ॥ ७३ ॥ अयाचितेबलीवर्दंसहिरण्यंप्रदापयेत् ॥ अमांसाशीनरोयस्तु
प्रदद्देद्गांसदक्षिणाम् ॥७४॥ धात्रीस्नायीनरोदद्याद्दधिमाक्षिकमेवच ॥ फलानांनियमेराजन्फलदानंसमाचरेत् ॥७५॥
तैलस्थानेघृतंदेयंघृतस्थानेपयःस्मृतम् ॥ धान्यानांनियमेराजन्दीयंतेशालितंडुलाः ॥७६॥ दद्याद्भूशयनेशय्यांसतू
लांसपरिच्छदाम् ॥ पत्रभोजीनरोदद्याद्भाजनंघृतसंयुतम् ॥७७॥ मौनेघंटांतिलांश्चैवसहिरण्यंप्रदापयेत् ॥ धारणेतुस्व
केशानामादर्शंदापयेद्बुधः ॥७८ ॥ उपानहौप्रदातव्यावुपानत्परिवर्जनात् ॥ लवणस्यचसंत्यागेशर्करांचप्रदापयेत्
॥७९॥ नित्यंदीपप्रदोयस्तुविष्णोर्वाविबुधाऽऽलये ॥ सदीपंसघृतंताम्रंकांचनंवादशायुतम् ॥८०॥ प्रदद्याद्विष्णुभक्ता
यव्रतसंपूर्तिहेतवे ॥(८) एकांतरोपवासेतुकुंभानष्टौप्रदापयेत् ॥८१॥ सवस्त्रान्कांचनोपेतान्सर्वान्सालंकृतान्छुभान् ॥
(९) यथोक्तकरणेशक्तिर्यदिनस्यात्तदानृप ॥ ८२ ॥ द्विजवाक्यंस्मृतंराजन्संपूर्णव्रतसिद्धिदम् ॥ (१०) नत्वाविसर्जये
द्विप्रांस्ततोभुंजीतचस्वयम् ॥८३॥ यत्त्यक्तंचतुरोमासान्समाप्तितस्यचाचरेत् ॥ (११) एवंयआचरेत्पार्थसोऽनंतफ
लमाप्नुयात् ॥ ८४ ॥ अवसानेतुराजेंद्रवासुदेवपुरंव्रजेत् ॥(१२) यश्चाविघ्नंसमाप्यैवंचातुर्मास्यव्रतंनृप ॥ ८५ ॥ सम्भवे

त्कृतकृत्यस्तुनपुनर्मानुषोभवेत् ॥ (१३) एतत्कृत्वामहीपालपरिपूर्णंव्रतंभवेत् ॥ ८६ ॥ व्रतवैकल्यमासाद्यह्यंधः
कुष्ठीप्रजायते ॥ (१४) एतत्तेसर्वमाख्यातंयत्पृष्टोहमिहत्वया ॥ पठनाच्छ्रवणाद्वापिगोसहस्रफलंलभेत् ॥ ८७ ॥
इतिश्री स्कंदपुराणान्तर्गतकार्तिकशुक्लैकादश्याःप्रबोधिन्यामाहात्म्यंसंपूर्णम् ॥ ॥ ॥ ॥
अथाधिकशुक्लैकादशीकथा ॥ ॥ युधिष्ठिरउवाच ॥ ॥ मलिम्लुचस्यमासस्यकावाएकादशीभवेत॥ किंनामको
विधिस्तस्याःकथयस्वजनार्दन ॥ १ ॥ श्रीकृष्णउवाच ॥ ॥ मलमासस्ययापुण्याप्रोक्तानाम्नाचपद्मिनी ॥ सो
पोषिताप्रयत्नेनपद्मनाभपुरंनयेत् ॥ २ ॥ मलमासेमहापुण्याकीर्तिताकल्मषापहा ॥ तस्याःफलंकथयितुंनशक्त
श्चतुराननः ॥ ३ ॥ नारदायपुराप्रोक्तंविधिनाव्रतमुत्तमम् ॥ पद्मिन्याःपापराशिघ्नंभुक्तिमुक्तिफलप्रदम् ॥ ४ ॥
श्रुत्वावाक्यंमुरारेस्तुप्रोवाचातिमुदान्वितः ॥ युधिष्ठिरोजगन्नाथंविधिंपप्रच्छधर्मवित् ॥ ५ ॥ श्रुत्वाराज्ञस्तुवच
नमुवाचमधुसूदनः ॥ शृणुराजन्प्रवक्ष्यामिमुनीनामप्यगोचरम् ॥ ६ ॥ दशमीदिवसेप्राप्तेव्रतारंभोविधीयते ॥
कांस्यंमांसंमसूरांश्चचणकान्कोद्रवांस्तथा ॥ ७ ॥ शाकंमधुपरान्नंचदशम्यामष्टवर्जयेत् ॥ हविष्यान्नंचभुंजीतअक्षार
लवणंतथा ॥ ८ ॥ भूमिशायीब्रह्मचारीभवेच्चदशमीदिने ॥ एकादशीदिनेप्राप्तेप्रातरुत्थायसादरम् ॥ ९ ॥ वि

धायचमलोत्सर्गंनकुर्याद्दंतधावनम् ॥ कृत्वाद्वादशगंडूषाञ्छुचिर्भूत्वासमाहितः ॥ १० ॥ सूर्योदयेशुभेतीर्थेस्नाना
र्थंप्रव्रजेत्सुधीः ॥ गोमयंमृत्तिकांगृह्यतिलान्दर्भाञ्छुचींस्तथा ॥ ११ ॥ चूर्णैरामलकीभूतैर्विधिनास्नानमाचरेत् ॥
(१) उद्धृतासिवराहेणकृष्णेनशतबाहुना ॥ १२ ॥ मृत्तिकेब्रह्मदत्तासिकाश्यपेनाभिमंत्रिता ॥ हरिपूजनयो
ग्यंमांमृत्तिकेकुरुतेनमः ॥ १३ ॥ सर्वौषधिसमुत्पन्नंगवांदरमधिष्ठितम् ॥ पवित्रकरणंभूमेर्मांपावयतुगोमयम् ॥
॥ १४ ॥ ब्रह्मष्ठीवनसंभूताधात्रीभुवनपावनी ॥ संस्पृष्टापावयाङ्गंमेनिर्मलंकुरुतेनमः ॥ १५ ॥ देवदेवजगन्नाथशं
खचक्रगदाधर ॥ देहिविष्णोममानुज्ञांतवतीर्थावगाहने ॥१६॥ वारुणांश्चजपेन्मंत्रान्स्नानंकुर्याद्विधानतः ॥ गंगादि
तीर्थंसंस्मृत्ययत्रकुत्रजलाशये ॥ १७ ॥ पश्चात्संमार्जयेद्गात्रंविधिनानृपसत्तम ॥ परिधायाहतंवासःशुक्लंशुचिह्यखंडि
तम् ॥ १८ ॥ संध्यामुपास्यविधिनातर्पयित्वापितॄन्सुरान् ॥ हरेर्मंदिरमागम्यपूजयेत्कमलापतिम् ॥ १९ ॥
स्वर्णमाषकृतंदेवंराधिकासहितंहरिम् ॥ पार्वत्यासहितंशंभुंपूजयेद्विधिपूर्वकम् ॥ २० ॥ धान्योपरिन्यसेत्कुंभंताम्रं
मृन्मयमेववा ॥ दिव्यवस्त्रसमायुक्तंदिव्यगंधानुवासितम् ॥ २१ ॥ तस्योपरिन्यसेत्पात्रंताम्रंरौप्यंहिरण्मयम् ॥ त

१ विधिमिति शेषः ।

स्मिन्संस्थापयेद्देवंविधिनापूजयेत्ततः ॥२२॥ संस्नाप्यसलिलैःश्रेष्ठैर्गंधधूपादिवासितैः ॥ चंदनागरुकर्पूरैःपूजयेद्दे
वमीश्वरम् ॥ २३ ॥ नानाकुसुमकस्तुरीकुंकुमेनसितांबुजैः ॥ तत्कालजातैः कुसुमैःपूजयेत्परमेश्वरम् ॥ २४ ॥ नै
वेद्यैर्विविधैः शक्त्यातथानीराजनादिभिः ॥ धूपैर्दीपैःसकर्पूरैःपूजयेत्केशवंशिवम् ॥२५॥ नृत्यंगीतंतदग्रेतुकुर्याद्भ
क्तिपुरःसरम् ॥ नालपेत्पतितान्पापांस्तस्मिन्नहानिनस्पृशेत् ॥ २६ ॥ नानृतंहिवदेद्वाक्यंसत्यपूतंवचोवदेत् ॥
रजस्वलांनस्पृशेच्चननिन्देद्ब्राह्मणंगुरुम् ॥ २७॥ पुराणंपुरतोविष्णोःशृणुयात्सहवैष्णवैः ॥ निर्जलासाप्रकर्तव्याया
चशुक्रेमलिम्लुचे ॥ २८॥ जलपानेनवाकुर्याद्दुग्धाहारेणवान्यथा ॥ रात्रौजागरणंकुर्याद्गीतवादित्रसंयुतम् ॥
॥ २९ ॥ प्रहरेप्रहरेपूजाकार्याविष्णोःशिवस्यच ॥ प्रथमप्रहरेदद्यान्नारिकेलार्घमुत्तमम् ॥ ३० ॥ द्वितीयेश्रीफलैश्चै
वतृतीयेबीजपूरकैः ॥ चतुर्थप्रहरेपूगैर्नारिंगैश्चविशेषतः ॥ ३१ ॥ प्रथमप्रहरेपुण्यमग्निष्टोमस्यजायते ॥ द्वितीयेवाज
पेयस्यतृतीयेहयमेधजम्॥३२॥चतुर्थेराजसूयस्यजाग्रतोजायतेफलम् ॥ नातःपरतरंपुण्यंनातःपरतरामखाः ॥३३॥
नातःपरतराविद्यानातःपरतरंतपः ॥ (२) पृथिव्यांयानितीर्थानिक्षेत्राण्यायतनानिच ॥ ३४ ॥ तेन

१ पतितैःसहेत्यर्थः ।

स्नातानिदृष्टानियेनाकारिहिरेर्व्रतम् ॥ एवंजागरणंकुर्याद्यावत्सूर्योदयोभवेत् ॥ ३५ ॥ सूर्योदयेशुभेतीर्थंगत्वास्नानंस माचरेत् ॥ स्नात्वाचागत्यभवनंपूजयेद्देवमीश्वरम् ॥ ३६ ॥ पूर्वोदितेनविधिनाभोजयेद्ब्राह्मणाञ्छुभान् ॥ कुंभादि कंचयत्सर्वंप्रतिमांकेशवस्यच ॥ ३७ ॥ पूजयित्वाविधानेनब्राह्मणायसमर्पयेत् ॥ (३) एवंविधंव्रतंयोवैकुरुतेभुवि मानवः ॥ ३८ ॥ सफलंजायतेजन्मतस्यमुक्तिफलप्रदम् ॥ एतत्तेसर्वमाख्यातंयत्पृष्टोहंत्वयाऽनघ ॥ ३९ ॥ व्रतानि तेनचीर्णानिसर्वाणिनृपनंदन ॥ पद्मिन्याप्रीतियुक्तोयःकुरुतेव्रतमुत्तमम् ॥ ४० ॥ अत्रतेकथयिष्यामिकथामेकांम नोरमाम् ॥ नारदायपुलस्त्येनविस्तरेणनिवेदिताम् ॥ ४१ ॥ कार्तवीर्येणकारायांनिक्षिप्तंवीक्ष्यरावणम् ॥ विमो चितःपुलस्त्येनयाचयित्वामहीपतिम् ॥४२॥ तदाश्चर्यंतदाश्रुत्वानारदोदिव्यदर्शनः ॥ पप्रच्छचयथाभक्त्यापुल स्त्यंमुनिपुंगवम् ॥ ४३ ॥ ॥ नारदउवाच ॥ ॥ दशाननेनविजिताःसर्वेदेवाःसवासवाः ॥ कार्तवीर्येणविजितः कथंरणविशारदः ॥ ४४ ॥ नारदस्यवचःश्रुत्वापुलस्त्योमुनिरब्रवीत् ॥ पुलस्त्यउवाच ॥ शृणुवत्सप्रवक्ष्यामिका र्तवीर्यसमुद्भवम् ॥ ४५ ॥ पुरात्रेतायुगेब्रह्मन्माहिष्मत्यांनृपोत्तमः ॥ हैहयानांकुलेजातःकृतवीर्योमहीपतिः ॥ ४६ ॥ सहस्रंप्रमदास्तस्यनृपस्यप्राणवल्लभाः ॥ नतासांतनयंकाचिल्लेभेराज्यधुरंधरम् ॥ ४७ ॥ यजन्देवान्पितॄन्सिद्धान्प्र

तिपूज्यमहत्तरान् ॥ कुर्वंस्तद्गुदितंसर्वंलब्धवांस्तनयंनसः ॥ ४८ ॥ सुतंविनातदाराज्यंनसुखायमहीपतेः ॥ क्षुधित
स्ययथाभोगानभवंतिसुखप्रदाः ॥ ४९ ॥ विचार्यचित्तेनृपतिस्तपस्तप्तुंमनोदधे ॥ तपसैवसदासिद्धिर्जायतेमनसे
प्सिता ॥ ५० ॥ इत्युक्त्वासहिधर्मात्माचीरवासाजटाधरः ॥ तपस्तप्तुंगतःसद्योगृहेन्यस्यसुमंत्रिणम् ॥ ५१ ॥ नि
र्गतंनृपतिंवीक्ष्यपद्मिनीप्रमदोत्तमा ॥ हरिश्चंद्रस्यतनयातपस्तप्तुंकृतोद्यमम् ॥ ५२ ॥ भूषणादिपरित्यज्यचीरमेकंस
माश्रयत् ॥ जगामपतिनासार्धंपर्वतेगंधमादने ॥ ५३ ॥ गत्वातत्रतपस्तेपेवर्षाणामयुतंनृपः ॥ नलेभेऽथापितनयं
ध्यायन्देवंगदाधरम् ॥ ५४ ॥ अस्थिस्नायुमयंकांतंदृष्ट्वासाप्रमदोत्तमा ॥ अनसूयांमहासाध्वीपप्रच्छविनयान्विता ॥
॥ ५५ ॥ भर्तुःप्रतपतःसाध्विवर्षाणामयुतंगतम् ॥ तथापिनप्रसन्नोभूत्केशवःकष्टनाशनः ॥ ५६ ॥ व्रतंममममहाभा
गेकथयस्वयथातथम् ॥ येनप्रसन्नोभगवान्भविष्यतिसदामयि ॥ ५७ ॥ येनजायेतमेपुत्रश्चक्रवर्तीमहत्तरः ॥ श्रुत्वा
तस्यास्तुवचनंपतिव्रतपरायणा ॥ ५८ ॥ तदाप्रोवाचसंहृष्टापद्मिनींपद्मलोचनाम् ॥ मासोमलिम्लुचःसुभ्रुमासद्वा
दशकाधिकः ॥ ५९ ॥ द्वात्रिंशद्भिर्गतैर्मासैरायातिसशुभानने ॥ तन्मध्येद्वादशीयुग्मंपद्मिनीपरमातथा ॥ ६० ॥
उपोष्यतत्प्रकर्तव्यंविधिनाजागरैःसमम् ॥ शीघ्रंप्रसन्नोभगवान्भविष्यतिसुतप्रदः ॥ ६१ ॥ इत्युक्त्वाकथयत्सर्वंम

यापूर्वोदितंनृप ॥ विधिंव्रतस्यविधिवत्प्रसन्नाकर्दमांगजा ॥ ६२ ॥ श्रुत्वाव्रतविधिंसर्वंयथोक्तमनसूयया ॥ चक्रेरा
ज्ञीचतत्सर्वंपुत्रप्राप्तिमभीप्सती ॥ ६३ ॥ एकादश्यांनिराहारासदाजाताचनिर्जला ॥ जागरेणयुतारात्रौगीतनृत्य
समन्विता ॥ ६४ ॥ पूर्णेव्रतेचवैशीघ्रंप्रसन्नःकेशवःस्वयम् ॥ त्वभाषेगरुडारूढोवरंवरयशोभने ॥ ६५ ॥ श्रुत्वावा
क्यंजगद्धातुःस्तुत्वाप्रीत्याशुचिस्मिता ॥ ययाचेऽथवरंदेहिममभर्तुर्बृहत्तरम् ॥ ६६ ॥ पद्मिन्यास्तद्वचःश्रुत्वाप्रत्यु
वाचजनार्दनः ॥ यथामलिम्लुचोमासेनान्योमेप्रीतिदायकः ॥ ६७ ॥ तन्मध्यैकादशीरम्याममप्रीतिविवर्धनी ॥
सात्वयोपोषितासुभ्रुयथोक्तविधिनाशुभे ॥ ६८ ॥ तेनत्वयाप्रसन्नोहंकृतोस्मिसुभगानने ॥ तवभर्तुप्रदास्यामि
वरंयन्मनसेप्सितम् ॥६९॥ इत्युक्त्वानृपतिंप्राहविष्णुर्विश्वार्तिनाशनः ॥ वरंवरयराजेंद्रयत्तेमनसिकांक्षितम् ॥७०॥
संतोषितोहंप्रिययातवसिद्धिचिकीर्षया ॥ श्रुत्वातद्वचनंविष्णोःप्रसन्नोनृपसत्तमः ॥ ७१ ॥ वव्रेसुतंमहाबाहुं
सर्वलोकनमस्कृतम् ॥ नदेवैर्मानुषैर्नागैर्दैत्यदानवराक्षसैः ॥७२॥ जेतुंशक्योजगन्नाथविनात्वांमधुसूदन ॥ इत्युक्तो
भगवान्बाढमित्युक्त्वांतरधीयत ॥ ७३ ॥ नृपोपिसुप्रसन्नात्माहृष्टः पुष्टः क्रियायुतः ॥ समायातस्वपुरंरम्यंनरना
रीमनोरमम् ॥ ७४ ॥ सपद्मिन्यांसुतंलेभेकार्तवीर्यमहाबलम् ॥ नतेनसदृशःकश्चित्त्रिषुलोकेषुमानवः ॥ ७५ ॥

तस्मात्पराजितः संख्येरावणोदशकंधरः ॥ नतंजेतुंसमर्थोस्तित्रिषुलोकेषुकश्चन ॥ ७६ ॥ विनानारायणंदेवंचक्र
पाणिंगदाधरम् ॥ नत्वयाविस्मयः कार्योरावणस्यपराजये ॥ ७७ ॥ मलिम्लुचप्रसादेनपद्मिन्याश्चाप्युपोषणात् ॥
दत्तोदेवाधिदेवेनकार्तवीर्योमहाबलः ॥ ७८ ॥ इत्युक्त्वाप्रययौविप्रः प्रसन्नेनांतरात्मना ॥ ॥ श्रीकृष्णउवाच ॥
एतत्तेसर्वमाख्यातंयत्पृष्टोहंत्वयानघ ॥ ७९ ॥ मलिम्लुचस्यमासस्यशुक्लायाव्रतमुत्तमम् ॥ येकरिष्यंतिमनुजा
स्तेयास्यंतिहरेः पदम् ॥ ८० ॥ त्वमेवंकुरुराजेंद्रयदिचेष्टमभीप्ससि ॥ केशवस्यवचःश्रुत्वाधर्मराजोतिहर्षितः ॥
॥ ८१ ॥ चक्रेव्रतंविधानेनबंधुभिःपरिवारितः ॥ ॥ सूतउवाच ॥ ॥ एतत्तेसर्वमाख्यातंयत्पृष्टोहंपुराद्विज ॥
पुण्यंपवित्रंपरमंकिंभूयःश्रोतुमिच्छसि ॥ ८२ ॥ एवंविधंयेपिव्रतंमनुष्याभक्त्याकरिष्यंतिमलिम्लुचस्य ॥ उपोष्य
शुक्लामतिसौख्यदात्रीमेकादशींतेभुविधन्यधन्याः ॥ ८३ ॥ श्रोष्यंतियेतस्यविधिंसमग्रंतेप्यंशभाजोमनुजाभवंति ॥
येवैपठिष्यंतिकथांसमग्रांतेवैगमिष्यंतिहरेर्निवासम् ॥ ८४ ॥ इत्यधिकशुक्ल० कथासमाप्ता ॥ ॥ ॥
॥ अथाधिकमासकृष्णैकादशीकथा ॥ ॥ युधिष्ठिरउवाच ॥ ॥ मलिम्लुचस्यमासस्यकृष्णाकाकथ्यतेविभो ॥

१ पुलस्त्यः ।

Digitized by Sarayu Foundation Trust, Delhi and eGangotri

किंनामकोविधिस्तस्याःकथयस्वजगत्पते ॥ १ ॥ ॥ श्रीकृष्णउवाच ॥ ॥ परमेतिसमाख्यातापवित्रापाप
हारिका ॥ भुक्तिमुक्तिप्रदानॄणांस्त्रीणांचापियुधिष्ठिर ॥ २ ॥ पूर्वोक्तविधिनाकार्याकृष्णापिशुविमानवैः ॥ संपूज्य
परयाभक्त्यानाम्नादेवंनरोत्तमम् ॥ ३ ॥ अत्रेतेकथयिष्यामिकथामेतांमनोरमाम् ॥ कांपिल्यनगरेजातांमुनीनाम
ग्रतः श्रुताम् ॥ ४ ॥ आसीद्द्विजवरःकश्चित्सुमेधानामधार्मिकः ॥ तस्यपत्नीपवित्राख्यापातिव्रत्यपरायणा ॥ ५ ॥
कर्मणाकेनचिद्विप्रोधनधान्यविवर्जितः ॥ नक्वापिलभतेभिक्षांयाचन्नपिनरान्बहून् ॥ ६ ॥ नभोज्यंलभतेतादृङ्
नवस्त्रंनैवमंडनम् ॥ रूपयौवनमाधुर्यानारीशुश्रूषतेपतिम् ॥ ७ ॥ अतिथिंभोजयित्वासाक्षुधितापिस्वयंगृहे ॥ तिष्ठ
त्येवविशालाक्षीह्यम्लानमुखपंकजा ॥ ८ ॥ नभर्तारंक्वचिदपिनास्त्यन्नमितिभाषते ॥ विलोक्यभार्यांसुदतींकर्ष
तींस्वकलेवरम् ॥ ९ ॥ विचार्यब्राह्मणश्चित्तेभार्यायाःप्रेमबंधनम् ॥ निन्दन्भाग्यंस्वकंखिन्नःप्रोचेवाक्यंप्रियंवदाम्
॥ १० ॥ कान्तेकरोमितत्कार्यंनमयालभ्यतेधनम् ॥ याचामिचनरान्भव्यान्नयच्छंतिचमेधनम् ॥ ११ ॥ किंक
रोमिक्वगच्छामितन्मेकथयशोभने ॥ विनाधनेनसुश्रोणिगृहकार्यंनसिद्ध्यति ॥१२॥ देह्याज्ञांपरदेशायगच्छामिध ॥५५॥

१ रूपयौवनमात्रेण माधुर्यंरम्यत्वं यस्याः सा ।

नलभ्यते ॥ यस्मिन्देशेचयत्प्राप्यंभोज्यंतत्रैवलभ्यते ॥ १३ ॥ उद्यमेनविनासिद्धिः कर्मणानोपलभ्यते ॥ तस्मा
द्बुधाःप्रशंसंतिसर्वथैवशुभोद्यमम् ॥ १४ ॥ श्रुत्वाकांतस्यवचनंसाश्रुनेत्राविचक्षणा ॥ प्रोवाचप्रांजलिर्भूत्वाविनया
नतकंधरा ॥ १५ ॥ त्वत्तोनास्तिसुविज्ञातात्वयाज्ञप्तान्ब्रवीम्यहम् ॥ हितैषिणोनराब्रूयुःशश्वत्साधुह्यसाध्वपि ॥१६॥
पूर्वदत्तंहिलभ्येतयत्रतत्रमहीतले ॥ विनादानंनलभ्येतमेरौकनकपर्वते ॥ १७ ॥ पूर्वदत्ताहियाविद्यापूर्वदत्तं
हियद्धनम् ॥ पूर्वदत्ताहियाभूमिरिहजन्मनिलभ्यते ॥ १८ ॥ यद्धात्रालिखितंभालेतत्तथैवहिलभ्यते ॥ वि
नादानेनतुक्वापिलभ्यतेनैवकिंचन ॥ १९ ॥ पूर्वजन्मनिविप्रेंद्रनमयानत्वयाक्वचित् ॥ सत्पात्राणांकरेदत्तं
स्वल्पंभूर्यपिसद्धनम् ॥ २० ॥ इहदेशेपरेवापिदत्तंसर्वत्रलभ्यते ॥ अन्नमात्रंतुविश्वेशोविनादत्तेनयच्छति ॥
॥ २१ ॥ तस्मादत्रैवविप्राग्र्यस्थातव्यंभवतामया ॥ त्वांविनाहंनतिष्ठामिक्षणमात्रंमहामुने ॥ २२ ॥ नमातानपि
ताभ्रातानश्वश्रूःश्वशुरोजनः ॥ नसत्कुर्वंतिकेपिस्त्रींस्वजनाश्चपरेकुतः ॥२३॥ भर्त्रावियुक्तांनिन्दन्तिदुर्भगेतिवदंति
च ॥ तस्मादत्रस्थिरोभूत्वाविहरस्वयथासुखम् ॥ २४ ॥ भवतोभाग्ययोगेनप्राप्तिश्चात्रभविष्यति ॥ श्रुत्वातस्या
स्तुवचनंस्थितस्तत्रविचक्षणः ॥ २५ ॥ तावत्तत्रसमायातःकौंडिन्योमुनिसत्तमः ॥ दृष्ट्वासमागतंहृष्टः सुमेधाद्विज

Digitized by Sarayu Foundation Trust, Delhi and eGangotri

सत्तमः ॥ २६ ॥ सभार्यःसहसोत्थायननामशिरसाऽसकृत् ॥ धन्योऽस्म्यनुगृहीतोस्मिसफलंजीवितंमम ॥ २७ ॥
यद्दृष्टोसिमहाभाग्यादित्युवाचमुनीश्वरम् ॥ दत्त्वासुविष्टरंतस्मैपूजयामासतंद्विजम् ॥ २८ ॥ भोजयित्वाविधानेन
पप्रच्छप्रमदोत्तमा ॥ विद्वन्केनप्रकारेणदारिद्र्यस्यक्षयोभवेत् ॥ २९ ॥ विनादत्तंकथंलभ्येद्धनंविद्याकुटुंबिनाम् ॥
मांमेभर्तापरित्यज्यगंतुकामोद्यवर्तते ॥ ३० ॥ अन्यदेशेपरांल्लोकान्याचितुंपरपत्तने ॥ संप्रार्थ्यतुमयाविद्वन्हेतुवा
क्यैर्महत्तरैः ॥ ३१ ॥ नादत्तंलभ्यतेकिंचिदित्युक्त्वासनिवारितः ॥ ममभाग्यान्मुनींद्राद्यत्वमत्रैवसमागतः ॥ ३२ ॥
दारिद्र्यंत्वत्प्रसादान्मेशीघ्रंनश्यत्यसंशयम् ॥ केनोपायेनविप्रेंद्रदारिद्र्यंनश्यतिध्रुवम् ॥ ३३ ॥ कथयस्वकृपासिंधोव्रतं
तीर्थंतपादिकम् ॥ श्रुत्वातस्याःसुशीलायाभाषितंमुनिपुंगवः ॥ ३४ ॥ प्रोवाचप्रवरंचित्तेविचार्यव्रतमुत्तमम् ॥
सर्वपापौघशमनंदुःखदारिद्र्यनाशनम् ॥ ३५ ॥ परमानामविख्यातविष्णोःस्थितिरनुत्तमा ॥ मलिम्लुचेतुयाकृष्णा
भुक्तिमुक्तिफलप्रदा ॥ ३६ ॥ तस्यामुपोषणंकृत्वाधनधान्ययुतोभवेत् ॥ विधिनाजागरैःसाकंगीतवादित्रसंयुतम्
॥ ३७ ॥ धनदेनयदाचीर्णंव्रतमेतत्सुशोभनम् ॥ तदाहृष्टेनरुद्रेणधनानामधिपःकृतः ॥ ३८ ॥ हरिश्चंद्रेणचकृतंपु
त्रकीतसुतेनवै ॥ पुनःप्राप्ताप्रियातेनराज्यंनिहतकंटकम् ॥ ३९ ॥ तस्मात्कुरुविशालाक्षिव्रतमेतत्सुशोभनम् ॥ य

थोक्तविधिनाभद्रेसमंजागरणेनच ॥ ४० ॥ इत्युक्त्वातद्विधिंसर्वंकथयामासवाडवः ॥ पुनःप्रोवाचतंविप्रंपंचरात्रि
व्रतंशुभम् ॥ ४१ ॥ यस्यानुष्ठानमात्रेणभुक्तिर्मुक्तिश्चप्राप्यते ॥ (१) परस्मादिवसेप्रातःकृत्वापौर्वाह्णिकंविधिम् ॥
॥ ४२ ॥ कुर्यात्सुनियमाञ्छक्त्यापंचरात्रव्रतादरात् ॥ (२) प्रातःस्नात्वानिराहारोयस्तिष्ठेद्दिनपंचकम् ॥ ४३ ॥
सगच्छेद्वैष्णवंस्थानंपितृमातृप्रियायुतः ॥ (३) एकाशनस्तुयोभूयाद्दिनानांपंचकंनरः ॥ ४४ ॥ सर्वपापवि
निर्मुक्तःस्वर्गलोकेमहीयते ॥ (४) स्नात्वायोभोजयेद्विप्रंदिनानांपंचकंनरः ॥ ४५ ॥ भोजितंतेनहिजगत्सदेवासुर
मानुषम् ॥ (५) पूर्णकुंभंसुतोयेनयोददातिद्विजातये ॥ ४६ ॥ दत्तंतेनैवसकलंब्रह्मांडंसचराचरम् ॥ (६) तिलपा
त्रंतुयोदद्याद्ब्राह्मणायविपश्चिते ॥ ४७ ॥ तिलसंख्यसमाःसाध्विवसवसेन्नाकमंडले ॥ (७)घृतपात्रंतुयोदद्यात्स्ना
त्वापंचदिनंनरः ॥ ४८ ॥ सभुक्त्वाविपुलान्भोगान्सूर्यलोकेमहीयते ॥ (८) ब्रह्मचर्येणयस्तिष्ठेद्दिनानांपंचकंनरः
॥ ४९ ॥ भुनक्तिसस्वर्गभोगान्स्वर्वेश्याभिःसमंमुदा ॥ (९) एवंविधंव्रतंसाध्विकुरुत्वंपतिनाशुभे ॥ ५० ॥ धन
धान्ययुताभूत्वास्वर्गंयास्यसिसुव्रते ॥ (१०)इत्युक्तासाव्रतंचक्रेकौंडिन्येनयथोदितम् ॥ ५१ ॥ भर्त्रासमंभावयुता
स्नात्वामासिमलिम्लुचे ॥ पंचरात्रव्रतेपूर्णेपरायाःप्रियसंयुता ॥ ५२ ॥ सापश्यद्राजभवनादायांतंनृपनंदनम् ॥ सद

Digitized by Sarayu Foundation Trust, Delhi and eGangotri

त्वानव्यभवनंभव्यवस्तुसमन्वितम् ॥ ५३ ॥ वासयामासविधिनाविधिनाप्रेरितःस्वयम् ॥ दत्त्वाग्रामंवृत्तिकरंब्राह्म
णायसुमेधसे ॥ ५४ ॥ प्रसन्नस्तपसाराजातंस्तुत्वास्वगृहंययौ ॥ मलिम्लुचस्यमासस्यपराख्यायाःप्रसादरात् ॥
॥ ५५ ॥ उपोषणात्सकृष्णायाःपंचरात्रव्रतेनच ॥ सर्वपापविनिर्मुक्तःसर्वसौख्यसमन्वितः ॥५६॥ भुक्त्वाभोगान्स्त्रि
यासार्धंमंतेविष्णुपुरंययौ ॥ ॥ श्रीकृष्णउवाच ॥ ॥ पंचरात्रभवंपुण्यंमयावक्तुंनशक्यते ॥ ५७ ॥ तथापिकिं
चिद्वक्ष्यामियेनचीर्णंपराव्रतम् ॥ स्नातानिपुष्कराद्यानिगंगाद्याःसरितस्तथा ॥ ५८ ॥ धेनुमुख्यानिदानानितेन
चीर्णानिसर्वथा ॥ गयाश्राद्धंकृतंतेनपितरःपरितोषिताः ॥ ५९ ॥ व्रतानितेनचीर्णानिव्रतखंडोदितानिवै ॥(११)
द्विपदांब्राह्मणःश्रेष्ठोगौर्वरिष्ठाचतुष्पदाम् ॥ ६० ॥ देवानांवासवःश्रेष्ठस्तथामासोमलिम्लुचः ॥ (१२)मलि
म्लुचेपंचरात्रंमहापापहरंस्मृतम् ॥ ६१ ॥ पंचरात्रेचपरमापद्मिनीपापशोषिणी ॥ सैकाप्यशक्तैःकर्तव्याऽवश्यंभ
क्तयाविचक्षणैः ॥६२॥ मानुषंजनुरासाद्यनस्नातोयैर्मलिम्लुचः ॥ तेजन्मघातिनोनूनंनोपोष्यहरिवासरे ॥ ६३ ॥
योनीर्भ्रमद्भिश्चतुरशीतिलक्षाणिमानवैः ॥ प्राप्यतेमानुषंजन्मदुर्लभंपुण्यसंचयैः ॥ ६४ ॥ तस्मात्कार्यंप्रयत्नेनपर
मायाव्रतंशुभम् ॥ ॥ श्रीकृष्णउवाच ॥ ॥ एतत्तेसर्वमाख्यातंयत्पृष्टोहंत्वयानघ ॥ ६५ ॥ येत्वेवंभुविपरमाव्रतं

CC-0. In Public Domain. UP State Museum, Hazratganj. Lucknow

चरंतिसद्भक्तयाशुभविधिनामलिम्लुचेवै ॥ तभुक्त्वादिविविभवंसुरेंद्रतुल्यंगच्छेयुस्त्रिभुवनवंदितस्यगेहम् ॥ ६६ ॥
कुरुष्वत्वंमहाराजपरमायाव्रतंशुभम् ॥ पठनाच्छ्रवणादस्यागोसहस्रफलंलभेत् ॥ ६७ ॥ इत्यधिककृष्णैकादश्याः
परमाख्यायामाहात्म्यं समाप्तम् ॥ ॥ इतिषड्विंशत्येकादशीमाहात्म्यानि समाप्तानि ॥ ॥ ॥

इदं पुस्तकं मुंबय्याख्यराजधान्यां भगीरथात्मजहरिप्रसादेन पंडितद्वारा
बहुपुस्तकाधारेण संशोध्य "गणपतकृष्णाजी" मुद्रणयंत्रालये
मुद्रयित्वा प्रसिद्धिं नीतम् ॥ विक्रमादित्य-
संवत् १९५८ शके १८२३.

॥ इति [illegible]कादशीमाहात्म्यं समाप्तम ॥